

CĂRȚI APĂRUTE:

	Lei
<i>Ardeleanu C.</i> , Pe străzile Iașului	7,—
<i>Alecsandri V.</i> , Poezii	20,—
<i>Băgulescu Gh.</i> , căpitan, Zile de energie	6,50
<i>Beza M.</i> , Pe drumuri — Din viața Aromânilor	6,—
<i>Brătescu-Voinesti I. Al.</i> , In lumea dreptății	15,—
» In slujba păcii — Scrisori	6,—
<i>Baiulescu M.</i> , Extaz — Poezii	3,—
<i>Bârseanu Ion</i> , Rapsodii și Balade	4,50
<i>Beldiceanu N.</i> , Poezii	6,—
<i>Blaga Lucian</i> , Poemele luminii — premiată de Academia Română	4,—
» Pietre pentru templul meu	4,—
<i>Boliac Cezar</i> , Meditații și Poezii	6,—
<i>Bucută Emanoil</i> , Florile Inimii	10,—
<i>Castano Ștefan Colonel</i> , Dulci Suspine — Poezii	9,—
<i>Cerna P.</i> , Poezii	10,—
<i>Coman Liviu</i> , Poezii	5,—
» Acelorași Femei — Poezii	5,—
<i>Coșbuc G.</i> , Căntece de vitejie	7,—
» Fie de tort	20,—
<i>Crainic Nichifor</i> , Darurile pământului	10,—
<i>Cunțan Maria</i> , Din caerul vremii, vol. I	6,—
» Idem, vol. II	6,—
<i>Cazaban Al.</i> , Intre Frac și Cojoc	14,—
<i>Ciocărtian I.</i> , Traiul nostru	4,50
<i>Cioflec V.</i> , Mălureni	5,—
<i>Coatu Grigore N.</i> , Din viața țărănească	1,50
<i>Cornea G.</i> , Simfonia morții — premiată de «Cartea Românească».	14,—
<i>Costăchescu Gh. locol.</i> , In umbra steagului — In- semnări din războiu, — premiată de «Cartea Românească»	7,—
<i>Coșbuc Gh.</i> , Războiul nostru pentru neatarnare	15,—
<i>Dimiu Dimitrie</i> , Amintirile unui rezervist	4,50
<i>Dumbravă Bucura</i> , Cearsuri sfinte	12,—
<i>Drăghiceanu N. N.</i> , 707 zile sub cultur pumnu- lui german	16,—
<i>Eminescu M.</i> , Poezii, ediție nouă	12,—
<i>Goga Octavian</i> , Căntece fără țară ed. lux	30,—

CEREȚI CATALOGUL CĂRȚILOR „CARTEA ROMĂNEASCĂ”

ION GORUN

□□□

OBRAZE ȘI MĂȘTI

□□□□□□

□□ SATIRE SOCIALE ȘI LITERARE □□

BUCUREȘTI

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ”

3. BULEVARDUL ACADEMIEI, 3

Lumea prin geam

Domnul Burtică, proprietar de binale și om politic, — sau vice-versa, ca să păstrăm mai exact succesiunea timpurilor, — împinse a lene farfuria cu cremă de Olanda abia începută și-și aprinse, visător, o havană, lăsându-i inelul de hârtie roșie ca să mărturisească despre eselența calităților ce obișnuiește. Prin fumul țigării, omul sătul aruncă priviri piezișe pe la celelalte mese ale restaurantului luxos, ticsit de lume. Nimeni nu-l ia în seamă. Toți aceștia, preocupați fiecare de importanța proprie, se concentrează, plini de ei înșiși, în atitudini de afectată nepăsare de restul lumii, de tot ce nu este, sau nu va face parte integrantă, în momentul următor, din persoana lor.

Plictisit, consumatorul solitar își întoarce ochii spre geamul strălucitor din stânga mesii sale, — devine atent și privește îndelung... Din marginea trotuarului strălucesc până aci doi ochi, din privirea cărora se pot deosebi multe dintr'odată, și

totuși nimica hotărât... Două expresii însă pare că se accentuiază, alternând ca luminile schimbătoare ale unui far: lăcomie și ură.

Apoi, după un nor mai gros de fum scos din havana omului sătul, au dispărut. Licărirea roșietică a felinarului din stradă nu mai desinează de cât siluetele trecătorilor, dintre cari rar câte unul aruncă câte o privire fugară prin geam. Dar iată-i acum, aceiași ochi, dincolo, la geamul din față. Și iarăși strălucesc sinistru, și iarăși din lucirile lor alternând ca luminile schimbătoare ale unui far, se citește: ură și lăcomie.

Scutură domnul Burtilă cenușa țigării cu degetul cel mic, oftează de digestie laborioasă, și reflectează: — Iată un imbecil care desigur invidiază pe toți nenorociții aceștia cari se îndoaipă aci hrânindu-și artritisul și arterioscleroza... Ce închipuire își face el despre traiul nostru, al ăstora cari plătim înzecit o satisfacție de o sută de ori mai de nimica, decât ar putea s'o aibă el însuși... Cu adevărat, acest om îmi apare aci ca pilda vie a tuturor acelor cari se învârtesc în jurul unei lumi pe care n'o cunosc și o pizmuesc, — o pizmuesc fiindcă n'o cunosc, — căci o privesc numai prin geam, — geam strălucitor și înșelător, ca toată fantazia, ca toate închipuirile deșarte omerenești...

Luminile ochilor de afară se schimbă. Era pare-că ar fi înțeles cu deamănuntul gândurile omului dinnăuntru, și chiar mai mult decât exprimau ele ahome; și răspundea la ele: ironia.

— Da, ziceau ochii cetățeanului Chiorăiță, — am înțeles, știu. E morala pe care ne-o faceți în cărțile de citire la școală, în literatura voastră, în teatrul vostru, în gazetele voastre... Am văzut o sumedenie de pilde d'astea la cinematograf... Mai ieri chiar: O femeie măritată, săracă, ajunge un moment, din întâmplare, în lumea eelor cari huzuresc; întoarsă acasă, nu-i mai place viața modestă, tihnită și fericită, visează bogăție, lux, strălucire... A cunoscut un cavaler elegant în lumea prin care a trecut o clipă. Întâmplarea o face să-l reînălnească, — și iat-o că se lasă sedusă. Iși părăsește bărbatul muncitor și iubitor și pleacă cu seducătorul: viață de plăceri, automobil, Elveția, Monte Carlo... Inchipuiți-vă însă că se sfetește cum că elegantul seducător nu era conte de loc, ci pur și simplu un escroc. Du-l la închisoare, și aide, femeie nenorocită, pe jos, cu o legăturică în mână, dela Monte-Carlo până acasă. Oboseală, foame, frig, toate suferințele, — iată, vreți să ne spuneți, unde ajunge cel care râvnește la mai mult decât a viața lui simplă, mică, strâmtă și apăsată... Dar morala nu e asta. Morala, pentru femeia cu pricina, este: Când te lași sedusă și fugi dela bărbat cu un conte, trebuie să te încredințezi mai întâi că ai a face într'adevăr cu unul veritabil, — altfel o pățești, și te întorci pe jos de la Monte-Carlo...

Domnul Burtilă zâmbi.

— N'o să ne înțelegem, văd eu bine. Prin geam n'o să ne înțelegem niciodată. Și eu am văzut la un cinematograful, prin geam, o casierită care mi s'a părut ca o zână... Mi se aprinsese călcâiele și am așteptat-o până la miezul nopții... De patru ori am urmărit peripețiile „suferințelor unei martire inocente”... La lumina lămpilor de-afară, din această zână nu s'a mai ales decât o mama Pădurii..

Chiorăilă: — Da, prin geam n'o să ne înțelegem. Căci geamul acesta desparte două lumi care n'au și nu pot avea atingere între ele. Două lumi cu două morale deosebite, morale ce se bat cap în cap și nu se vor împăca niciodată.

Nouă ne-ați croit, și mai peste tot ați reușit să ne impuneți, o morală de sclavi. Cugetări și preocupări de robi ne stăpânesc: — Fă-ți datoria! Vezi să nu întârzi delă slujbă! Să-ți plătești dările către Stat, județ și comună! Respect și supunere superiorilor! — Din bucuriile și plăcerile vieții n'avem, în schimb, nimica. Nu ne mai rămâne vreme și pentru așa ceva. *Datoria* ne-o ia toată. Cei cari *nu* urmează această morală, aceia, și numai aceia, dau contingentul conducătorilor...

Burtilă: — Dar și pe acela al pușcăriilor și al caselor de nebuni...

Chiorăilă: — Morala voastră: Să faci ce vrei, ce-ți place; *aceasta să-ți fie legea*; iar dacă piedici întâmpini în cale, să cauți să le înfrângi, ori-cum, cu ori-ce preț... În marginile legilor de astăzi, și mai ales în acelea ale aplicării lor, e loc destul,

pentru cine are destulă voință și destulă șiretenie, ca să-și strecoare morala aceasta, și ca să ajungă...

Burtilă:—Atunci de ce n'ai ajunge și tu, tot așa de ușor ca și mine, ca și oricare altu ?

Chiorăilă: — Foarte simplu: Fiindcă ne desparte geamul.

Pe rând și cu încetul v'ați strâns și v'ați adăpostit acolo. Ați făcut, minoritatea care nu urmați după morala *datoriei*, cerc nchis, în care intrarea e foarte grea — iar după intrare... e câte un *ajuns* mai mult, și încolo nimica nu s'a schimbat.

Hei, dragul meu, geamul trebuie spart și, din două morale, făcută una singură; — dar alta!

Domnul Burtilă, om politic și proprietar de binate, pare că vede bolovani pornindu-se și sfărâmând în țândări geamul strălucitor din dărătul căruia, acuma, au dispărut ochii cu toate expresiile lor schimbătoare...

Dar nu; toate sunt la locul lor, — numai oaspeții s'au mai rărit de pe la mese, căci ora e târzie.

— Adică n'ar fi mai bine să deschidem geamul acela, în loc să-l spargem?... Cine știe? Poate că și unii și alții am vedea lumile noastre, reciproc, altfel... Și din două am putea să facem atunci cu adevărat una singură..

Acuma, ne plângem și unii și alții. Ne socotim nenorociți noi,—și ei se simt nenorociți.. Oare nu s'ar putea, din îmbinarea nenorocirii tuturor, să

se facă mai tolerabilă scurta ospeție a fiecăruia pe pământul acesta?...

Domnul Burtilă aruncă țigara ajunsă cu scrumul până la inelul de hârtie roșie, și se apostrofă el însuși pe sine:

— la fugi d'acolo! Ce e coșmarul acesta de om ce visează deștept?... Am să mă feresc altădată de mâncări prea indigeste și de vinuri prea tari...

Chipul și oglinda

Cum poetul Rusalin trecea pe calea Victoriei, o ceată de tineri îl întâmpină și unul dintr'înșii îi făcu o adâncă reverență, scoțându și pălăria, pe când ceilalți îl priveau cu diferite expresii de curiozitate sau de admirare pe fețele lor. La câțiva pași mai încolo, poetul făcu la rândul lui reverența, la care îi răspunse ridicând un deget la marginea pălăriei și privind distrat în altă parte, un domn cu barbete, cu ifos, și cu joben.

Poetul Rusalin trecu înainte și se gândi în sinea lui: Iată, mă 'ntâlnii cu doi Rusalini cari nu seamănă nici cătuși de puțin unul cu altul; unul era acela pe care și-l închipuia tânărul a cărui cunoștință în treacăt o voiu fi făcut nu știu când și nu știu unde, și care, de sigur, după trecerea mea înainte va fi spus, plin de mândrie, tinerilor lui tovarăși:—Da, ăsta e, el e, Rusalin poetul, marele nostru poet... Și altul a fost bietul... cum îi mai și zice?... A! băiatul ăla pe care domnul cu barbete,

un distins politician și ministeriabil, l-a întâlnit odată, undeva, din întâmplare, într'o redacție de gazetă a partidului...

Și-și mai zise poetul Rusalin: Adică mergând eu așa înainte pe stradă, întâlni-voiu oare doi oameni, în mintea cărora să se facă despre mine aceeași icoană, din clipa în care mutra mea se va oglindi prin ochi în aducerea lor aminte?...

Ce mare voiu fi apărut băeților cari au dat peste numele meu întâiu în cărțile de citire ce li s'au pus în mâini din școală; și ca ce *ins* disparent voiu fi licărit în memoria încărcată a politicianului care-și închipue — se 'nțelege — că grozav am fost măgulit de micul semn de atenție cu care m'a onorat...

Iată unul care îmi schițează de departe un salut amical cu mâna. Nu știu cum îl chiamă, dar figura mi e cunoscută. E o cunoștință de ore târzii de prin localurile de noapte. La rândul lui, probabil, nu-și mai aduce aminte de numele meu, dar își zice: Un băiat chefliu ăsta, șăgalnic, om de petrecere... La care minister o fi lucrând?

Tocmai apropo de minister... Iată un vechiu coleg de pe vremea când eram coștiți amândoi în acelaș birou. El a ajuns astăzi șef de secție — eu tot cu gradul de copist am ieșit odinioară din slujbă. Ia te uită cu ce aer de compătimire îmi tri nite salutul lui: „eu unde și tu unde?” parcă îmi zice.

Dar sfios caută să se strecoare elevul dela pen-

sionul la care dau lecții de nemțește. „Uite neamțul” — citesc în privirea lui furișată și simt cum tremură la gândul că o să-l gădesc mâine cu lecția neînvățată. Ca un călău apar în ochii acestei mici pușlamale care-și închipue că am fost creat pe lume pentru plictiseala și tortura lui...

Salut pe vechiul meu profesor Țifridi. — Ia te uită neisprăvitu ăsta, își zice; am auzit eu că s'a dat la-poizele d'alea, — nici nu făgăduia el de altcevașilea; de milă l-am lăsat să treacă; cap sec! Nici odată n'am putut să-l fac să înțeleagă cum *x* la puterea *zero* e egal cu *1*!..

Iată doctorul pe care l-am consultat pentru pal-pitațiile mele. Să nu mai stai nopțile, să nu mai bei, să nu mai fumezi, — mi-a spus... Și uite cum trage cu ochiul chiorș la țigara pe care caut s'o disimulez cu stânga, pe când cu dreapta îmi ridic pălăria... D'abja-mi răspunde la salut. — Încă un client ca mulți, își zice; nu te ascultă, și pe urmă îți bagă de vină că nu l-ai căutat bine...

— Salutare, salutare! — Cine-o mai fi și ăsta? Blană frumoasă ce are! — Pe Mitică l-ai mai văzut? — „Care Mitică?” — Îmi vine să zic; dar răspund: — „Cum de nu? L-am văzut. Bine, sănătos; dar dumneata?” — Mersi, asemenea. Și iată-mă și în amintirea acestuia: prietenul, comun, al lui Mitică (din zece, care-o fi ăla?)...

— Hehe! amicu... Cum o mai duci?... — Mă uit la ăsta; da, îl știu. Innălțam smeul, la mahala, împreună. Mai târziu, într'o noapte, rămăsesem pe

drumuri; n'aveam unde să-mi plec capul; l-am întâlnit; el era băiat în prăvălie la un toptangiu; se ducea acasă la stăpân să se culce; „ia-mă și pe mine“ îi zic; — „nu știu, sântem mai mulți băeți“, îmi zice, „da' să vedem, aidem, ne-om împărți în paturi“... M'am dus; o noapte am dormit acolo, — ș'ar fi trebuit să n'o uit eu; dar n'a u tat-o el!

— Hehe! amicu... Douăzeci de ani au trecut de atunci; ce dracu! Astăzi sunt Rusalin, poetul... Ți-ai găsit! de unde?... El e teșghetar, înțeleg; poate chiar e la parte. Dar eu? Eu, pentru el, ce sunt?... — Hehe! amicu!...

Mă smulg furios și dau cu ochii de bunul meu protector care vede în mine de douăzeci de ani pe „tânărul care promite“... — Înainte, înainte, — îmi spune zâmbetul lui afabil, — și trece ca o umbră.

— Bre, da prost e îmbrăcat individul ăsta, — se strâmbă unul, împopoțonat, dela dreapta, — pe când altul dela stânga, admirând aerul meu de inspirat trecând prin mulțime cu privirea visătoare, își zice: „Ce figură distinsă, în mijlocul acestei mulțimi banale“...

*

Ei, taci! — Și-or fi zicând toți oamenii ăștia toate aceste lucruri?...

Cine poate să le știe toate așa cum sunt ele a-nuine? dar crede, Rusaline poete, că nimica di

ceea ce este cu adevărat în lume nu cunoaștem, ci pentru noi nu există decât, ceea ce se resfrânge în eul nostru, din lucrurile din lume.

Nu ești tu nimica din cele ce ai apărut în mintea celor cu cari te-ai întâlnit astăzi și nici în a celor cu cari te veși întâlni mâine sau poimâine.

Dar ce ești atunci? Ei, asta-i! Par'că de grija acestei probleme n'are să poată dormi lumea la noapte! — Un lucru să știi, — ca să fii mai indulgent și pentru judecata altora: nu ești nici aceea ce însuși îți închipuești că ești, poete Rusaline!

ȚIGANUL

Picurau strașinile amarnic, de par'că amintirea strașnicului viscol ce înduraseră le-ar fi stors, acuma, lacrămile ușurătoare venind după încordarea unor aspre încercări. Picurau pătând paltoanele și pocnind în pălării ca și când cineva ar fi aruncat din înălțime cu pietricele. Se feriau trecătorii, plictisiți, puși în dilemă între această răpăială săcâitoare de sus și între nevoia de a-bălăcări în mocirla de jos, dela marginea trotuarului.

Și era și unul care nu se feria. Sta acolo, sub strașina dela colțul stradei, primind cu o blajină indulgență picurarea ce din când în când îl turbura din visarea în care stătea cufundat. Fața-i brună aproape zâmbia; își răsucea, cu un gest mai mult schițat, mustața neagră, cu fire argintii lăsate în voia lor, iar ochii mari, negrii, priviau oarecum sfioși, vagi în vagul mișuelii de pe stradă.

Din colțul celălalt, poetul Rusalin îl vede, se mai

uită odată, — se hotărăște. În mijlocul stradei sergentul ridică bastonul alb, și ca și sub protecția acestui simbol al autorității, pletosul trece grăbit, se oprește înaintea visătorului:

— Tu erai, mă țigane? Când ai venit? Că nu te-am mai văzut de nu țin minte...

Jenat puțin, celălalt arată șirul de dinți caracteristici, podoaba rasei.

— Adevărat; viu cam rar prin țară... Când mă mână dorul și nu mai pot să rabd...

— Viu rar, — și prinse brațul poetului; — dar vezi, mai la urma urmelor, și se urăște și cu străinătatea. Acolo, ori pe unde mă duc, și se întâmplă de mă întâlnește așa în drum unul care m'a cunoscut mai de mult, vine la mine zâmbitor, îmi întinde mâna și-mi zice: — „Iarăși pe la noi maestre? De mult nu te-am mai văzut... Când o să avem fericirea să te ascultăm?...“ Așa că, tot auzind astfel, e o adevărată plăcere, când viu să mă mai îmbăt de aerul acesta al copilăriei mele, să întâlnesc pe câte unul care să-mi strige de departe: — „Ce mai faci tu, măi țigane? Când veniși, cioară? La ce cârciumă cânti tu acuma, mă?...“

Vioristul lăsă brațul poetului:

— Apoi iacă o să-ți spun: Fac bine și nu cânt la nici-o cârciumă. Am venit ca să mă mai întâlnesc cu prieteni...

Și din privire îi vorbia, iarăș aceeaș iertătoare înțelegere a lucrurilor cari sunt așa, fiindcă nu stă în puterea noastră să le schimbăm. Acuma Rusalin

îl prinse peste mijloc și îl purtă agale pe stradă înainte.

— Totuși te poți numi fericit tu. Umbli prin toată lumea. Hoinărești. Cânti. Femei frumoase, domni, aminteri aroganți, cască gura la tine... Aci la noi, e numai aroganța; dar înțelegerea lipsește...

— Ba înțelegerea cred că e tot cam aceea; numai în felul d'a o arăta e deosebirea... Cei mai mulți dintre cei de aiurea arată mai puțin decât pricep, — aceea, dimpotrivă, arată mai fiecare mai mult decât pricepe... Ai noștri sunt mai expansivi, atâta e totul... Dar acuma, eu nu mă mai sinchisesc de toate astea...

— Cum, maistre, prețuirea cuvenită artistului nu te mai mișcă?

— De ce să-ți spun da sau nu? Dacă ți-aș spune adevărul, mai privi neîncrezător. Și ai socoti că totuși nu se poate ca țiganul să nu se simtă măgulit în sine, când înfărișit îl înalți și tu la rang de „maistru...“ Uite, mai bine o să-ți povestesc altceva.

„De aicea de unde am ajuns acuma, zărești colțul unei strade: e strada Sfinților... Trebuie să știi și tu, din copilăria ta, ce poate să spună cuiva așa o stradă strâmbă, o casă dărăpănată, alături de cari atâta altă lume trece nepăsătoare... Câtă duioșie nu e în stare să reverse în sufletul tău o urâtenie ca aceasta, dela care alții poate întorc capul cu desgust... Iată, e ceea ce mă atrage cu

mai multă putere de prin depărtările prin cari ră-tăcesc de obicei.

„Se trezește uneori în mine amintirea unei cafelele întunecoase, cu pereții afumați, unde se adunau odinioară la sfat artiștii... „adevărații parizieni“, —adică aceia cari cu adevărat, cu știința și mărturia tuturora, cântaseră, odată măcar, la Paris... Aceia știau multe, și când se porniau pe povestiri, cu ochii înfigurați, îndemnându-și și ațâțându-și unii altora fantazia, nu mai băgau în seamă pe micul puradeu care se furișa undeva într'un colț, pe după o bancă, încremenit locului, cu ochii mai căscați decât gura, și cu gura mai atentă de cât ochii... Acolo am sorbit toate istorioarele poveștirile de glorie... țigănești, — acolo mi-a crescut mare ambiția, dorul de mărire, de întrecere a tuturor „adevăraților parizieni“, —ba încă și a celor cu adevărat adevărați...

„Când, în mahalaua depărtată, prindeam apoi vioara și arcușul, mi se păreau ca o armă, ca o spadă vrăjită, în mâinile unui cuceritor al lumii...

„Imi sună și acuma în urechi exercițiile disperate ale bietului Manolache, un găligan din vecini care își pusese în gând să ajungă cu orice preț artist în naiu... Toată ziua, până noaptea târziu, se lupta cu aceleași note cari, atâta puteai să cunoști, pretindeau să reconstituiască o arie la modă pe-atuncea: „*Suspine crude pieptu-mi zdrobește*“... Țipa și se tânguia naiul chinuit, crud suspină cu întreruperi unde nu trebuiau și cu precipitare unde

scria un mers mai domol,— ar pieptul lui Manolache se sdrobia de silință multă și de neisbucire... Astăzi cântă și el pe undeva printr'o cărciumă; — ce nu se poate face cu stăruință?... Dar eu, când treceam arcușul peste coarde, mă simțiam ridicat în slăvi, — și piuitul naiului lui Manolache îmi suna din depărtare, ca repetate isbucniri ale unui curcan mânios pe cineva care-l îngână.

„Noaptea apoi, când nici n'aveam voie să mă cânt și nici pe „parizieni“ nu mai puteam să-i ascult,—mi se umpleau de icoane strălucitoare. Mă vedeam pe o estradă înaltă, conducând orchestra, țintă a mii de priviri și obiect a valuri de admirație; iar din toate privirile și din întreaga admirație deosebiam... da, ai înțeles: pe contesa, pe prințesa...”

„Istoria lăutarului ungur care furase mințile acelei dame din lumea mare, nu era cea care mă mișcase mai puțin, din câte auzisem dela taifasurile „adevăraților parizieni“. Și cum câte unul, privind galeș prin fumul de țigară și prin aburul de cafea ce se ridica, părea a chema admirarea tuturor celor de față și a celor absenți asupra frumuseților robite talentului amețitor al lăutarului, — eu le vedeam ca nimenea altul, și îmi juram că o astfel de cucerire trebuia să fac și eu odată...”

„Aș! Astea sunt așa, prostii, închipuiri... Rigo, — o întâmplare; crezi că în tot momentul și pe toate cărările rătăcesc prințese amozate?”

„Nebunie totul; și dorul și lăcomia aceea de

slavă, sminteală goală. Nu e mă, nu e nimica altceva, decât încântarea ta singură de cântecul tău.

„Mai de mult mă uitam și eu în mulțime, — acuma nu-mi mai stătea gândul la prințese, — dar mă gândiam la impresia pe care pot s'o fac asupra vreunui suflet mai simțitor... Iar dacă mă uitam mai bine, ce vedeam? Cântecul meu cel vesel nu plăcea unuia, cântecul meu cel trist altuia.. Mulțămirea are puține semne esteriore, — nemulțămirea le are pe toate.. Ce sunt eu vinovat, dacă cutare domn e în dispoziții vesele sau cutare altul în dispoziții triste? Și cum am să-i mulțănesc, în acelaș timp, pe amândoi?... Unul are să-mi facă semn, dela masa lui, s'o iau mai pe săltărețe cu arcușul,—iar celălalt, de partea cealaltă, îmi face, cu mâna, semn de valuri alinate. — li mulțănesc pe rând, — zic eu; adevărul e, că pe rând îi nemulțănesc.

„Ce să stai, amice Rusaline, să te iei după toți ăștia? Ori, după cine știe ce alte visuri comedioase și imposibile? — Știi să cânti? cântă. Asta e totul, și nimic mai departe.

„Să nu faci ca bietul Manolache, care par'că-l aud și acuma cum cadențează din naiu notele tridurilor,—s'o dai dracului de treabă dacă n'o pricepi; dar nici, dac'o pricepi, să n'aștepți altceva, decât ceea ce poate să-ți aducă dela sine,— și mai ales decât toate, — iar o s'o mai spun — mulțămirea ta cu tine însuși și cu cântecul tău.

...„Ei, iată c'am trecut de strada Sfinților ; des-
tulă vorbărie. Mai era nevoie de ea, ce zici, poete
Rusaline ?...“

Poetul se opri, își scoase pălăria și se depărt
cu nehotărâre :

— Cine știe ?...

File albe

Sunt oameni cari când te întâlnesc din în-
tâmplare undeva, pe stradă, la cafenea
sau în alte locuri mai mult sau mai puțin
frecventabile, nu lipsesc să te asigure că : uite,
tocmai în momentul acela se gândeau la tine, și
vezi, domnule, cum de este un mister de telepatie
ceva, ca o imagine ce peste un moment are să-ți
răsară aeeva ochilor, să-ți fulgere cu o clipă mai
nainte clar-prevestitoare în inconștient, subconș-
tient, paraconștient, metaconștient sau etcetera ! —
cest lucru poate să fie cu adevărat așa ; — în
tot cazul o asemenea asigurare furnizează dela în-
cepu o intrare în materie de conversație mai puțin
banală și plictisitoare decât obișnuitele : a ! bonjur,
salutare, ce mai faci de nu te mai vezi ? dar știi
că te-ai îngrășat ? ori : ce-ai slăbit așa, dragă ? —
Sunt alții, sau tot aceia, cărora nu li se poate în-
tâmpla nimica, în bine sau în rău, fără ca numai

decât să-și spună și să-ți spună : Apoi firește, bineînțeles, eram sigur, mă așteptam eu la asta, chiar adineauri îmi ziceam... Și acest extraordinar simț de prevestire care n'are decât cusurul că nu se manifestă niciodată cu anticipație, se exercită cu aceeași siguranță nu numai asupra întâmplărilor de ordine personală ci și mai ales! asupra evenimentelor mondiale, a fenomenelor cosmice, a ca-prițiilor atmosferice, meteorologice, ș'asa mai de-parte.

De unde provin și unde rezidează aceste facul-tăți misterioase și vrednice de pismuit — într'un al șaselea simț, în puterea de percepere a dimen-siunii a patra, în materia cenușie de sub țeastă sau în băătăurile de sub pingecele ghetelor, — sunt che-stiuni pentru abordarea cărora, din nenorocire, sau să zic mai bine spre norocul cititorului, trebuie să mărturisesc că-mi lipsește orice pregătire. Dar ceeace vreau să spun, e că eu sunt tocmai anti-podul acelor oameni de cari vorbesc. Nu pot să întâlnesc pe nimeni fără să recunosc că nu mă așteptam să-l văd tocmai atunci — nici, sau cu atât mai puțin, dacă i-am dat sau mi-a dat o în-tâlnire, — și nu mi se întâmplă niciodată nimica pe așteptate. Cât pentru evenimentele mondiale, etc., ele păstrează pentru mine întotdeauna far-mecul noutății nebănuite, — și nu știu până acuma ca aceasta să fi dăunat ceva sănătății mele.

Deci, trecând mai deunăzi pela colțul unei strade singuraticе, eram departe ca cerul de pământ, sau

ca cinstea de negustorul de alimente dela care mă aprovizionasem, să mă gândesc la prietenul meu de odinioară, poetul, prozatorul, criticul și drama-turgul Maxențiu Omnibus, — și cu atât mai puțin mă așteptam să-l întâlnesc, cu cât îl știam de ani de zile mort, îngropat și uitat. Dar, cine a fost a-cela care a spus că, din ceeace ne închipuim a ști noi oamenii, nici a zecea parte nu știm prin pro-pria noastră intuiție, ci *credem* pur și simplu ceea ce am auzit dela alții? Va fi fost un zvon de a-celea, pe cari unii sunt gata să jure cu mâna pe cruce, deși dacă ar sta să-și examineze conștiința, n'ar găsi la temelia încredințării lor decât pe prea șubredul și adesea înșelătorul: „așa mi s'a spus, așa sunt eu informat“, sau fie chiar: „toată lumea vorbește“.

— Poate că toată lumea să nu vorbească așa, sau se poate chiar ca și acea „toată lumea“ să se înșele, — mi-am zis așadar în momentul când am dat cu ochii de figura de stafie a vechiului meu amic și confrate Omnibus. Fără șovăire, l'am întâmpinat cu mâna întinsă :

— Măi, îi zic, natura de sigur n'ar fi fost în stare, cât e ea de meșteră, să nimerească două nasuri la fel cu al tău. Haide, nu te mai prefăce: nu ești stafie, ești cu adevărat bunul meu prieten Maxențiu, în carne și în oase.

— Mai mult în oase decât în carne, îmi răs-punse el cu o voce cavernoasă, ca și de pe un alt tărâm. Sunt adică tot eu, și cu toate astea nu

mai sunt eu. Am auzit, ca și tine, că aș fi murit acum câțiva ani, — dar știi acest lucru tot numai așa din svon public; nu m'am văzut murind cu ochii mei și nu-mi aduc aminte să fi fost față la înmormântarea mea; cu toate acestea poate să fie și ceva adevărat din cele ce spune lumea; și fiindcă ne-am întâlnit și m'ai recunoscut, o să-ți explic aceasta, așa cum obișnuiam și mai de mult, la un pahar de vin și la o țigară de tutun.

— Vezi, îmi zise când ne instalarăm într'un colț de cârciumă pustie. — nici vinul, nici țigara nu mai sunt acele cari au fost; au murit, și cu toate astea într'un fel, într'un alt fel, o să zici tu — trăiesc și astăzi și au să trăiască și mâine, într'un fel sau altul. Dacă o să-ți spun că totul se schimbă în lume, o să-ți spun o banalitate: asta o știe lumea de când e lume. Dar ceeace n'a știut nic

ată și nu știe nici astăzi, e ce anume se schimbă. Voi toți credeți, de pildă, că ceeace e statornic, e intrinsecul, fondul, — sufletul, să zicem, la om, — și că schimbătoarele sunt numai formele. Eroare. Formele sunt schimbătoare numai la aparență, — în totalitatea lor ele rămân aceleași, — iar ceeace se schimbă în realitate, e numai intrinsecul, fondul, — la om sufletul. Pe mine care mă vezi, mă vezi tot așa cum am fost, — în sinea mea eu sunt un altul; și acest lucru dacă-l vei adânci, îl vei găsi

și-l vei constata în tot universul, la toate lucrurile, însuflețite sau neînsuflețite.

Nu puteam să fiu atât de indiscret ca să întreb așa de-a dreptul pe amicul meu Maxențiu Omnibus din ce balamuc a scăpat, — pe de altă parte știi și eu că toată lumea că nu e bine să contrazici pe făcniți; de aceea încercai să observ numai cu timiditate:

— Bine, dar oricum, noi vedem că formele...

Mă întrerupse cu un hohot.

— Formele! Da, înțeleg ce vrei să zici. Dar tocmai aicea e eroarea, iluzia bieteii cugetării omenesti imperfecte. Ea nu-și dă seama, că toate formele se pot reduce la una singură — și că ceeace nu se poate reduce, nu se poate unifica, e numai închuirea ce unul sau altul își face despre ele. De pildă: pe mine reflexiunea m'a adus în multe privințe la un rezultat ce o să ți se pară la întâia vedere surprinzător, straniu, dar după ce te vei gândi și tu ca mine, nu mă îndoiesc că-l vei găsi profund, logic, în ordinea adevărilor definitive, imutabil statornicite.

Tuși și continuă:

— Am început, cum era firesc, cu profesiunea mea, cu literatura. Ca și tine, ca și ăla, ca și „toți cari țin un condei în mână“, cunoșteam toată hărțuiala de secole dintre diferite „școale“ și „maniere“ — nu ți le mai numesc — și m'am bălăbănit și eu printre războinicii *formelor*, jurând în exclusivitatea superiorității când a uneia, când a

alteia. Ei bine, astăzi am reușit să descopăr în-sfârșit perfecțiunea perfecțiunilor, care se întemeiază pe unificarea, pe concentrarea tuturor școalelor, manierelor, formelor, într'una singură, ideală, atotimbrățișetoare și imutabilă. Iată:

Scoase din buzunarul dinăuntru al hainei un pachet având toată aparența unui voluminos manuscris. Eram prins, și nu-mi rămânea decât să invoc în gând ajutorul mizericordios al zeitelor Răbdării și Resemnării; — când, desfăcând pachetul, mă găsi în fața unui țean de file albe.

Respirai ușurat, — dar numai pe jumătate, căci dacă grafomania de care mă temeam, nu era, cum puteam să văd, meteahna amicului meu, se putea, Doamne ferește, să fie atins de vr'o alta, poate și mai primejdioasă.

— Nu pricepi, îmi zise după ce se delectă câțva timp zâmbind la nehotărârea mea de a găsi cuvintele cu cari să-mi fac datoria amicală de a-i preamări opera; — „cu toate acestea e foarte simplu: Filele acestea conțin tot, — tot ce vrei, tot ce vrei, și tot ce vrea orișicare altul. E forma unică, în care-și poate găsi deliciul, toată varietatea veșnic schimbătorului intelect, al tău, al orișicărui. Și atunci n'o să-mi spui nici tu, și n'o să-mi spună nimenea, că nu vă găsiți aci în fața celei mai desăvârșite capod'opere pe care sunteți în stare să v'o imaginați. V'ați micșora pe voi înșivă și aceasta n'o face niciun om pe lume de bună voia lui. Și vă veți simți cu atât mai înălțați

sufletește, cu cât nu veți putea găsi acestei opere nici un cusur...

— Ideea e minunată, zisei restituindu-i „manuscrisul“; — cu atât mai mult, cu cât „maniera“ aceasta e de o simplitate ideală, — nu cere nici o bătaie de cap.

— E oul lui Columb. Ca toate ideile geniale, e simplă — dar trebuia găsită.

Strânse filele și urmă:

— Și să nu crezi că m'am oprit aci: am mers și mai departe: acasă am un gramofon, la care pun să se învârtească plăci netede neimprimite; e foarte liniștitor pentru vecini, și nici amicii cari vin la mine să asculte muzică, n'au decât să stea înaintea gramofonului care se învârtește, și să-și imagineze cele mai suave melodii, fiecare după gustul lui; niciunul nu oprește placa ce nu-i place în mijlocul cântecului ca să pună alta, niciun *cuic* nu strică armonia care curge desăvârșită, neturburată, pentru fiecare în parte și pentru toți împreună.

„Sistemul, cum vezi, se poate aplica la orișicare artă. O pânză albă sau cenușie întinsă pe un șevalet, poate sta gata oricând să resfrângă, cui doarește, cele mai sublime tablouri, și nu se mâzgălește niciodată. Dar sculptura? S'a zis: iată un bloc de marmură, n'ai decât să scoți din el părțile de prisos, și statua e gata. Dar de ce să le scoată alta, mai adesea nedibace, a sculptorului,

și nu imaginația pururea infailibilă a oricărui amator?

N'am putut scăpa de amicul meu Maxențiu Omnibus, decât după promisiunea solemn repetată cu jurământ, că voi face tot ce îmi va sta prin putință, ca să popularizez geniala lui idee printre literatorii și artiștii în căutarea de maniere noi, inedite, epatante, — disprețuitori de căi bătute și de idei ruginite, de forme învechite și de frumuseți mucegăite.

N'aș dori, totuși, să-l mai întâlnesc, căci mă tem că o să mă întrebe — despre rezultat.

Cismarul și criticul său

Mai de mult, în Ciupercenii-de-vale, oameni umblau mai mult sau mai puțin încălțați. Unii purtau cisme, alții bocanci, pantofi, ghete de diferite calități, forme și tăietură, — cei mai mulți opinci. Considerația de care se bucurau, în lumea socială ca și în cea politică, era și ea în raport cu încălțăminte ce purtau. Niciodată primarul comunei nu și-ar fi putut nchipui un consilier încălțat altfel decât cu ghete cu nasturi, și odată unul a și fost dat afară din consiliu, și chiar din partid, numai fiindcă purta ghete cu elastic, ceea ce dovedește o mentalitate inferioară și o educațiune mediocră. Primarul însuși nu trăgea în picioare decât ghete cu șireturi, negre iarna și galbene vara, ceea ce-l deosebia de administrații săi mai mult chiar, și mai sigur, decât semnele numeroaselor decorații ce-i înfloreau la butoniera redingotei.

Erau pe atunci destui cismari în comună și toți și vedeau de treabă. Erau și cărpaci printre dâșii,

nu-i vorbă, — dar trebuiesc și de aceștia pentru lumea mai sărăcuță, care nici nu știe prețui, chiar dacă ar putea să-și plătească, o încălțăminte mai fină și mai artistic croită. Se confecționa, de, marfă nu numai pentru toate pungile, dar și pentru toate gusturile; și toată lumea era mulțămită; și nimeni nu se gândea că lucrurile puteau să se schimbe și să și iasă din această a lor bună și firească rânduială.

Iată însă că într'una din zile i se urăște unuia dintre cismari cu meșteșugul; — poate unde nu prea-i mergea negoșul, nefiind destul de meșter la potriveala măsurii. Odată numai ce-și aruncă cât colo uneltele meșeriei, desbracă șorțul, își potrivește la loc mânecele sufocate, dă cu piciorul în scăunelul cu trei picioare, îmbracă haina, își pune pălăria, ia bastonul și o pornește raita pe uliță.

Merge el așa, până ce dă de o altă cismărie. Înăuntru meșterul asuda de mama focului, ridicând într'una mâinile în sus, cași când ar fi chemat cerul mărturie trudei sale. — Haha! isbucnește deodată cel de-afară, sgâindu-se pe ușa deschisă; ia uită-te cum a croit-o de strâmb! N'o mai coase așa, dă-o dracului, că ne compromiți meșteșugul!... Și nu vezi că ai făcut una mai mică și alta mai mare?... Pe urmă mai umbli și cu șoalda; calapodul l-ai șterpelit; jumătate talpa e de mucava... Am să te denunț opiniei publice...

Cismarul stete o clipă locului din cusut, dete să pună mâna pe ceva, dar criticul o sbughi mai de-

parte, — și iată-l acuma înaintea altei cismării, amănunțind și aci câte cusururi toate, pe cari numai el le vedea, ori își da aerul că le vede. — Și așa din loc în loc, isgonit de colo și întorcându-se dincoace, iată că nu mai aveau pace și liniște meșterii de gura celuiua.

La început îi împlăteau fălcile cam de unul singur, dar apoi lumea, curioasă de tot ce-i gălăgie, ocară sau sfadă, a început a se aduna în jurul lui și a sta martoră la săcăelile cu cari ațâța pe meșterii ce urmau să-și vadă de treabă. Și cum tot mai mult îl făcea haz și-i era amintiri mulțămitoare, răsplătindu- pentru petrecanie, ce s'a gândit dela o vreme un alt cismar? — Știi că e mai ușor meșteșugul ăstuia? Hai și l-oi încerca și eu. Până când să tot asud ici pe scăunel, cu firul și cu ciocanul, și să mai stau și sub ploaia ocărilor măscăriciuului ăstuia?...

Apoi să-l fi văzut pe urmă pe ăstălal, că l-a lăsat hăt departe pe cel dintâi. Ucenicul adesea își întrece dascălul, dar apoi nu puțin l-a îmboldit și necazul pe care l-a strâns, câtă vreme trebuise să tot asculte la ăla și să tacă. Acu își răsbuna și dânsul — asupra altora.

N'a trecut mult, și după acest al doilea s'a mai îndemnat și un al treilea. Apoi tot așa, încetul cu încetul, Ciuperceii-de-vale s'au golit de meșteri și s'au umplut de critici.

Rar acuma cismar care să-și mai vadă de treabă. În schimb, de critică s'au apucat și cei ce toată

viața lor habar n'au avut de cismărie. Ei mai ales fură cei ce n'au mai voit să se împace cu formele vechi: — La ce foiosește călcâiul la gheată? Și carâmbul la cismă?... Și mai la urmă chiar talpa? Mai înțelegi talpă la opincă, fiindcă opinca e talpa țării, dar la ghetetele cu bizeț?... Și de ce oare nu s'ar pune și la pantofi carâmbi? Cuietele să se bată pe din afară, și bocancii să fie scobiți la degete! Șireturile să se încheie la o parte, iar nasturii sub picior! — „Forme noi!” cu un cuvânt, — „forme noi”, aceasta să fie de-acii înainte lozinca cismăriei.

Criticii-cismari, mai bătrâni, zâmbeau la zelul agiamiilor. Ei o luau bătrânește, mai pe de departe; scriau tratate despre cismărie; de pildă:

„Ne propunem ca în acest studiu, relativ la evoluțiunea cismăriei, să arătăm fazele prin cari a trecut această artă dificilă, din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre. — Și mai întâi o întrebare: Ce scop are arta cismăriei? Ea urmărește încălțarea oamenilor prin confecționarea în anumite feluri a pieilor tăbăcite. Cari sunt aceste feluri, și câte varietăți de piei tăbăcite pot să existe, — iată care va fi obiectul primelor noastre cercetări“...

Opere foarte savante, mult premiate și puțin citite, au început a se scrie pe astfel de teme. Ba s'a întemeiat și o mare Academie de cismărie, care prezintă această originală particularitate, că nu făcea parte dintr'ânsa niciun cismar.

Totul, astfel, începuse să concureze în Ciupereni-de-vale ca arta cismăriei să nu mai aibă nici un mister pentru nimeni, — ceeace, firește, avea drept urmare ca, din moment ce toată lumea era îndreptățită să creadă că ar putea s'o practice, în realitate să n'o mai practice aproape nimeni.

Și dar, în chip tot atât de firesc, a început să li se bănuiască puținilor cismari ce au mai rămas, că de ce mai reclamă plată pentru munca lor? Auzi ce înjosire a artei! Unul din criticii de frunte ai cismăriei a avut o vorbă menită să rămână: „Când mă gândesc la un cismar care lucrează pentru parale, mi-l închipui într'o mână cu ciocanul, iar cu cealaltă cântărind gologanul”. Auzi, cismărie și leafă, simbrie, chenzină! Înțelegi să ia apunamente, onorarii, diurne, un profesor, un profesor de cismărie chiar, un avocat, un deputat, un senator, — dar un cismar, câtă vreme mulțămite extensiunii ce prin critică și catedră s'a dat dezvoltării acestei arte, ea a ajuns la îndemâna lumii întregi, cel mult ca o ocupațiune secundară?!... — Iar cei cari cu mai multă convingere, și chiar înverșunare, propagau aceste dezinteresate și nobile principii, erau bineînțeles proprietarii de magazine de încălțăminte.

Alții, de principii contrare, au inventat teoria „cismărismului”. Ce era aceasta?! Era cerința imperioasă de a se vorbi întotdeauna cu simpatie despre cismari. — Cum? Chiar și când cismarul ar fi un bețiv, un leneș sau un porc-de-căine? —

Da, și atunci, — căci trebuie să știți că în orice caz, și oricum, vina nu poate fi decât a... mediului social. — Dar, pentru ceilalți nu e acelaș lucru? — Nu, fiindcă ceilalți... ceilalți sunt chiar acest mediu social. Va să zică...

Va să zică tot așa, unii certându-se într'un fel, alții sfătoșindu-se în altfel pe spinarea bieteii cismării, au ajuns până în cele din urmă Ciupercenii-de-vale să vadă și pe cel din urmă meșter depunând sula și ciocanul și mergând să îngroașe ceata criticilor, sau retrăgându-se frumușel la o parte, ca măgarul despre care se zice că nimeni n'a putut să descopere vr'odată în ce loc își lapadă potcoavele.

A rămas satul fără cismari. Și iată, de atunci umblă oamenii din Ciupercenii-de-vale atât de scandalos de desculți. Dar cel puțin n'o să se poată spune și despre ei, ca despre locuitorii de prin alte comune, că sunt vite—încălțate.

CRITICĂ

Amicul meu Ionescu se întrerupse deodată, ca și când fără veste și numai din întâmplare și-ar fi adus aminte de un lucru ce era cât p'aci să-l uite. Șiretul! vedeam prea bine că nici nu legase vorba cu mine pentru altceva.

— Apropo! nu știi că înșfârșit mi-am luat inima în dinți: am rupt și eu, ca orice român, o lance în câmpul literelor... Dar de unde să știi? — aci o nuanță de amărăciune; — numele meu nu e dintr'acelea, care să oprească atenția și să ațâțe curiozitatea. Și cu toate astea...

„Dar să luăm, dacă vrei, lucrurile dela început. De mult, încă decând eram în școală, eu citesc tot ce se scrie la noi literatură; nu mi-a scăpat nici o revistă; le-am cumpărat pe toate pe care nu le-am putut găsi gratis ori cu împrumut dela prieteni. Și în totdeauna mi-am zis: bine, bre, ce lucru așa mare, să scrii d'astea? Simțeam, vezi, talentul

în mine. Astăzi, după ce-am comis și eu, firește nu mai pot zice tot așa. Dar în sfârșit...

„Ceeace mă încurca, era *subiectul*. Nimic altceva, să mă crezi. Adică nu știu eu, ca ăla ori ca ăl-lalt, limba mea românească? Mai teme ce făceam eu la românește... Dar cum îți spun, acu era de găsit și subiectul. Ce te faci?

„Cu cât mă gândeam mai mult la subiectele astea, cu atât constatam că toată pusderia aia de scriitorăși fără vlagă și fără talent îmi luase înainte; nu mai găseam nimic nou, și pace; *el, ea*, soacra, mătușa, vărul, părinții ei, părinții lui, amicul casei, — în orice combinație mă-sileam să-i aduc, de geaba! Se exploatase tot, și mă înțelegi, pentru debutul meu, nu puteam să pornesc pe căi bătute; mai târziu nu zic — cu reputația făcută, cu câteva volume la activ, mai merge, oricum...

„Și așa, într'o frumoasă zi de toamnă, ca să zic așa, fiindcă acu nu fac literatură și n'am să mă tem că dacă-ți spun adevărul o să-mi ripostezi *banal!* — într'o frumoasă zi de toamnă care va să zică, mă plimb eu așa în neștire și fără să mă gândesc la subiecte — pe onoarea mea și-o spun, — și mă pomenesc afară la câmp. Ce caut eu aci? mă întreb și mă uit în jurul meu. Pustiu și bărăgan. Dar, pe câmpia întinsă, sub foi pârлите de soare, stoarse de sevă și veștejite de brumă, zăresc deodată un biet dovleac, uitat acolo și putred pe jumătate...

„Ei, spune drept, așa-i că asta nu-ți spune ni-

mic, la primă vedere? Sute și mii au trecut pe lângă acel dovleac și nici nu l-au luat în seamă. Trebuia o fire de artist ca să vadă, să înțeleagă, — să pătrundă o taină a firii, în fața căreia oamenii ca toată lumea trec nici măcar dând din umeri. Și atunci am simțit și eu ce va să zică *inspirația*.

„Mi-am zis: Cum, tu biet dovleac uitat aci, merit, fără folos, unei peiri fără glorie? Ce erau oare mai buni tovarășii tăi de viață și de suferințe, cari însă și-au găsit cu toții rostul existenței, trecând verzi și veseli spre ținta lor știută, spre țelul lor suprem, spre veșnica transformare în neconținută aspirație către mai desăvârșit... *excelsior!*

„Și mi-am adus atunci aminte de un vers al lui Leopardi: *Somiglia la tua vita alla nostra* — așa ceva sau viceversa. Vezi acu vastul câmp de comparație. L'am exploatat, o! să mă crezi, — să citești, atâta-ți spun.

„Și la urmă, mă ridic apoi într'o perorație: Dar ce? fără folos cu adevărat să piară acest disprețuit, acest uitat, acest ratat, în câmpul îmbăiat de aer, de soare, de viață vecinic reînviată? O nu!...

„Să vezi unde ajung... Ții minte bine ce și-am spus, — comparația și celelalte. Atunci ce zic eu? idee nouă și puternică, de un efect de acelea al căror răsunset rămân de veci în sufletele răscolite. Zic: „*Și dacă dovleacul moare, sâmburii să trăiască!... 1)*).

1) Citația e parodiată din piesa istorică în versuri „*Asan*”, jucată la Teatrul Național de vr'o două ori în 1899.

„Ai, ce zici?

— Dacă sunt...

— Cum să nu fie? Orice dovleac are sămburi.

„Și așa, combin eu daravera și hai cu ea la revista *Frunză verde*; am eu un prieten acolo; știi, la revistele astea, poți să ai talent cât îi poți, dacă nu-i avea și un prieten... Insfârșit, îmi văd visul cu ochii. *Fără noroc?* — bagă de seamă la semnul întrebării — *Fără noroc?* zic, vede ceace se numește lumina tiparului...

— Ei?

— Ei, îți închipui că ori câtă încredere aveam în realitatea și puterea talentului meu, totuși așteptam cu oarecare friguri aprecierile contemporanilor, pe cari, firește, ca orice artist conștiu de valoarea lui, le disprețuiam în fond, -- în formă însă a-veam totuși curiozitatea, curat artistică, de a le cunoaște.

„N'aveam nevoie, pentru aceasta, să ies din casă. În astfel de cazuri se găsesc în totdeauna prieteni buni cari să te informeze.

„Chiar a doua zi, Petrescu, pe care nu-l mai văzusem de nu țineam minte, sosește cu o falcă în cer și cu una în pământ.

— Știi? *Fără noroc* al tău — ignorantul, uita semnul întrebării, — a fost discutat aseară la societatea *Marița*¹⁾ pentru protejarea literaturii naționale.

1) A fost odată.. o societate literară și artistică anume „*Ileana*”; de ce n'ar fi fost și „*Marița*”?

— Și?

— Și părerile s'au împărțit în două: unii ceau că e un nou talent plin de putere prin el însuși, ceea-ce-l face vrednic de un sprijin bine-voitor, iar alții, cei mai mulți, — mizerabilul mi-o spunea cu un aer de indignare sub care nu reușia a-și ascunde o intimă și răutăcioasă satisfacție, — alții ziceau așa că e o prostie lată, o gugumănie fenomenală...

— „Stai, destul. Tu ce zici?”

— „Eu? eu, să mă crezi, nici n'am citit-o încă. Da am mai auzit pe Săchescu laudând-o grozav lui Măchescu: „Ăla mă? — zicea, -- ăla are mai mult talent decât toți aia de vă'nchinați voi la ei, fiind c'ași apucat pe alții tămâindu-i, și-i tămâiați și voi pe cuvânt înainte...” Da Măchescu de colo: „Ia fugi nene, un idiot, — mă mir de ăia dela *Frunză verde*, — să fi fost în locul lor îl și băteam, pe onoarea mea!...”

„Plăcerea evidentă cu care imparțialul Petrescu în spunea aceste din urmă cuvinte m'a împins, înțelegi, la lipsa de delicateță de a-l face să priccapă că vizita-i fusese acuma prea lungă.

„N'am putut scăpa însă, durere, tot așa de ușor, de vizitele poștale, — această invenție infamă prin care indivizi cu cari în viața ta n'ai avut și nu poțtești să ai cea mai superficială și mai trecătoare relație, se vâără, prin simpla autoritate a unei mărci poștale de 15 sau de 5 bani, în penații tăi, și te ia în răspăr, și te cercetează, și te judecă—firește însă în totdeauna *anonim*.

„Așa, iată câteva pilde :

„Domnule, — nu am onoarea a vă cunoaște. Permiteți-mi însă să vă comunic sentimentele mele cele mai plăcute ce am simțit citind frumoasa d-voastră scriere cu titlul fără noroc, însă foarte cu noroc în privința cuprinsului a cărei idee din consimțământ mutual pot a zice că este pe deplin întocmai cu realitatea lucrului așa cum este în natură și la oameni, ceace cu toată onoarea ați observat...

„Mai am... Te văd nerăbdător; — să mai aleg una ș'am isprăvit. Este iar un prieten care-mi comunică părerile unui om cu greutate în lumea științelor, nici simbolist, nici naturalist, nici altfel de *ist* în literatură, pe care, — fie zis în treacăt — o pricepe cum pricep eu chimia. Și totuși e un fel de *ist*; dar terminația se leagă azi de un cuvânt cum nu s'ar putea găsi altul mai deplasat în specie... Să vezi pasagiul și vei înțelege: „Ce stupiditate! — zice domnul profesor, — a face deducțiuni dela om la dovreac, când toată știința *spiritistă* spune că evoluția urmează tocmai sensul contrar: dovreac eri, azi sunt doctor în științe, mâine voi fi om de spirit ș'așa mai departe.. O pãrticică din Dumnezeu, spre Dumnezeu, cum am spus începând tratatul meu de matematică: „Toate numerele le-a facut Dumnezeu“... *Nihil sine Deo*, tinere, — așa să știi!“

„Am iar alta în care mi se spune: „Căile Provedinței găsit-au un interpret în autorul lui „*Fără*

noroc? ! O profet care prin timp și spațiu străvezi puterea și țelurile Dumnezeirei, salve! Salve creștin adevărat, spirit pătrunzător care...“ Dăr văd că-ți ajunge.

— Ș'acum ce ai de gând să faci?

— Să vezi: mai aștept și părerea criticului Filifoseanu; dac'o zice și ăsta că am talent, îți declar pe onoarea mea că nu mai pun mâna pe condeiu cât oi trăi. Altfel... mă mai gândesc.

O societate necesară

Stai de vorbă cu prietenul meu Ciocâlteiu la berărie.

— Eu, zice el după ce se uită întâi la ceasornicul din perete și apoi și la al lui din buzunar, — eu când am o întâlnire cu un prieten undeva, viu în totdeauna cu un ceas mai târziu, că altfel sunt sigur c'am să mă plictisesc așteptând... Uite, acu trebuie să pice Bumbuleț, Nae. — „La șase ceasuri fix“, mi-a spus eri, — „și să vii negreșit, că e vorba de ceva foarte important...“ Uite, acuma sunt tocmai șapte...

— Ba cât pentru mine, zic eu, am câțiva cunoscuți cu cari când nu vreau să mă întâlnesc de loc, n'am decât să le dau o întâlnire undeva, și să mă duc acolo, să stau oricât oi vrea. Habar n'am! ori unde în altă parte aș risca să-i întâlnesc, dar la locul de întâlnire sunt sigur că n'am să dau peste ei, nici ei peste mine...

— Exagerezi, dragă; dar e și ceva adevăr în ce spui. Eu când am venit din provincie întâi, am

păfit multe până m'am învățat cu obiceiul ăsta bucureștenesc. Întâi și-ntâi mi-a dat întâlnire un prieten la cofetăria Tănăsescu, de era atunci peste drum de Episcopie. Mă duc eu la ora fixă, — credeam că e ca pe la noi, la țară! — prietenul nu sosise încă. Auzisem eu ceva de sfertul de ceas de grație, — zic hai să-l aștept și cer un cataif... Ce să-ți mai spun? Peste vr'o două ceasuri eram la al optulea cataif, și prietenul tot nu sosise încă. Odată numai mi-a sărit inima din loc, — o fi bolnav, îmi zic, nu se poate altfel. Las cataiful al optulea pe jumătate, plătesc, mă arunc într'o trăsură și: mână birjar! Când să trec pe dinaintea cafenelei Imperiale, știi că e la doi pași, — văd eu bine ori nu? — Prietenul meu sorbea tacticos dintr'un mazagran, afară, la o masă. Mă dau jos din birjă: — „Bine mă, mă faci să te aștept atâta, ba încă mă speriasem că și s'o fi întâmplat ceva“... Știi ce mi-a răspuns? — „Mă, da curiosi sunteți voi aștia provincialii, — să mă fi așteptat nițel, că veneam numai decât!“... Altă dată...

— Lasă, nu mi le mai spune, că le știu. Așa eram și eu mai de mult când abia ce picasem și n'apucasem încă să mă aclimatizez în Capitală... Da' acuma mi-ți dau și eu la întâlniri în dreapta și în stânga de ți-e mai mare dragul, și nici gând nu mai am de vorbă; de s'o întâmpla, bine, de nu, nici o remușcare n'am; câți m'au păcălit pe mine până m'am învățat, n'o să-mi ajungă o viață să-mi răzbun!

— Da' de unde s'or fi învățat bucureștenii așa de mincinoși? că aminteri firea românului..

— De unde? Poate unde e regele nostru așa de exact și de punctual..

— Cum vine asta, bre?

— Așa, bine. Au tot auzit bucureștenii noștri că exactitatea sau punctualitatea, e politeța suveranilor, și atunci ce și-au zis? — „Da' ce, noi suntem suverani? nu suntem; suverani sunt numai regele și poporul; deci noi putem să fim poliți-coși și dacă nu ne-om ținea de vorbă!”

— ...Altă dată, — (al dracului Ciocâlțeu, profită de o clipă de distracție din parte-mi ca să-și mai plaseze totuși o istorie) — altădată mă pomenesc cu un bilet din partea șefului meu dela cancelarie că a doua zi la ora cutare să mă prezint la cabinetul lui, să nu uite, că are să-mi dea o instrucție foarte importantă... Firește, la ora fixă mă prezint.

— „Domnu d'rector nu primește-!” mă întâmpină ușierul, știi cu morga lor când vorbesc în numele stăpânului. — Dar dumnealui m'a chemat, îndrăsnesc eu cu sfială. — „Nu știi, nu primește, am orden!” — Imi văd eu de treabă; când la plecare, directorul dă cu ochii de mine: — „Bine domnule, par'că îți spuseseam...” — Nu m'a lăsat ușierul, domnule director, avea *orden!* — „A, da! uitasem.... Să vii la mine acasă, la două, negreșit, e o chestie, nu se poate amâna...” — Mă duc la două. — „Domnu director a eșit adineaori...” — Și când se întoarce?

— Nu știi, diseară, târziu...” — Așa? imi zic;

bine. La două după miezul nopții mă prezint iar, sun, fac un tãmbãlau de-am deșteptat toată casa.

— „Ce vrei, domnule?” se răstește la mine, însuși stăpânul, coborât la ușă în halat și în papuci.

— Mi-ați spus ză viu la două, și fiind-că după-amiază nu v'am găsit, am crezut că... — Mi-a trântit ușa în nas și a doua zi m'a dat afară din slujbă... Așa că n'am mai știut niciodată ce-o fi fost *chestia* aia, foarte importantă, de nu se mai putea amâna.

— Ei, dragă, cine știe cât s'o mai fi amânat? Că asta iar e o specialitate bucureșteană... Ai pomenit dumneata, zău, spune drept, vr'o adunare a vreunei societăți, care să nu se amâie fiindcă la prima convocare nu s'a întrunit numărul de membrii cerut de statute?... Nici o societate nu se adună la București decât ca să se amâie. Și chiar când, în cele din urmă, fatalmente trebuie să se țină adunarea, fiindcă e „cu orice număr” — nici o adunare nu se ține la București altfel decât „cu orice număr” — și atunci, numai ce auzi pe câte unul: „Domnilor, aceasta e o chestiune prea grea ca s'o rezolvăm în pripă”... Atunci ce e de făcut? Dumneata sau eu am zice: dacă e grea chestiunea, să ne punem pe brânci, să ne încordăm toate puterile, ca s'o rezolvăm „cu o oră mai înainte”... Ei bine, nu! Logica ce prinde în oricare societate din București, este: „chestia fiind grea, să amânăm rezolvarea ei pe altă dată!”

— Dar dacă se întâmplă să fie chestia ușoară?

— Tot n'ai făcut nimica, fiindcă atunci chestia

neprezintă o importanță deosebită, ea nu e vrednică să mai răpească timpul scump al membrilor, și deci se pune la ordinea zilei pentru o ședință viitoare...

— Iar pe membrii cari s'au grăbit fiindcă „n'au timp“, poți să-i întâlnești și peste trei ceasuri pe la berării, prin cafenele, sau căscând gura pe la vitrinele prăvăliilor din cari n'au de gând să cumpere nimica... — Dar ia te uită, se întrerupse de odată prietenul Ciocâlțeu, — nu e ăla de intră acum pe ușă Bumbuleț?

Mă uit: — Da, zic, e Bumbuleț; Nae. N'are aerul de a căuta pe nimenea. O să treacă în partea cealaltă a berării fără să ne vază...

Dar m'am înșelat. Bumbuleț, tot căutând un loc, a dat cu ochii de noi. Zâmbește, se apropie, mă salută, apoi întorcându-se spre prietenul Ciocâlțeu:

— Da' cu ce ocazie p'aci, nenisorule?..

Ciocâlțeu să leșine, nu altceva. Se ridică în picioare, duse mâna la gât, căzu iar pe scaun, — în sfârșit îi veni glasul:

— Bine mă, da' nu mi-ai dat tu întâlnire aici, la șase, că acum e șapte și jumătate, și ziceai că e ceva foarte important, să viu negreșit..

— Am zis așa? — Bumbuleț de colo imperturbabil: — cine știe la ce m'oi fi gândit?... Stai, poate să-mi aduc aminte...

*

Peste vre-un sfert de ceas, din vorbă în vorbă, am ajuns toți trei la concluzia că: — „Domnule,

astăzi când se fac ligi și paraligi pentru toate celea, de ce nu s'ar face o ligă, o societate, și pentru cultivarea ținerii de cuvânt și propagarea exactității la întâlniri, ețetera!” — În privința numelui societății, ne-am înțeles numai decât; avea să se cheme: „Punctualitatea”; apoi am început desbaterea proiectului de statute.

A ținut cam mult, că abia spre dimineață am ajuns la paragraful final: „În caz de dizolvare, averea societății va trece la Academia Română, care va institui un premiu anual pentru cea mai bună lucrare tratând despre sfințenia cuvântului dat, la toate popoarele, vechi și moderne”...

Dar vorba e că societatea am întemeiat-o. În adevăr, peste câteva zile se putea citi prin ziarele din Capitală, informația următoare: — „Eri la orele 12 a avut loc adunarea de constituire a societății „Punctualitatea”, ce fusese convocată pentru orele 8 jum. Neîntrunindu-se numărul de membri cerut de statute, adunarea s'a amânat pentru o dată ce se va fixa ulterior, și când se va ține cu orice număr de membri”...

Anticameră

Grozav respect am eu de oamenii mari. Unde-i văd cu nasul pe sus, cu beregata scoasă înainte, cu mustața sbârlită sau cu barba răstită par'că la dumneata, cu privirea poncișă și disprețuitoare,—mă pătrund de o evlavie și de un fior, de strănut după aceea trei zile.

Noroc că nu prea am norocul să-i văd adesea. Vorba poetului: „Eu unde, și ei unde!..” Depărtarea aceasta, dacă e sporitoare a respectului din ce în ce mai grozav ce le port, încalte este și binefăcătoare sănătății mele.

O dată numai am crezut că aș putea să am nevoe și eu de o apropiere cu un om mare de aceștia;—adică n'am crezut-o, dar a încercat un prieten să mă încredințeze. M'am întărit mai apoi în convingerea că nici nevoe n'aveam, — care va să zică nici pentru interes n'aveam la ce să-mi pun în primejdie bunătatea sau mai bine zis bruma de sănătate. Și iată cum s'a întâmplat:

Scosesem o carte despre moravurile gândacilor de mătase, sperând să interesez pe contemporanii mei și să-i încasez cu ceva lei, cari îmi făceau mare și neapărată trebuință pentru reîmprospătarea stocului de mătăsării al jumătății feminine a familiei mele. Mi-am făcut însă socoteala cam greșit; cartea nu se vindea, măcar că o plagiasem cât se poate de admirabil, după un celebru scriitor olandez.—Ce era de făcut? Tipograful unde o tipărisem pe datorie, cerea parale, iar librarii la cari depusesem exemplarele, mă somau să le descurc rafturile de „ororile inutile”, — cum unul mai spiritual dintre dâșii îmi poreclise produsul acesta al aptitudinilor și silințelor mele literare.

Atunci mi-a scos întâmplarea în drum, sau, ca să spun drept, la cafenea, pe amicul meu Costache... Care Costache? — nu importă. Costache.

— Știi ce? Îmi spune el după ce-mi ascultă jelaniania, — că apucasem s'o cânt pe toate drumurile; —ofere-ți cartea spre cumpărare la ministerul economiei publice... Despre ce ziceai c'ai scris?

— Despre gândacii de mătase.

— Ei, întrebi și tu acolo unde e direcția gândacilor de mătase și ceri audiență la domnul director. Ți-o cumpără, la sigur. Nu i-a cumpărat și idioșia ailantă, a ăluia, cum îi zice..

— Mersi de comparație, zic eu cam atins.

Dar ideia lui Costache totuși mi s'a părut bună.

* * *

Deci iată-mă urcând treptele ministerului economiei publice, în mână cu un exemplar de probă frumos legat din „Moravurile gândacilor de mătase”. Veneam cam cu sfială, dar nu mai putusem s’o amân, că se prezentaseră la Luca Niculescu niște ocazii turbate de cupoane de linduri și alte mătășării...

Măcar cinci sute de exemplare să-mi cumpere, îmi făceam eu socoteala, — à câte doi lei, care va să zică...

— Ho, domnule, ce ești chior? ce dai buzna așa peste oameni? mă întrerupe din meditațiile mele trandafirii o voce nu prea ridicată, dar totuși răstită.

Ce se întâmplase? Văzând înaintea mea o ușă și deasupra ei inscripția: „Cabinetul Directorului”, dădusem să intru; dar în ușă mă întâmpină bruf-tiala mai sus descrisă.

— Nu e voie! îmi repetă vocea răstită dar nu prea ridicată, la încercarea mea timidă de a pune mâna pe clanță.

— Cum? nu e aici domnul director?...

— Ba e aici domnu director, da’ are treabă.

— Apoi și eu am treabă.

— Se poate, dar aici merge cu regulă, aici merge cu audiențe, trebuie să aștepți.

Scot o cartă de vizită și o dau cerberului. Nici nu se uită la ea, o pune în buzunar și tace. Tac și eu. Mă uit împrejur. Două bănci, de-a dreapta și de-a stânga ușii domnului director, pline de sta-

tui, — adică la o observare mai de-aproape prin semiintunericul ce domnea acolo, puteai să vezi că erau ființe vii, dar încremenite într’o resemnare ce n’o poate da decât umiliința unor suplice cu rezultat nesigur.

Să m’așez și eu la rând? Nu; prefer să stau în picioare.

Și stau. Peste vr’un ceas așa, iată un domn care urcă scările și dă de-a dreptul, tocmai cum încercasem eu fără rezultat mai adineaori. Dar înaintea lui cerberul se dă la o parte, salutând. M’apropiu iar:

— Dumnealui cum îi dași drumul? — întreb abia îndrăznind.

— Dumnealui are de lucru cu domnu director...

— Apoi și eu...

— Ce și d-ta?.. Nu ți-am spus? domnu director are de lucru cu dumnealui...

— A! domnu director are...

Și m’aștern iară pe așteptat.

În vremea asta încep să se țină lanț vizitele la domnu director. O cucoană, un popă, alt domn cu joben, un domn cu monoclu... Cu toțiăștia, îmi zic eu, se vede că „domnu derector” are...

Trece un domn cu niște hârtii subsuoară. Asta e un funcționar de aci, o să-mi dea vre-o lămurire, să știu ce să fac.

— Cine e domnu? șoptesc ușierului, care binevoește a-mi răspunde peste umăr: Un copist.

li țin calea: — Domnule copist, vă rog, domnul director...

Dar omul cu hârtiile subsuoară îmi aruncă o privire nimicitoare, bufnește și trece înainte.

Ușierul face haz de la spate.

— N'ai știut cum să-i zici, domnule, îmi explică unul din postulanți: să-i fi zis măcar: „domnule impiegat”, — altmintrelea se supără...

Hai, zic, să-l împac dară. La ușa pe care intrase domnul impiegat clasa a treia nu era nici un paznic; să profit de această fericită împrejurare, poate voi putea da pe aici ochi cu domnu director, cu care atâta lume are de lucru și care la rândul lui are de lucru cu atâta lume, — din nefericire însă vai! nu cu aceeași...

Deschid ușa încetinel, mă strecor și o închid iarăș; o sală mare, vre-o zece mese, la fiecare câte un impiegat și înaintea fiecăreia așteptând, pe scaune, cucoane, popi, domni cu joben — (cu jobenu în poală, bineînțeles, nu în cap) — etc.

— Intrarea în biurouri este oprită! — îmi strigă impiegatul cel mai apropiat de ușă, și deci de mine.

Un moment stau nedumerit, și două întrebări îmi trec, cu repeziciunea indignării, prin minte: — Dacă e oprită intrarea în biurouri, tu pe unde intrași? — Și: Cum e sala tixită cu „intrarea oprită”, ce-ar fi oare, Dumnezeuule, dacă intrarea ar fi slobodă!...

Dar credeți d-voastră că în asemenea împrejurări este vreme de meditațiuni filosofice sau de reflexii pesimiste? Ochii impiegaților, fulgerând asupra mea, par'că dobândeau brânci nevăzute cari mă apucau, mă învârteau și într'o clipă îmi făcură vânt afară.

Am sosit tocmai la timp ca să aud avizul solemn și imperios al domnului ușier:

— Domnu derector nu mai primește astăzi!

— Dar când mă primește... tot ca astăzi? — nu mă pot eu opri să-l întreb pe importantul impiegat clasa a patra.

— Nu știu, domnule, — se îngâmfă el, imitând probabil, aerele domnului director.

— Ei bine, când se va întâmpla, amice, ca să știi, — te rog atunci să-mi scrii, — închei eu, și pornesc în urma cetei resemnate care, ea, va urca și mâine scările acestea, așa cum le-a urcat și astăzi, așa cum le-a urcat și eri...

* * *

Pentru asta v'asigur eu că n'au rămas nevândute cupoanele lui Luca Niculescu, — atâta numai că le-au cumpărat alții.

Norocul lor. Lui Costache însă, când l'am mai întâlnit, i-am spus: — Ia-n ascultă, bre Costache, idealul nu este ca noi să ne ducem și să ne oferim operele noastre spre cumpărare, ci ar fi ca să vină ei să ni le ceară...

- Care ei?
 — Adică ei care ar avea o datorie, mă înțelegi,
 ca să ne încurajeze...
 — Ei, apoi dacă-i vorba p'ășa, poți să aștepți
 tu mult și bine...
 — Aștept. — Da' nu în anticameră.

„Permis liber!”

De mult nu mă mai număr printre privilegiatii cari călătoresc gratuit pe căile ferate. Măcar că, printre tovarășii de drum pe cari mi-i hărăzește întâmplarea, întâlnesc adesea oameni despre cari trebuie să te miri cum și pe ce temei se bucură de un asemenea avantajiu, oriși cum mai espicabil când e vorba de un ziarist, despre care se poate presupune uneori că face câte un drum și în interes public. — Dar de pismuit numai aceia pot să pismulască pe cei cu bilete de călătorie liberă, cari nu știu cât *costă* uneori asemenea gratuitate.

Se zice că la Paris goana e mare după biletele de favoare la teatre. Oameni cărora le-ar da mâna perfect să și plătească locul, sunt totuși în stare să se supună la umilințe, ba chiar la cheltueli mult mai mari, cu birji, bacșișuri și altele, decât ar fi costul biletului, numai ca să poată exhiba la intrare certificatul acela care îl pozează oarecum în *om de teatru* și pe dânsul, — sau ca să poată

trece în ochii amicilor cărora mai adesea îl cedează cu nonșalanță, drept om cu relațiuni și cu influență în cercurile artistice. — Și la noi se aleargă, dar nu atât de mult, după biletele de teatru; cu cele de tren însă, e o adevărată comedie.

Un secretar general de minister povestea că, la audiențele zilnice ce acorda, cei mai mulți solicitanți nu veneau pentru altceva; și i se întâmplau uneori cu adevărat și cazuri pe cari nu le-ar fi crezut verosimile, dacă nu le-ar fi știut adevărate. Așa odată observase, mai multe zile de-arândul, un preot care asuda cu ceasurile înghesuindu-se prin mulțimea ce aștepta să poată vorbi cu domnul secretar, dar n'avusese încă norocul să treacă înaintea altora. — Trebuie să aibă vr'un necaz mare, bietul om, de stăruiește atâta, — și-a zis secretarul a treia sau a patra zi, și începu deci cu ascultarea păsurilor dela dânsul:

— Cu ce pot să te slujesc, părinte?

— Apoi v'aș ruga să-mi dați și mie un bilet de tren.

— Și unde mergi, părinte?

— Apoi pân' aci la Ploești.

Drumul dela București la Ploești costă aproape trei lei cu clasa a treia. Nici nu pretindea părintele vr'o clasă superioară.

— Și zilele astea, cât ai stat p'aici de-ai tot venit la minister, ai avut vr'o treabă prin București?

— Nu, n'am mai avut nici o treabă.

— Și unde ai stat în vremea asta? Ai ceva rude p'aici prin Capitală?

— Nu. Am stat la otel, la Nemțoaica.

Să plătească la otel oricât, asta o înțelegea părintele. Dar să plătească la tren? — s'ar fi simțit dezonorat.

..Acestea toate le povesteam deunăzi cu un alt călător, la fereasta unui vagon cu care ne întorceam dela Piatra-Neamțu. Sosisem abia cu puțin timp înainte de plecarea trenului, și găsisem toate locurile ocupate. Ce să facem? Ne-am îngrămădit bagajele pe coridor, ne-am așezat filozoficește de-a-supra lor și am început să cântăm așa, ca românul veșnic nemulțămît în țara lui. Conducătorului de geaba ne-am fi plâns, căci ne-ar fi dat și el răspunsul țiganului: „Apoi să fi pus și dumneavoastră mâna pe câte un loc până erau!”

Nu se gândea că în cazul ăsta tot ar fi rămas pe dinafară alții, — poate tocmai domnul acesta care uite cu ce ifos se caută prin buzunare, scoate un portofoliu de piele de crocodil, din portofoliu o hârtioară galbenă, și o întinde cu un gest princiar conducătorului, strâmbând din nas și întorcând capul în altă parte.

Mă apropiu, de curiozitate, și citesc prin geam: „Permis liber”; mai departe n'am putut citi, căci conducătorul se grăbi să salute respectuos și să arunce câte o privire și asupra „permisurilor” celorlalți călători, în vreme ce, cu acelaș ceremonial, domnul pe care-l observasem, strânse hârtioara

galbenă la loc în portofoliul de piele, de crocodil și portofoliul în buzunarul dinăuntru al hainei.

— „Permis liber!“ — astfel se numesc așadar acum aceste certificate de călătorie gratuită, în locul cărora noi, cei ghemuiți pe coridor, nu putem exhiba decât niște biete cartonase, cumpărate pe părăluțe muncite, și cu cari eram liberi să amorțim aci afară, dar nu ne era permis să mai avem și alte pretenții. În adevăr, ce considerație poți să ai pentru niște oameni, cari n'au nici măcar atâta trecere pela autorități, ca să facă și ei rost acolo de un „permis liber“? Desigur nu pot avea nici o legătură cu oamenii zilei, nici o influență, nu pot fi periculoși în nici un fel, — deci lasă-i să urle!

Știind că și asta chiar ar fi zadarnic, noi n'am mai făcut-o, dar tovarășul meu, uitându-se mai bine la domnul cu portofoliul de piele de crocodil, îmi zise deodată:

— Stai frate, că pe ăsta îl cunosc eu; trebuie să-l cunoști și dumneata, că e ziarist. L-am văzut la Bălțătești; îi zice Emilescu.

În vremea asta, domnul Emilescu își scotea ghețele, cu un aer plictisit. Le vâri sub fotoliu și începu să tragă de ciorapi ca să-i deslipească de picioarele înădușite. Trăsei repede ușa dela compartiment, punând o barieră între acest spectacol și între convorbirea noastră, și tovarășul meu de călătorie continuă:

— Emilescu, acuma înțelegi dumneata, — asta se chiamă în jargon Șmile, Șmule, sau așa ceva.

Balabusta domnului nu știu ce nume o fi având, dar știu că vilegiaturează la Bălțătești. E, pe-aceia, prin județul Neamțu, mai printre rude. Domnu Emilescu însă are de lucru la gazetă, la București..

— Și de-aceea Statul se crede obligat ca să-î înlesnească din când în când câte o întrevedere cu madam Emilescu...

Ușa compartimentului se deschise și se închise repede la loc, lăsând să se strecoare afară unul din călători, cu batista la nas. În acelaș timp puturăm vedea pe domnu Emilescu întinzând comod picioarele pe locul părăsit de vecinul său. Ceilalți călători dormitau; uitându-se la fețele lor acrite, ai fi zis că pe tus-patru îi chinuia acelaș vis rău.

— Despre ăsta spuneți? — se amestecă în vorbă noul venit, luând batista dela nas și arătând spre compartimentul ce-l părăsise; — se 'ntoarce, bată l Dumnezeu, dintr'o misiune, dela băi, și voi soarta noastră blestemată să nimerească tocmai în trenul și în compartimentul ăsta...

— O misiune... Va să zică totuși...

— Da, o misiune împăciuitoare, și în acelaș timp reparatoare de onoare dela madam Emilescu. Doamna e foarte mândră; zice că e de familie mare. Un unchiu dela cumnată dela soacră dela frate dela moș al dumneaei a fost văr al treilea cu bărbat dela mătușă dela tată dela Șmekeles, ala bancher din Lipsca. Cu o astfel de înrudire, închipuiți-vă, cum putea ca să tolereze ca o simplă băieșiță să-i spună ei: — „Aide acu dumneata,

madamo? ...Asta a fost ceva intolerabil, și madam Emilescu a început să țipe că se insultă *moșterii*, că bărbatul ei e prieten cu ministru, și că o să le arate ea la toți; — și cu adevărat, numai decât a și dat o depeșă urgentă la București lui domnu Emilescu, redactor la „Opinia Publică”...

„Peste două zile, s’au și pomenit Bălțăteștii cu tipul. Venise, firește, cu „permis liber”, — pe semne era cu adevărat „prieten cu ministrul”: se plângea numai că, pe linia asta infectă Bacău—Piatra, nu circulă și vagoane cu paturi, — „asta este o mizerabilitate, domnule!” — Apoi o zi lungă de șabă, și alta de duminică, n’a făcut decât să se plimbe ostentativ cu madam Emilescu la braț, pe dinaintea băilor. Se ulia mândru înaintea lui și avea aerul să zică ’ntr’una: — „la mai poftiți, — mai poftiți să mai ziceți la madam Emilescu *madamo!*...” Iar madam Emilescu ridica și ea nasul cât își venea să te temi să nu se răstoarne acuși-acuși pe spate, și părea și ea a zice în tot momentul: — „la mai poftiți, da — mai poftiți, dacă vă dă mună”...

„Și astfel și-au luat satisfacție. Iar după asta, domnu Emilescu, prietenul ministrului și redactor la „Opinia Publică”, se reîntoarce victorios în Capitală, cu cealaltă jumătate de „permis liber”...

— Vezi dumneata, observă pe gânduri primul meu tovarăș de călătorie, — va să zică, tot era un interes de Stat la mijloc; Bălțăteștii erau amenințați de curentul antisemit, și astfel, pentru ca să

se restabilească pacea și buna rânduială între fiii aceleiași țări...

— Da, întâri cellalt, — Statul nu și-a făcut de cât datoria, înlesnind călătoria, cu cheltuiala noastră a tuturor, domnului Emilescu, care nu umblă, ca noi, în meschin interes particular, — ci aleargă neobosit în interesul obștesc... De aceea, se vede, că-i și asudă așa de cumplit tălpile...

Călătorul al doilea se strâmbă ca la o amintire neplăcută.

— Și să vezi, încheiă cel dintâiu cu melancolie, că mâine tot el are să scrie la gazetă, despre câte toate mai poate vedea și păți omul în „țara lui Hübsch”...

Înăuntru, domnu Emilescu ajunsese să surchi-dească cu picioarele și pe al doilea vecin, tot mai strâmtorat în colțul lui. Trenul își urmă cântecul monoton, nepăsător. Ghemuiți pe geamantanele noastre, continuaram să moțaim, până târziu în noapte.

Otel Bristol

Era târziu în noapte când am ajuns în orașul de vilegiatură din nordul Moldovei. — „Să mă duci la otel Regal!” spusese birjarului. Nu mai fusese niciodată pân'atunci prin partea locului, dar nu mă îndoiam că trebuia să fie și p'acolo un otel *Regal*, — și dacă era, nu putea să nu fie cel mai curat, pecăt' curat poate să fie un otel prin părțile acestea... Nici nu m'am înșelat, întrucât privea ființa unui otel „Regal”; — m'am înșelat însă când mi'am inchipuit c'o să găsesc într'insul vr'o odaie neocupată. Era în toial sezonului, și dădeau năvală vilegiaturii, drept ilustrare a tânguirilor ce tocmai se porniseră prin toate gazetele asupra scumpirii traiului.

— Ce ne facem acum? zic îngrijorat birjarului. Poate să găsim vr'o cameră la otel Splendid...

Aici n'am mai nimerit-o; birjarul nu cunoștea niciun otel cu acest nume, dar se puse la dispoziția mea să mă ducă, dacă vreau, la otel Bristol.

— Cum de nu? Hai și la otel Bristol, dacă nu-i alt chip.

Când birjarul stete pe loc, mă uitai în toate părțile... Nu era nimic prin prejur ce să fi semănat a otel. Unde ne oprise, erau un fel de uluci ca la casele lipovenilor, înalte și ôtova, de nici nu vedeai în curte, nici nu puteai cunoaște unde să fie porțița de intrare. — „Ce te-ai oprit aci?” întreb pe birjar. — „Dac' am ajuns dejă,” — îmi răspunde el.

— „Cum? Otel Bristol?”...

— „Bristol!”

— „Apoi dacă-i Bristol dejă, să intrăm.”

Prin curtea pavată cu bolovani de râu, pășesc cu băgare de seamă. Birjarul, obișnuit cu astfel de caldarâm, merge fără să șovăiască, ducându-mi bagajul pe umăr; se vede că aci era sigur de cameră liberă.

În coridor, hangiul.

Felinarul pe care-l ridică de-asupra capului, îi schițează figura într'o lumină vagă. Strânge din ochii mici, oboșiți, cu gene roșcate, și toată fața-i arată o mare plictiseală. Parcă-i citesc din față: — „Veniți acum la mine, după ce n'ați găsit loc în altă parte”... Și par'că mă aștept de-aci la o vicleană răsbunare, dacă n'am avut inspirația bună să vin dintr'odată la otel Bristol și să nu mai încerc întâiu pela Regal, ba chiar și pela neexistentul Splendid...

Părere, desigur! Se gândesc hangii la lucruri

d'astea? Lor le e de mușteriu, ș'atâta. Pică, nu pică? chestie de noroc.

Cu acest gând potolitor intru în odaia pe care stăpânul otelului Bristol, în acelaș timp bagseama și oberchelner, mi-o arată purtând felinarul roată cu un gest ce par'că voia să zică: „Altă mai bună ca astă n'am"... Da, în gest era până și pronunțarea.

Nu mai îmi era mie acuma de alegere. Oboseala și somnul mă doborau, — pe de altă parte foamea îmi răscolea măruntaele.

— „Ceva de-ale mâncării, jupâne, putem găsi?“ întreb, fără prea multă nădejde.

— „Dar cum să nu se găsească supeu la orice oră, tocmai la otel Bristol?... Iată salam cușer, brânză „de oi“ și „de vaci“, și pâițe de trei zile.

Gust eu din una, din cealaltă și mă uit lung la hangiu: Omul ăsta vrea să mă otrăvească... Mi-era sete, dar apă nu i-am mai cerut.

Mi-a trecut și foamea, și iar m'au luat în stăpânire amorțeala picioarelor și apăsarea pleoapelor. Abia mi-am dat seama cum m'am desbrăcat și m'am vârit sub plapumă; doar dacă în urechi mi-au rămas ceva crâmpeie din ultimele informații cu cari jupân Bristol îmi pofti noapte bună, uitându-se chiorâș la bagajul meu cam modest: „șășă lei cameră... un franc lumunare"... Eu însă pierdusem orice simț pentru aritmetică.

Cât voiu fi stat în toropeala asta, nu știu; o senzație penibilă mă deșteptă pe jumătate. Era,

întâi, par'că cineva m'ar fi gădălit cu un paiu pe piept, pe spate, pe brațe; apoi paiul s'a prefăcut într'un ac, în două, în zece, într'o sută; și cum cu o mână mă înțepa, cu cealaltă lovea locul înțepat cu un mănunchi de urzici... Cine? Nu știu, nu-l vedeam. Și cum n'aveam astfel nicio putere împotriva lui, mă așternui pe chinuită rugare: „Lasă-mă în pace, răutate; ce mă chinuiești? vezi că sunt obosit și am nevoie de odihnă“...

Rugarea mea însă îl îndârjea mai rău.

Din când în când, puneam mâna, smulgeam ăcele, dam la o parte urzicile, — o clipă de ușurare, — apoi altă usturime și mai rea... Ce să mă fac, gândesc?... Să-l sun pe domnu Bristol.

Când colo, iată-l aci înaintea mea. El era cu ăcele și cu mănunchiul de urzici. Avea acuma un cap mititel-mititel, și era înfășurat într'un larg talar roșu, oval, de sub care răsăreau tentacule nenumărate, ascuțite și încovoiate.

A priceput rugarea mea din ochii neputincioși, dar mi-a răspuns cu un sâsăit în care n'am putut desluși tocmai bine ce era: răs, batjocură, amenințare?... Am încercat să mă ridic, să mă apăr; — zadarnic, eram țintuit locului.

„Acu fie ce-o fi“, mi-a trecut prin gând, victimă resemnată.

S'a strâns iară talarul roșu în jurul corpului, și a început capul să-și redobândească ochii mici,

pieziși, cu gene roșcate, nasul coroiat și buzele groase, din mijlocul claii de cărlionți părliți.

— „Cum iești tu așa un om cu prejudicată?” — începu rânjindu-se la mine. — „Nu vrei și pe mine să mă lași să trăiesc?... Adică de ce, dacă ți-am dat carne putrezită și brânză mucegăită, n'ai vrut să mănânci? Eu n'am dat bani pe ele? și nu trebuie să câștig?... Atâtă pagubă. Are să mănânce alt muștiriu. Are să fie unu mai flămând, să prindă lăcomie, să muște din ele. Și dacă crapă? Atâtă pagubă. Treaba lui. Eu nu trebuie să trăiesc?...”

„Di ce iești tu așa un om cu prejudicată? Dacă am venit pe lume, ce? Iu par'că am cerut? Dacă n'am cerut, ce? numai tu să trăiești și iu nu? — Haide, haide, dacă tu iești așa un om rău și nu vrei să mă lași să trăiesc, — poți să pleci dela mine... Numa 'ntâi să plătești...”

Intinse mâna și iar îmi păru că îmi răsună în urechi ca un murmur: „șasă lei cameră... un franc lumunare”...

*

— Nici, nu-i scump, zisei oftând, — și deschisei însfârșit ochii, după atâta luptă, ca să-mi scutur toropeala.

Lumânarea tot mai ardea, spre sfârșite. La pâl-pâirea flacării fumegânde, văd un punct roșietic mișcându-se pe perete...

— „Să-mi răzbun acum și eu”, îmi zic; și mă ridic în pat...

Dar afară se luminează de ziuă; n'am să mai dorm de-acuma, și la mănăstire m'așteaptă gazda. Mă îmbrac repede și las găngania în pace.

— Adică de ce să nu trăiască și ea?...

Omul politicos

Epoca sărbătorilor este și cea prin eselență a călătoriilor ; — deci n'a putut să fie pentru mine nici o mirare când într'un an oarecare, tot cam prin preajma Paștilor, m'am găsit și eu înghesuit într'un compartiment de tren, — situație puțin comodă, la care însă erau alții cari totuși priveau cu jind de pe coridor. Imi făceam, ca de meserie, observațiile mele, gândindu-mă ce comparație s'ar putea stabili între această priveliște și cea peste care, în chip figurat, am putea să ne aruncăm ochii minții închipuindu-ne pe călători în trenul vieței — și promițându-mi ca la ocazie să nu lipsesc să-mi plasez pe unde-va în literatura mea această figură poate de oarecare efect, — lucru ce iată și făcui în clipa aceasta ; — când în pervazul ușii apăru un nou concurent întârziat la locurile din compartiment, vai ! strict re-duse ca număr, și chiar ca spațiu. Concurentul era,

propriu zis, o concurentă, și cred că voi fi spus destul despre dânsa, când voi fi șoptit la ureche celui ce mă asculta, că foarte bucuros aș fi împărțit locul meu cu această gingașă apariție, ce nu putea să fie incomodă nici alături, și cu atât mai puțin pe o pereche de genunchi binevoitori. L-aș fi împărțit, zic, locul, căci altminteri sunt de felul meu de un egoism aș putea să zic chiar feroce, — dovadă chiar și faptul că dacă ar fi fost vorba pe împărțeală, aș fi reclamat cu tot entuziasmul avantajul pentru mine, și nu l'aș fi cedat, decât ca unei forțe majore, altuia.

A trebuit însă mult mai puțin timp decât necesară acestor reflexiuni, pentru ca problema să fie rezolvată. Din colțul opus celui în care mă instalasem eu, un domn între două vârste, nici prea tânăr nici prea trecut se ridică, și cu un gest elegant își puse locul la dispoziția călătoarei întârziată. Sacrificiul — eu care venisem mai de vreme, puteam să știu acest lucru — era cu atât mai mare, cu cât vecina domnului politicos era, după toate aparențele și probabilitățile, propria sa jumătate, consoarta sa desigur legitimă, fiindcă altfel, fără îndoială, și-ar fi pornit călătoria dela început în compartimente diferite.

Ei, e mare lucru, mai ales în vremile noastre, să mai întâlnești un om politicos. Lasă pe aceia pe cari îi vezi în tramvae lăfăindu-și grăsimea, sau chiar și numai tabietul, peste câte două locuri, și rămânând reci și indiferenți, muți și nemișcați, cu

privirea pierdută în vag, față de pasagera, sau chiar și pasagerul, care în vremea aceasta face sforțări disperate ca să-și mențină echilibrul, atârnându-se de curelele agățătoare pentru caz de aglomerație; aceștia sunt mai la urmă bădărani cari își închipuiesc că stăpânirea a inventat asemenea vehicule numai ca să poată ei eși la socoteală, cu o chirie mai redusă, pe la barierele și oboarele orașului,— unde de altfel le-ar fi fost locul și altminteri.... Dar chiar oamenii preținși de lume, sau cel puțin din lumea intelectuală (care este, cum oricine știe, ceva mai puțin decât „lumea” *tout-court*), își fac pare-că, de câțva timp, o plăcere, sau o mândrie, din faptul de a apărea cât se poate mai puțin politicoși, și nu puțin sunt aceia cari, poate din voință, dar și mai probabil fiindcă nu se observă îndeajuns ca să țină oarecare măsură, cad în grosolanie.

Destul însă cu aceste considerații de ordine generală. Ele nici n'au urmărit alt scop, decât ca să scoată și mai mult în evidență și în relief meritul extraordinar al unui om rămas, sau devenit, politic în vremile noastre.

Și mai ales că nu s'a desmințit nici după aceasta. Deși, cedându-și locul, a fost nevoit să sporească și el ceata călătorilor în picioare, nu lipsea, la intervale destul de apropiate, să vină să se intereseze dacă scumpei d-sale jumătăți nu-i lipsește ceva, sau dacă n'are vre-o dorință. Nu trage dela geam? Șalul stă bine pe genunchi? pardesiul din cui nu jenează? Și toate cu mișcări atât de onctuoase și

elegante, în cât era cu neputință să nu atragă atenția și admirativa recunoaștere a tuturor călătorilor—și călătoarelor—de față. Incalte, pe la stațiunile cu restaurant, sau cu bufet, sau chiar și numai cu micul comerț ambulant al populației locale,—era ceva din cale afară mișcător: — „O prăjitură, o înghețată, o dulceață? Ori măcar un lapte bătut? Alune prăjite?... Nici apă rece?” Ciudat! Doamna rămânea la toate aproape imposibilă,—abia dacă uneori i se schița la colțurile buzelor câte un surâs melancolic — și refuza totul.

O fire intratabilă, de sigur. Altfel pot să zic că am refuzat și eu țigara ce cu multă complezență tovarășul meu de călătorie s'a grăbit să-mi ofere, când am eșit și eu un moment pe coridor să contemplan frumusețile naturii, — dar nu mai puțin, pentru aceasta, am continuat să mă închin în fața dovezilor acestora, înmulțite și reiterate, de fină politeță și delicată atențiune.

Toate au un sfârșit. Mi-a părut rău să mă despart de acest agreabil tovarăș de călătorie, — dar sosisem la destinație, și eu și el. Pe mine însă mă aștepta cu multă nerăbdare prietenul meu, inginerul... Popescu, ce vă pasă? la cafeneaua din parc, ca să ne facem obișnuita serie de partide de șah, ca în ajunul tuturor sărbătorilor mari, în cari mă scap și eu dela slujbă și din Capitală. Astfel, salutându-ne foarte politicos, ne-am văzut fiecare de calea lui.

Seria de partide de șah a ținut de astădată cam

mult. Să spun adevărat: trebuie să zic și de astădată. Căci prietenul meu, inginerul, e foarte pasionat jucător (de mine nu zic nimic; de ce oare am avea prieteni, dacă n'am putea să aruncăm orișice vină asupra lor?). Astfel că era cam pe la „ore mici”, când mă hotărâi să-mi plec capul și eu într'un pat oarecare de oțel.

— Ați avut noroc, mai avem o singură odaie, îmi spuse portarul.—Cunoșc eu trucurile lor. Am mai lăsat vr'o trei întârziări la cafeneaua din parc. Sunt sigur că fiecăruia dintre ei are să le spună acelaș lucru. Dar ce-mi pasă? Bine că mi-am asigurat eu culcușul meu.

Toate situațiile dificile în cari dădusem greș față de redutabilul meu adversar dela șah, îmi apăreau acum, în somn, extraordinar de clare și de rezolvabile. Se strângeau și se înmulțeau turnurile, caii, nebunii.—regina alerga triumfătoare peste tot câmpul, pe când regele, la inexpugnabil adăpost, își păstra toată morga lui suverană și invincibilă... Când deodată — nu mai merge afacerea! Voci de protestare se ridică, o ceartă violentă... Mă uit, într'adevăr, erau în partida mea trei turnuri în loc de două și amândoi nebunii pe aceeași culoare... Cum se poate? Partnerul meu striga, protesta: „Ce este asta? ăsta nu e joc cinstit, — e ceva scandalos”. Și deodată poc! o vorbă grosolană...

Deschid ochii... Sunt în pat. Mă desmeticesc. E ziua. Prost lucru să te amețești cu atâta joc. Nici odihna nu-ți mai priește...

Dar ce-i asta? Cearta continuă: — „Ai noroc că suntem aci în loc străin, că te-aș plesni acuma... Dar lasă, n'o să pierzi nimica... Ne întoarcem noi-acasă”.

Nu era inginerul meu; glasul venea din odaia de alături,—numărul 12 sau 14, nu mi-am însemnat bine direcția,—numai numărul meu l-am ținut minte: 13.

Un glas plângător, de femeie, răspunse ceva confuz, — apoi altă scârșnire și trosc! o palmă. Alte scâncete, plânsete înăbușite,—în sfârșit tăcere.

— Iată, îmi zic,—întinzându-mă ca unul ce din acel moment îmi făcusem socoteala cu somnul pentru ziua aceea,—ce va să zică omul bătăran, omul grosolan. O fi având el,—cine n'are?—diferende de un fel sau de altul, — dar de ce impulsivitatea aceasta de brutalitate, care înveninează viața celor direct interesați, și turbură odihna și liniștea deaproapelui?... Iată acum: Omul meu din tren, — ce om delicat, bine crescut! — Cum dânsul ar fi rezolvat, sau nici n'ar fi lăsat măcar să se nască, o neînțelegere între el și consoarta lui, căreia-i purta atâta grijă și o împresura cu atâta atenție... Ei, nu pot să fie pe lumea asta numai cavaleri, trebuie să mai fie și bătărani.

Pe când mă gândeam și îmi ziceam toate astea, îmi isprăvii toaleta și deschisei ușa odăiei mele înțet, ca să nu mai turbur și eu liniștea celorlalți pasageri, printre cari, cine știe? poate că mai erau unii pe cari îi urmărea în somnul de dimineață fi-

gurile de peste noapte. Nu tot așa vecinul meu care, ieșind în acelaș moment, isbi cu putere ușa în urma lui, și îmi aruncă și mie o fulgerătoare privire, încât să mă înghețe pe loc, dacă aș fi fost ceva mai sfios decât sunt...

Și n'am înghețat, ce e drept; dar am rămas înlemnit: Era omul meu politicoș din tren!

Cismarul din carte și cel din colț

Anul acesta, — povestește prietenul meu Bumbuleț, Nae — având în vedere scumpețea extraordinară inerentă stărilor excepționale prin cari trecem, am hotărît de acord cu consoarta, ca' darurile obișnuite de sărbători pentru numeroasa noastră progenitură să se rezume într'o frumoasă istorioară de Crăciun, pe care nevasta s'o dibuiască de undeva de prin vr'un calendar mai vechiu, iar eu s'o studiez, pentru ca s'o am gata în minte la momentul oportun. Nici nu-și poate închipui cineva un cadou mai practic. Cu celelalte, trebuie să cauți să înghebezi de fiecare cap măcar câte unul, și tot altul, pe când așa eu unul singur îi mulțumesc pe toți împreună și pe fiecare în parte; ceeace e mai important apoi: nu mă dă de cheltuială.

Deci, ca să n'o mai lungesc, iată-i pe toți în jurul mesei, numai ochi și urechi, și iată povestea

pe care, dregându-mi glasul, o învătesc cam așa:

— A fost odată, într'un oraș mare undeva, un biet cismar care cu nici un preț nu se putea feri cu meseria lui. Nu fiindcă oamenii s'ar fi înțeles ca să nu mai umble încălțați, sau fiindcă meșterul n'ar fi durat lucru bun și trainic, ori fiindcă l'ar fi tras pe sfoară mușterii pentru cari lucra pe datorie, — dar fiindcă bunul Dumnezeu așa a vrut, ca să-l dăruiască cu o droaie de copii; în fiecare an îi sosea câte unul, și când a fost la al nouălea, așa a vrut Dumnezeu ca să-l încerce, și a chemat la dânsul pe mama copiilor. Iată-l pe meșterul singur pe lume, cu nouă copii mărunței în cârcă. Asta nu e lucru de glumă, dragii mei. Acuma voi știți ce greu se cresc copiii, mai ales când sunt mărunței. Nouă perechi de ghetec dintr'odată, nouă coltuce de pâine la fiecare masă, nouă căpătâie în fiecare seară, spălat, cârpit, și mai câte! Bietul meșter da pe brânci, dar nu se plângea. Lucra noaptea, după ce-și culca prășila, și da slavă Domnului că cu toții erau sănătoși, sdraveni, înzestrați cu mădulare întregi și cu o poftă de mâncare de-ți era mai mare dragul.

Într'o seară de Crăciun, meșterul se întoarse acasă târziu, după multă alergătură ca să ducă lucrul făcut pe la mușterii și să strângă ceva părăluțe. Trecând pe străzi, a văzut pe la ferestrele prăvăliilor tot felul de jucării, zaharicale, podoabe de pom de Crăciun. Dar nu-i ajungeau paralele să ia pentru fiecare copil câte ceva. Să ia numai

pentru unii și pentru alții nu? Cu asta numai i-ar fi învățbit, și nu era bine. Nu; o să le facă el alt dar de Crăciun, și bun, și frumos, care nici nu se sparge, nici nu se tocește, de care cu toții se pot bucura și pe care nici unul nu poate să i-l ia celuilalt.

— Ej copii, zise, — unul, doi, trei, patru... a-icea sunteți cu toții? Știți voi că astăzi e ajunul Crăciunului? Asta e o mare sărbătoare dată dela Dumnezeu. În astă seară nu lucrăm nimic, ci o să ne bucurăm cu toții...

Copiii s'au bucurat că în seara aceea trebuiau să se bucure și aproape să răstoarne casa cu sburdălniciile lor.

— Ho, stați, nu așa, — le zise meșterul; — veniți încoace să vă învăț eu un cântec frumos pe care îl știu eu. Foarte frumos cântec știu; l'am păstrat pe astă seară, ca dar de Crăciun pentru voi.

Mărunțeii se agățară cu mare gălăgie de brațe le de gâtul, de picioarele tatălui lor, ca să le spună cântecul.

— Incet măi! dacă vreți să vi-l spun, trebuie să vă purtați bine. Și mai întâi să vă așezați frumos în rând, așa. Cel mai mare înainte, ceilalți după mărime.

i-i așeză așa, cum stau alătura fluerile unui naiu.

— Și acuma tăcere! Eu am să cânt întâi, pe urmă voi după mine.

Apoi își scoase șorțul verde și șapca din cap,

și cu mare evlavie începu să cânte: „La nașterea lui Cristos...”

Băeții și fetițele mai măricele învățară cântecul numai decăt; cu cei mai mititei a fost mai multă tevatură, până l-au învățat și ei. Apoi cu mare bucurie îl cântară, și iar îl cântară, cu toții, cu glasurile lor subțirele, — de s'or fi bucurat și îngerii din cer.

Îngerii din cer s'or fi bucurat ei, dar nu și oamenii dela etagiul de sus. Acolo stătea un boer bogat, neînsurat, singur în nouă odăi; într'una sta, în alta mânca, în a treia fuma, în a patra dormia — și cine știe la ce-i mai trebuiau și celelalte cinci? Boerul ăsta bogat stătea în seara aceea tocmai în a opta odăe și se gândea: oare de ce nu mai au mâncările nici un gust? de ce nu e nimica interesant în gazete? de ce nu e dèstul aer în odăile astea mari? de ce nu se mai poate dormi cum se cade pe saltelele moi?... — când de jos, din subsolul cismarului ajunsese până la el cântecul de Crăciun, întâi mai încet, apoi tot mai sgomotos și repetat. La început nu-i luă seama, își zicea că o să se isprăvească odată. Dar nu și nu. Mereu ăia o luau dela început, și iarăș și iarăș: „La nașterea lui Cristos...”

În sfârșit boerul nu mai putu răbda, și se coborî jos la cismar. Meșterul la vederea lui se opri din cântec și se ridică de pe scaunelul lui cu trei picioare, cu tot respectul cuvenit unui domn așa de mare.

— Dumneata ești meșterul Gavrilă? îl întrebă boerul.

— Eu, să trăiți, cucoane, — răspuse cismarul — să vă fac o pereche de ghete de lac?

— Nu de aceea am venit. Da' mulți copii ai meștere.

— Mulți, boerule, și mai măricei, și mai mărunței. Multe guri, când vine vorba la mâncare.

— Multe, mai ales, când e vorba de cântare. Ascultă dumneata, meștere Gavrilă; eu vreau să te ușurez pe d-ta. Dă-mi mie de suflet pe unul din copiii d-tale și eu am să-l cresc, să fac din el domn mare, care să vă poată ajuta pe toți.

Meșterul Gavrilă la vorba asta înholbă ochii ca la o minune. Unul din copiii lui să ajungă domn mare! Dar cum de nu? Firește că da! Păi ăsta e mare noroc pe capul lui.

— Bine, alege dar repede d-ta unul, care vrei, să-l iau numai decăt.

Meșterul s'apucă să aleagă:

— ăsta de ici e Fănică. Pe ăsta nu-l dau. ăsta învață bine la școală. Il fac popă. A doua e fată, fată nu-i trebuie boerului. ăsta e Năică; ăsta a prins meșteșugul meu și-mi ajută; nu mă pot lipsi de el. ăsta e Gavrilăș; vezi d-tă, i-a botezat nașu-său ca pe mine; nu-l dau. Iencușor, ăsta e leit mă-sa, când mă uit la el, par'că o văd pe ea; eu să-l las de-ăcea? Pe urmă vin iar două fete, dar boerului îi trebuie băiat. Apoi e Petrică; ăsta a fost piulul mamii, — o, săraca femeie, s'ar învărti

în mormânt, dacă l'aș da. Acuma ăștia alți doi sunt încă prea de tot mititei, ce să facă boerul cu dânșii ?

Și așa a ajuns până la cel din urmă și n'a putut alege nici unul. I-a luat apoi de jos în sus, — dar tot acolo: nu poate da pe nici unul, fiindcă ține la toți deopotrivă.

— Ei, picilor, alegeți-vă voi singuri, le zise; care vrea să meargă cu boerul, să ajungă și el domn mare, cu case, cu slugi și cu trăsură, să iasă de față.

Dar cu toții se traseră îndărătul lui, agățându-se de mâinile, de picioarele, de hainele meșterului. La urmă meșterul îi cuprinse pe toți și începu să plângă de duioșie, iar ei plâneau cu dansul.

Văzând așa boerul, scoase o pungă din buzunar, pungă un bilet de o mie de franci.

— Uite, meștere, ia dela mine banii ăștia; dar în schimb te rog măcar atâta: să nu mai cânți cu copiii, că-mi face supărare.

Meșterul Gavrilă de unde să fi avut, dar nici măcar nu văzuse vr'odată în ochi o mie de lei. Luă biletul cu sfială și-l închise în ladă.

Apoi tăcu și el și copiii. Nu mai aveau voie să cânte. Boerul se întoarse să se plictisească în odăile lui cele multe.

Copii cei mai mari se sguiră posomorâți, săsâind la cei mai mici că nu mai e voie să cânte: se supără boerul de sus.

Meșterul se plimba în sus și în jos în tăcere, și

când „puiul mamei” îl rugă să-l mai învețe odată cântecul, că-l uitase, îl bruffui necăjit.

— Nu e voie de cântat!

Apoi se așeză pe scăunel, luă o cismă de cârpit și începu să robotească. Deodată numai ce se pomeni că și el îngâna iar printre dinți: „La nașterea lui Cristos...”

Mai întâi se lovi peste gură, dar apoi se supără, dete una cu ciocanul pe mescioară, sări în sus, deschise lada și cu hârtia de o mie alergă la boerul de sus.

— Na-ți paralele cucoane, ce să fac eu cu ele? Lasă-mă pe mine să cânt, că pentru mine asta face mai mult decât o mie de lei.

Puse biletul pe masă și alergă îndărăt la ai lui. Îi sărută pe rând, îi așeză iar unul lângă altul ca fluerele unui naiu, și cu toții începură iar din adâncul plămânilor:

„La nașterea lui Cristos...”

Și erau așa de veseli, de par'că a lor și nu a boerului ar fi fost întreagă acea casă mare.

Iar boerul se cruzea și se întreba cum se poate să fie oameni cari să se veselească așa, pe lumea asta mare și plicticoasă.

*

„Isprăvisem cu povestea, — urmă prietenul meu Bumbuleț — și-i așteptam efectul. Copiii tăceau, — se vedea cât îi impresionase povestea mea duioasă și morală — adică zic a mea, deși era a

Calendarului. Când deodată miezânul meu, Ghițisor, de abia a împlinit șapte ani astă vară, întrepruse tăcerea religioasă.

— Tată, zice, — așa e că povestea asta e din carte?

— Cum din carte, mă? — sar eu de colo, trăsnet de un asemenea efect. — De ce să fie din carte?

— Fiindcă nu e adevărată.

Curioasă logică! Îmi zic eu. E din carte fiindcă nu e adevărată, sau nu e adevărată fiindcă e din carte!

— Dar de unde știi tu, mă, că nu e adevărată? cercetez eu mai departe cu o indignare rău stăpânită.

— Fiindcă eu îl știu pe Gavrilă, cismarul din colț, și nu e așa.

— Cum nu e așa, prâsleo? ce, ăla n'are copii?

— Ba are, da-i bate; ară și ucenici; îi bate în fiecare zi de două ori: odată dimineața când îi scoală la lucru, și pe urmă seara când se întoarce dela cârciumă. Ii dă cu capu de pereți.

— Dar cine ți-a spus ție toate astea, mă?

— Chiar ei mi-au spus, când am fost cu ghetele la reparat: Ziua nu-i bate meșterul, fiindcă nu stă la prăvălie. Ziua îi bate calfa.

— Cum mă? așa toată ziua?

— Cum se nimerește. Ei umblă desculți și flămânzi, și n'are fiecare un căpătâi; dorm toți pe un priciu...

— Ei comedie! Și altceva ce mai știi?

— Țsta adevăratul câștigă parale destule; a luat opt lei să pună o pingea cu talpa dela noi. Și când am adus acasă ghetele, erau cu tălpi de mucava! Nu se duce el cu lucru la mușterii, vin mușterii cu duiumul, și el îi poartă cu vorba, pe alții și cu înjurătura, cu săptămânile și cu lunile. Bate zece cue de lemn cu ciocanul — și nici nu el, că ucenicii și calfa — și peste trei zile te duci să-i dai alți opt lei că să le mai bată odată, fiindcă s'a desfăcut...

— Bine mă, dar dacă câștigă el atâtea parale, de ce nu se îmbogățește?..

— Păi fiindcă cârciumarul de peste drum câștigă și mai multe“..

Prietenul Bumbuleț tăcu un moment. Apoi cu melancolie încheiă:

— Poftim! Ci-că să mai spui povești copiilor din ziua de astăzi!

Cariere greșite

Când apare domnu Constantinescu, itidentul, în ușa cocioabei din fundul curții a cărei supraveghiere o are dimpreună cu madam Constantinescu, consoarta dumisale, toți vecinii pot să-și scoată ceasornicele dela brâu și să și le îndrepteze la opt netrecute fix; — sau aminteri să trimeată după doctor și după popă, căci într'un asemenea caz altă puțință n'ar fi, de cât că domnu Constantinescu, itidentul, a căzut la pat și, cu un picior, cel puțin, în groapă.

Din ușa cocioabei dela a cărei fereastră madam Constantinescu, itidenta imobilului și modista întregului personal de serviciu feminin de prin împrejurimi, ține strajă ageră peste toată curtea, inclusiv ușile și ferestrele locatarilor, domnu itident suflă din țigaret mukul încă fumegând al țigării reglementare de după cafea, apoi își trage pălăria mai pe ochi, și o pornește.

Pășește grav de-alungul curții, nu privește nici în dreapta nici în stânga, — dar din atitudinea-i solemnă și din pasu-i maiestuos se poate ghici că presupune, fără a mai avea nevoie să le constate *de visu*, respectul și considerația privirilor cu cari toți locatarii petrec trecerea sa pe teritoriul a cărui suzeranitate i s'a încredințat de către madam Ionescu, proprietăreasa.

De peste ochelarii plecați asupra unei cusături în suspensiune, madam Constantinescu urmărește și ea trecerea domnului itident, până ce semicerul de chelie ce-i iese importantului bărbat de sub pălăria de paie la ceafă, dispăre la colțul străzii.

Despre madam Constantinescu știe toată lumea că e nemțoaică de origine și cusătoreasă de meserie. Nici una nici alta din aceste constatări n'au fost greu de stabilit, căci numai aceste două lucruri le face madama în toate zilele anului: vorbește și coase, — coase și vorbește. Când o vezi că coase, înțelegi că e cusătoreasă, iar când o auzi vorbind, ai priceput numai decât că e nemțoaică. — Altfel stă lucrul cu domnul itident. Acesta meserie, alta, nu se prea vede a fi având, — iar în ce privește originea, sunt îndoeli și controverse. Vorbește arareori dumnealui, referindu-se par'că, mai întotdeauna, în această privință, la consoarta dumisale. Iar atunci când vorbește, poți să deosibești cel mult atâtă, că rostește cu un accent cam... balcanic. Dar acuma ați văzut și știți și d-voastră câte numeroase feluri de popoare sunt în Balcani.

Pe vremea conflictului cu grecii, domnu Constantinescu se apăra de bănuiala d'a fi ceva ru-bedenie cu Socrate sau cu Alkibiade, și lăsa să se înțeleagă mai bine c'ar fi un fel de român din Turtucaia. Acuma, de când cu conflictul cu Bulgaria, nu-i mai convine versiunea aceasta, și ar lăsa mai bine să se acrediteze părerea că ar fi un fel de român din Macedonia.. După numele de botez, iarăș, n'ai putea să-l categorisești. Il chiamă Panait, — un nume balcanic iarăș, ce poate să fie purtat de un originar, fie din Turtucaia, fie din Ianina, sau chiar și din Niș.

Dar să nu-l pierdem din ochi... Iată-l, a ajuns la ținta peregrinajului său din fiecare dimineață : chioșcul de ziare. Și iată-l iarăș bufnind, nemulțămît, indignat... De când s'a dat ordin dela poliție să nu se mai afișeze cuprinsul gazetelor, domnu Constantinescu e cu totul dezorientat și neconsolat, și nu poate critica indeajuns, de altfel mai mult prin gesturi decât prin vorbe, această măsură care i se pare cu totul neînțeleasă, tiranică și absolut dăunătoare publicului cititor.

Mai 'nainte vreme, domnu Constantinescu își înmagazina zilnicul stoc de informații foarte economicos, mulțămîtă sistemului după care tot ce se găsea amănunțit în gazetă se putea citi în rezumat și în esență de pe afișele multicolore ce îmbrăcau de jur împrejur și de sus până jos chioșcurile. Astfel după o contemplare de un ceas, un ceas și ceva, domnu itident, după o penibilă sila-

bisire cu glasul jumătate, se putea înapoia la domiciliu ca să facă parte și consoartei dumisale de evenimentele zilei : La Târgoviște o crimă oribilă ; doi consumatori s'au bătut până la-sânge și au fost arestați la poliție ; în gara Balaci o catastrofă îngrozitoare : două vagoane de marfă au scăpat pe linie și s'au răsturnat, nicio victimă ; un incendiu teribil în strada Birjari, — a ars un grajd, focul a fost localizat ; criza din Orient : șahul Persiei are de gând să abdice în favoarea nepotului său Abdurrahman ; temeri de conflagrație europeană ; țarul Rusiei a primit în audiență pe primul său ministru Kikifceț, — ețetera, ețetera.

Venia apoi numaidecât și madam Constantinescu cu raportul dumisale nu ma puțin amănunțit despre întâmplările zilei și ale nopții din curte și din casă.. Intre acest raport și rezultatul activității de modistă a madamei este întotdeauna o strânsă legătură : Cu cât e mai detaliat raportul, cu atât mai strâmbe ies rochiile Marișelor, și vice-versa..

Astfel dar ambii soți se țineau în curent zi de zi cu toate evenimentele din lume, din Europa, din țară și din strada Nimfelor No. 15.

Dar acuma..

Domnu Constantinescu dădea târcoale chioșcului despuiat ce se ridica în fața lui ca o enigmă nepătrunsă, cu scândurile albe, goale, fără nici o podoabă, — inexorabile ! — și se scărpină din când în când sub chelie meditând o stratagemă. Chioșcarul — se vede că nu putea s'o scoată la

capăt numai cu o meserie — era un fel de cumular; mai ținea alături și o antrepriză de rece-limonada, albă și roșie, cinci bani paharul, indiferent. Deci: *utile dulci* își zise domnu Constantinescu (bineînțeles într'o versiune balcanică oarecare) și drept intrare în vorbă ceru — una albă. Sorbind-o încet, tacticos, ochii îi mergeau spre teancurile de gazete; numai titluri, nimic altceva. Puse paharul de jumătate plin încă, pe teșghea, și întinse mâna după un *Univers*. Il desfăcu și dete să se aștearnă pe lectură.

— Pardon, ați plătit numai limonada, n'ați plătit și gazeta, — protestă negustorul cumular.

— Lasă bre, ce dacă citesc, tocesc literă? — se indignă domnu Constantinescu.

Cellat însă:

— Da' ce? E cafenea aici? e ceainărie?...

Și-i scoase binișor gazeta din mână.

Intorcându-se spre casă, domnu Constantinescu Panait, itidentul, se gândia: Oare n'ar fi fost mai bine cinciu ăla să l fi dat pe o gazetă? Ce nevoie avea el de limonadă?... Hei, dar oricum: limonada o iei care vasăzică aci în stomac, ai ceva al tău de care profiți, — da gazeta, odată citită, la ce mai e bună?... Păcat de cinci parale...

Numai cât la raport, în fața consoartei, domnu itident rămase un moment cam încurcat. Dar se reculese repede: — Să le ia dracu, gazetarii ăștia, că nu mai știe nimic. Tot aia și aia: sârbu bate

pe bulgar, bulgaru se împacă cu grec, grecile se bate cu turc, limonadă nu face parale...

Madam Constantinescu rămase cam mirată de amestecul limonadei în chestia orientală, dar îi era de grabă să-și prezinte, la rândul ei, darea de seamă... Deci, într'o avalanșă de informațiuni din sursa cea mai autentică, domnu itident află: Că ai de jos au primit o scrisoare recomandată dela Râmnicu-Sărat și una nefrancată dela Botoșani; că la ai de sus a venit în vizită o damă voalată, a stat treizeci și opt de minute și i-au dat ăia numai dulceață, nu și cafea; că becherul dela o-daia mobilată a venit azi noapte dimineața la trei și douăzeci și cinci acasă, iar acușica pare-că e cam deranjat cu stomacu, că a fost pân'acuma, mă'nțelegi, de patru ori la... acolo, și-a stat câte un sfert de ceas; că aia de sus azi nu și-a văpsit părul, dar aia de jos a pus pudră mai multă ca în alte zile și a făcut observație servitoarei că a luat săpunu să se spele cu el; că pisica ălor de jos a furat o chioftea de pe tocător, iar cățelul ăloralanți s'a uifat pe covor; că...

Domnu Constantinescu ascultă, interesat la culme, — iar după ce raportul se isprăvește, își zice în sinea dumnealui: — Amă, bre, asta Catrina să fie acolo la gazetă, numa păcat că nu ști și din condei cum ști din gură... Marți le face pe toți...

Iar dânsa, care preferă întotdeauna, când poate, să gândească cu voce tare, se găsi cam în același

gând cu dumnealui, aducând iar vorba la penuria veștilor din ziare :

— Ehei, matale să fii așa un director la gazetă, cum nici n'ai altă treabă.. Marți le-ai face pe toți, câtă politică știi... Numai păcat că n'ai învățat mai multe abețedare...

Curaj civic

— **B**ravo, bravo. Așa trebuie, să ai curaj. Asta-mi place. Ai curaj. Așa trebuie. Să le dai la cap. La cap, mă'nțelegi. Fără milă. La cap. Bravo. Așa-mi place...

— Pardon, zic. Poate că prietenul Ibriceanu mi-a făcut o recomandație cam... Adică vreau să zic că, ce e drept, scriu și la o gazetă politică, însă...

— Nu cumva ești cu..., îngână noua mea cunoștință cam schimbându-se la față și retrăgându-se nițel pe banca berăriei unde ajunsesem alături.

— Nu, nu, mă grăbesc să-l asigur, — nu sunt cu....

— Atunci ești cu...

— Cu ai noștri, firește, — cu cine altul aș putea să fiu ?

— Apoi atunci de ce mă întrerupi, draguță ? modestie, ai ? — modest, care va să zică. Dă-o

încolo, știm noi ce e aia. Astea sunt de formă în lume,—dar la gazetă *poc!* îi dați! îi dați vârtos! La cap! Bravo! Așa-mi...

— Nu frate, altceva am vrut să zic. Adică eu, cu toate că scriu și la o gazetă politică, dar mă îndeletnicesc mai mult cu literatura...

— Cu literatura?... Scuzafi. Mărturisesc cu rușine că nu vă cunosc ca scriitor, dar voiu căuta să împlinesc de-acî nainte această lacună...

— Mersi. Mi-au mai spus-o și alții; rușinea însă a trecut, dar lacunele au rămas...

— Da' cum îți și vine, zău, drăguță, să te mai ocupi cu literatura, când vezi toată mizeria asta?.. Când vezi că toate merg alandala și înaintăm cu pași repezi spre o prăpastie?... Aci trebuie altceva, nu literatură,—aci trebuie biciu de foc, aci trebuie condeiu mufat în catran și pucioasă, să ardă, să frigă,—aci trebuie, domnule, să le dai, cum zic, la cap, fără milă...

— Etcetera, împlinesc eu în gândul meu și mă ridic să plec, lăsând pe... — uite că i-am și uitat numele noului meu cunoscut! — lăsându-l ca să-și continue preroșiia celui alt delă masă, prietenului Ibriceanu, care mi-l recomandase.

* * *

La dreptul vorbind, el era care-și binemeritase pisarea, căci—am uitat să vă spun—prietenul meu Ibriceanu e un vajnic propagandist politic și elec-

toral, și acu printre alții îl vânașe și pe ăsta și-l aduseșe la berărie ca să-l catechizeze și să-l sticleze bine,—ba să-l mai prezinte și altor amici, ca să se laude cu talentele lui, așa cum s'ar lăuda un artist crescător delă circ cu prezintarea unui cal minunat dresat în libertate...

Dela ușă mai aruncaî o privire în urmă, și dacă nu mai auzeam nimic, căci aminteri partizanul se răsteya mai mult pe șoptite, ca și când ar fi fost vorba de o taină mare, — dar îi vedeam gesturile la cari prietenul Ibriceanu privea zâmbind cu un aer de mulțămire, și chiar de mândrie.

— La cap, la cap! știam acuma să traduc gesturile aceștea, — și-mi mai ziceam apoi: Mare meșter, Ibriceanu ășta, — cum știe el să monteze pe alegător, să-l fanatizeze... La cap! la cap! — Oare cât o fi câștigând el cu meseria asta?...

* * *

Alegerile au fost peste o săptămână. „Ai noștri“ au căzut cu glorie. Infamul guvern a reușit și de astădată, mulțămîta ingerințelor, presiunilor și manoperilor de tot felul. Deși cetățenii erau ferm decîși de data aceștea să-i dea la cap, însă se poate oare cea mai energică și cea mai eroică hotărâre, față de...

Ho, stai! Asta-i articolul pe care l'am scris a doua zi la gazetă, — dar aci e vorba de altceva.

E vorba că mă întălnesc peste cătăva vreme cu

prietenul Ibriceanu, foarte plouat și jerpelit... — „Ia lasă-mă, nene, — îmi și taie vorba, cât nici n'apucăsem bine să-l întreb. M'au luat la goană „ai noștri“. Inchipuește-ți... — Dar bine, frate, te văzusem plin de zel. Ba încă încălziseși pe unii de nici nu voiau să știe altceva decât: la cap!

— Da, da, știu ce vrei să zici; vrei să zici de ăla de atunci dela berărie... Să-l iea dracu. Stai să-ți spun.

M'a băut toată sara aia, și altele, nu mai scăpam de el: „Las' pe noi! Să le arătăm! Adică ce crede ei? Până când?“ Și altele de astea; acu l'ai auzit.

În ziua alegerii, văd eu că stă treaba cam prost la secția mea, — prietenii nu se prea arătau, — hai, zic, să mai dau o raită. Mă duc și pe la ăla, că nu stătea departe; când colo la el încuiat tun tot. Bat eu la ușă, bat la fereastră, nimic. Mă duc în fundul curții, împing la ușa bucătăriei, sare ivărul și intru.

— Domnu nu-i acasă, mă întâmpină servitoarea, vorbind încurcat. — Cum, zic, nu-i acasă, da' unde e? — A spus că are proiect la Pitești. — Ce proiect, că azi e Duminică? — Apoi nu știu, zice, așa mi-a spus.

— Ia deschide unde-i, să-l întreb și eu, zic și dau busna. Omul meu sta ghemuit într'un fund de canapea, numai în halat. — Apoi bine, nenisorule, așa luptăm?... — Să mă ierți, zice, să-ți spun, —

eu, care va să zică, mă 'nțelegi, sunt cu voi, — da' acuma nu pot pentru ca să mă pronunț chiar pe față. Deocamdată. Mai târziu, fiindcă, mă 'nțelegi, să-ți spun, am o daravelă, care va să zică, la minister, și de.. Acuma vezi și matale, — da' altă dată să contați, vă asigur, pe onoarea mea..

L'am dat dracului, — ce era să-i fac?

Și oftă prietenul Ibriceanu: — Hei, dacă ar fi fost pățania numai cu el, — da' întrebă-mă de ce m'au luat la goană „ai noștri“?...
* * *

A trecut câtăva vreme de-atunci, căzuse guvernul acela și venise altul. Eram acuma „ai noștri“ la putere, — și ceilalți luptau în opoziție. Alegeri jarăș, iarăș agitație, propagandă.

Intr'o seară, la o grădină, — că era acuma spre vară, — cum stam la o masă gândindu-mă la articolul de mâine, îmi isbesc urechea niște cuvinte șoptite, dar șoptite cu arțag, la o masă vecină:

— Așa-mi place. Da. Așa trebuie. Să le dați la cap. La cap, mă 'nțelegi. Fără milă. Așa, bravo. Așa-mi place. La cap!

Mă uit: nu 'ncăpea îndoială; era vechea mea cunoștință, vorbind de astădată confratelui Udrea din cel'alt partid, și cel care i-l prezinta acuma zâmbind, ca pe unul ce-și zicea că-l dresase, nu glumă, era cel mai vajnic concurent politic al prietenului Ibriceanu.

— Care va să zică ești de-ai noștri? întrebă

confratele Udrea. Putem, la un caz, să contăm, în lupta noastră...

— Ce, domnule! Curaj trebuie să ai. Atâta-ți spun. Curaj, domnule. Și fără cruțare. Nu e vreme de glumit acum. La cap să le dăm, mă 'nțelegi. Așa trebuie. La cap!...

Pol jemanfișistul

Cum, nu-l cunoști pe Pol? mă întreabă vărul Bistrițeanu uimit ca și când m'ar fi surprins asupra unei ignoranțe de neiertat.

— Scuzați, zic salutând stângaci și așteptându-mă la revelarea uneia din acele celebrități pe cari este primejdios a mărturisi că nu le cunoșt. După nume da, dar cunoștința personală...

După nume! Pol! Eram ridicol, firește. Noroc că nici Bistrițeanu, și cu atât mai puțin d. Pol, nu băgară de seamă. Noua mea cunoștință dete peste cap, capul pe ceafă, lăsându-se, în această poză de extaz, cu totul în voia admirațiunii mele, — iar Bistrițeanu mi se piecă la ureche ca să-mi șoptească:

— Admirabil băiat! Și jemanfișist, mă, — n'ai idee!

— Cum? zic eu nedomirit, — că nu era tocmai așa mult de când venisem dela țară; — jemanfișist? — ce-i aia?...

— Jemanfișist, — adică nu-i pasă de nimica; — ilsanfișpamal de orice; e o vorbă franțuzească.

„Dar mai bine să-ți dau câteva exemple, ca să-l cunoști mai de aproape, ce băiat admirabil. Uite noi ăștia, avem mai fiecare câte o meteahnă; ba ne pasionăm de politică, ba facem pe iubitorii de arte și literatură, ținem la familie, la patrie, — chiar și la religie unii! — mă rog, la câte superstiții toate. Dar ăsta, — îl vezi pe ăsta? — el nu dă două părale pe toate astea. Fiindcă e jemanfișist.

— Bre, bre, — zic eu și tot uu mă domiresc. Și pentru asta are el leafă de undeva?

— Mă, da' prost ești! mă înfruntă vărul Bistrițeanu. Nu înțelegi tu că astea sunt chestiuni care va să zică de profesie de credință... Pe tine te plătește cineva ca să crezi în patrie, nație, ori Dumnezeu? Nu; apoi nici pe el nu-l plătește nimenia ca să nu creadă. Nu crede fiindcă e un spirit superior, debarasat de orice prejudecată. Fiindcă e emanfișist.

— Bine, dragă, da' din ce trăește el? Are vr'o mēserie, vr'o slujbă, ceva?

— Ei, voi burghezii tot numai la asta vă gândiți! Tot numai la stomac! — Trăește și el cum poate. Puțin îi pasă. Fiindcă...

— Da, știu acuma de ce: fiindcă e jemanfișist. Dar orcum...

În vremea asta d. Pol stătea imperturbabil ca o cadră de mare preț, asupra căreia cunoșcători și

ne cunoșcători își dau părerea, pentru ea deopotrivă de indiferentă.

— Stai să-ți povestesc ceva, — imi dai voie? — se întoarse Bistrițeanu întâi la mine și apoi la el. Să vezi ce istorie nostimă. De astea numai Pol e în stare să-ți combineze și să-ți aranjeze...

„Într'o mahala, unde sta el mai de mult, era un popă, chiabur al dracului, da' sgârcit nevoie mare. Pol-era, cam ca întotdeauna, ifiliu și noi îl luam în zeflema și-l necăjeam cu popa. — Mă, îi ziceam, mare meșter îi fi tu, da' din cât bănet a strâns ăla; dacă-i fi tu în stare să storci o lăscă de pe sufletul lui, te proclamăm regele escrocilor! — Pă ce? zice el. — Pă dracu, răspundem noi, că n'avem unul chioară.

„Nu trece mult după asta și numai ne pomenim într'una din zile cu Pol fercheș-fercheș, ras, tuns, frezat, cu joben, în frac și cu floare la butonieră. — Ce-i mă? te a chemat la Palat? Să mă iei și pe mine în minister! — îi dăm noi cu d'astea d'ale noastre. Dar el de colo: — Mă logodesc, tâmpiților! zice. — Auleo! și cu ce marchiză, ducesă, contesă?... — Cu fata popii, bre! »

„Că uitasem să-ți spun, avea popa ș'o fată. — Ce făcuse, ce învărtise Pol, cu o pețitoareasă, l'a amețit pe popa. ăsta, mă'nțelegi, când s'o înfățișa cu ifosul lui, apoi cu puțin cât un procuror ceva ai să-l socoți; popii i-au spus că e băiat de moșier din Teleorman și inginer de poduri, — al dracului Pol, mai făcea și pe zeflemistul! — Da, ca să-l în-

credințeze, i-au făcut și fel de fel de hârtii,— mai la urmă îl pusese pe părintele și în corespondență cu boer Patròs,—ăsta era chipurile babaca lui Pol,—și numai ce curgeau epistolele între București și Turnu-Măgurele: eu am să-i dau băiatului moșia cutare, sfinția ta, părinte, ce-i dai fetii?

„Și iac’ășa, vr’o lună de zile, până ce i-a stors Pol popii de vr’o sută de ori numele lui...”

— Ce nume?...

— Pol, bre,—o sută de poli,—ăsta e calambur se cheamă,—ce pricepi tu! dacă-l esplici, nu mai are nici un haz...

„Care va să zică o sută de poli, două mii de franci; de-acolo frac, joben, ețetera, — ș’apoi și niște chefuri ce-am tras... Măcar că noi pierdusem rămășagul, da’ Pol, băiat galant, tot el plătea...”

„Numai când s’a apropiat funia de par, fixează Pol ziua cununiei civile: — „Să fiți gata la ora cutare, zice, că vine și babaca din Teleorman!” — Haha! Or mai fi așteptând și azi cu nunta...”

— Să mă iertați — încerc eu cu sfială, — dar asta mi se pare cam...

— Ce cam? cum cam? Nu ți-am spus? Să-l cunoști: un băiat de tot hazul! Admirabil farsor, —și un jemanfișist, un jemanfișist!...

— Ei, și popa n’a mai zis nimic? N’a făcut o plângere, proces, ceva?...

— Ce să facă, domnule? Să și facă de răs familynea? Numai băiatul popii...

— L-o fi provocat la duel? fac eu îngrozit.

— Nu, eă era seminarist; acu o fi popă și el.
„Da’ băiatu ăsta, arțăgos al dracului, l-a urmărit pe Pol, l-a urmărit, până la întâlnit într’o zi față în față. Și unde mi i-a ars câteva scatoalce, Dumnezeule, de par’că și eu, care eram martor din întâmplare acolo, începusem să văd stele verzi..

— Auleo! șoptesc eu speriat iarăș; — și unde s’o fi încins o bătae, mamă Doamne!...

— Da’ de unde, mă! bre, țărănoi mai poți fi, Neacșule! nu ți-am spus... la întrebă pe Pol...

— Haha! l-am răs în nas canaliei, — hohofii d. Pol cu superioritate. Palme lui Pol? Zece poli palma, dacă e vorba; nu-i așa că e plătit? Și să mai poștească,—dacă e vorba; nu-i așa?

Iar Bistrițeanu, într’un nou acces de admirație, mi se plecă iar la ureche:

— Ei, l-ai văzut acuma? Nu ți-am spus! Jemanfișist! Jemanfișist al dracului!...

N'are nici o importanță!

De sigur că atunci când, cu fața radioasă, coana moașe a venit să anunțe domnului adâncit în reflexiuni și calcule ce încetul cu încetul se vor fi depărtat de realitatea iminent amenințătoare:

— E băiat, conașule, să vă trăiască!..

„Conașul” va fi răspuns, ridicându-și ochelarii pe fruntea încrețită de una mie și unul de gânduri:

— Băiat, fată, — n'are nici o importanță!

El, poate în acel moment, preocupat de probleme generalizatoare, nu-și dădea seama că, între un băiat și o fată pot să fie mai multe decât una și o singură deosebire, — pe care în acel moment o socotea neimportantă, — dar mai ales nu și-a dat seama că, vorbind așa, își luase în chip inconștient rolul acelor zâne, cari, la nașterea fiecăruia dintre noi, vin și ne hotărăsc soarta ce are să prezideze apoi la întreaga desfășurare a acestei

întâmplătoare călătorii prin viață, care ni se impune, fără ca nici unul din noi să o fi cerut:

— „N'are nici o importanță!” zise el, și cu aceasta a pecetluit firul conducător în viață a odraslei sale, pe care a dorit-o sau n'a dorit-o, — dar care totuși a venit, pe căi la al căror mister el n'a contribuit cu nimic mai mult, decât de pildă, ar contribui un cocoș la meșteșugul prășirii pasărilor de curte.

Deci, când primele scutice nevinovate au avut să consemneze, spre deteriorarea lor, apariția unui nou distrugător, — acesta, imperturbabil față de primenițiile oricât de dese, — nu zicea, fiindcă graiul nu-i este dat omului decât dela un an-doi înainte, dar avea un aer ce nu s'ar fi putut traduce, cu ajutorul nici unui fel de dicționar, altfel decât așa:

— Asta n'are nici o importanță!

Mai târziu, în școală, când Mișulică — (așa i-a rămas numele până la adânci bătrânețe) — venia acasă cu note deplorabile — (învățătura pentru el era un inamic în fața căruia era în stare să se ascundă prin cele mai nepătrunse tranșee) — atitudinea lui, dacă nu chiar dialectica, cu care n'auvuse încă timpul și ocaziunea să se deprindă, — nu spunea altceva decât iarăș:

— N'are nici o importanță!

Și când tatăl său, care „între timp” revenise la altfel de contemplații asupra importanței lucrurilor din lumea aceasta, răspundea cu câte o binesimțită

(mai ales din partea pacientului) urechială, — acesta, ca fiu respectuos, incasa și îndura totul, — în sinea lui zicându-și:

— Nici asta n'are nici o importanță!

În vârstă tânără s'a însurat — averea părintească era suficientă ca să înlocuiască lipsurile unei instrucțiuni insuficiente, era deci un om cu cariera „făcută” din prevederea altora, care, cum se știe, poate ține loc perfect lipsei destoiniciilor proprii, ba încă de multe ori chiar cu prisos; binevoitori, de aceia cari nu lipsesc niciodată, au încercat să-i atragă atențiunea asupra unor calități, — o femeie frumoasă n'are niciodată defecte, însă poate să aibă calități... îndoelnice, — deci asupra unor astfel de calități, — la care Mișulică...

(Refrenul).

Apoi bineînțeles că s'a întâmplat așa; amici cam prea mulți și asidul... — „Bine, măi Mișulică, tu nu vezi”... — La care Mișulică iarăși:

— Lasă, dragă, asta n'are nici o importanță.

Căci dacă în școală Mișulică n'a fost în stare să învețe nimica, deși liceul l'a făcut mai temeinic decât mulți alții, fiindcă n'a fost clasă pe care să n'o fi trecut de câte două ori, — în practica vieții a moștenit experiența mai multor generații specializate în jupuirea sistematică a deaproapelui. El, care va să zică „își vedea de treabă”, pătruns în felul lui, de principiul enunțat de însuși Domnul nostru Isus Cristos: „Și celor ce au li se va mai da, iar celor ce n'au li se va mai lua”... Pentru

asa ceva nu trebuie multă carte, — cartea nu poate decât să zăpăcească mințea omului cu idei egalitare, libertare, anarhiste, nihiliste, criminale, bestiale... Și astfel Mișulică își socotia sporirea patrimoniului său după plusul, mereu crescând, al numărului victimelor sale.

— Dar dragă Mișulică, nu te gândești, strângi omul de gât... Te pomenești că, în disperare, azi-mâine și asta are să-și tragă un gloanț în cap, ca alalalt de mai deunăzi, care...

Mișulică, imperturbabil:

— Asta n'are nici o importanță.

Fiindcă l'am cunoscut și eu — altfel cum era să-i pot face aici instantaneul? — m'am întrebat adesea: — Oare ce ar putea să aibă vr'o importanță pentru Mișulică?

Am încercat în fel și chip... Zadarnic. Refrenul făcânea inevitabil.

— Măi Mișulică, ce zici? Boii ăștia dela guvern nu vreau s'o urnească din neutralitate și...

— Asta n'are nici o importanță.

— Și o să ne alegem cu buzele umflate, la spartul târgului.

— Asta n'are nici o importanță.

Mai târziu iar:

— Măi Mișulică, nu ți-am spus? Trebuia guvern național, nu neisprăviții ăștia. Dacă...

— Lasă că știu ce vrei să-mi spui, îmi taie vorba Mișulică; — asta n'are nici o importanță...

— Cum n'are nici o importanță, bre? Tu nu vezi? Lasă celelalte, dar de scumpetea asta ce

zici? Înainte vreme cu un cinci lei îmi asiguram perfect cele trei cărări spre casă; acuma, cu douăzeci, nu-mi mai rămâne, nenșorurile, nici de tramvai...

— Asta n'are nici o importanță... lei o birjă.

Bineînțeles că lui Mișulică îi e ușor să găsească o birjă, fiindcă el mai găsește întotdeauna prin vastele buzunare ale vastului său pardesiu ceea ce mai este inexorabil legat de posibilitatea uzării de un asemenea rar și mult capricios vehicul... Dar ce mă fac eu, căruia de cele mai multe ori mi se întâmplă, că atunci când găsesc birja, nu găsesc în micul buzunar al vestei... combustibilul necesar punerii în acțiune a acestui învechit dar practic calo-mobil. — iar când găsesc combustibilul, — nu găsesc birja?!

Însfârșit... N'are nici o importanță, — îmi vine aproape să zic și eu ca prietenul meu Mișulică. — Merg pe jos; — în tot cazul trebuie să ajung undeva; în cazul cel mai rău, la secție.

Oricum, nu-mi iese din gând indiferența aceasta a amicului meu, față de tot ce se petrece în lume, și în țară. Dacă marile evenimente mondiale, pentru el „n'au nici o importanță“... Dacă repercusiunea acestui blestem, asupra vieții noastre migăloase de toate zilele... Dacă...

Stai! Aicea am să-l prind. Am eu un prieten arțăgos, cu care am să-l pun față în față... Și am să aduc vorba... Da, așa... Conflictul inevitabil... a să te văd, Mișulică...

— Aceasta este o infamie! — zise prietenul isbind cu pumnul în masă (il montasem, firește) la întâlnirea noastră cea mai apropiată.. Și ai să-mi dai socoteala!

— Socoteala ai s'o ceri dela chelner, răspunse Mișulică, cu cea r. lomatică a lui răceală. — Eu n'aș putea să-ți dau decât...

— Ce?! palme? — strigă celalalt; p'astea mai să ți le trag eu!

Și jart! jart!

L'am petrecut pe Mișulică până afară. Ii zic: — „Ce crezi? asta nu poate să treacă așa, fără urmare“... Imi răspunde:

— Lasă, dragă, asta n'are nici o importanță.

*

Eu nu știu cum o să sfârșească prietenul meu Mișulică, și — dacă vrei să fiu sincer — nici nu mă interesează.

Dar, tipul lui, da, mă interesează, și astfel, astă noapte am avut un vis:

Se făcea că noi toți, păcătoșii din lumea aceasta, ne înfățișam, pe rând, cu număr de ordine, la ghișeul suprem, dela care se distribue, conform paragrafelor testamentului celui vechiu ca și ale celui nou, recompensele și pedepselé, pe cari le-am meritat în călătoria pământescă, pe care n'am cerut-o, dar care ni s'a hărăzit, se vede, ca o piatră de încercare — pentru ca să ne putem continua existența noastră... în Rai sau în Iad...

Erau două porți înaintea noastră... Acuma ați înțeles: era poarta Raiului, la dreapta — mai e nevoie s'o spun? — și la stânga, poarta Iadului.

Iată-l pe Mișulică. L-am recunoscut numai decât. El, la aglomerările dela gară, dela stațiile de tramvai, etc. — numai decât știe să-și asigure locul cel bun.

Nu era cel mai bun în acest caz, fiindcă *controlorul* îl întreabă:

— Dumneata?

Iar el răspunde:

— Eu? Mihail Parascovescu... „Mișulică” îmi ziceau acei de jos... Poate ați auzit, — sunt om cunoscut... Mi-am pus odată și candidatura la Suceava... Eu...

— Lasă, nu mai spune, dosarul d-tale este aici, știm tot... Asta este meseria noastră ca să știm tot... Dumneata ce ai de spus întru apărarea d-tale?..

— Eu?... eu, ca apărare... dacă trebuie... pot să spun că...

— Ei, spune ce poți, că vreme multă de pierdut n'avem. Domnul ne-a măsurat o.

— Fiindcă... deoarece... Scuzați... Eu, eu... în viața mea pământească... Mi-am zis: care va să zică...

— N'o mai încurca: ai desbrăcat pe deaproapele tău, ca să te îmbraci cu haina lui?

— Nu l-am desbrăcat; s'a desbrăcat el însuși, și mi-a adus-o...

— Și ce i-ai dat tu pre ea?

— Asta... n'are nici o importanță...

— N'are? Bine. Procesul d-tale e terminat; altul!

...Până la mine mai venea rândul altora. Ce să fac? Eram dresat de pe pământ, unde, la ori și ce fel de aglomerări, întotdeauna toți mi-au trecut înaintea.

Mișulică, cel care a găsit și aci mijlocul să se strecoare în față, îmi făcea semne:

— Salutare! salutare! — mai stai tu acolo, că o să-ți vie și ție rândul!

Și am stat.

În fața celor două uși, la dreapta și la stânga, Mișulică făcu un gest, — vă rog să nu mă mîntrebați în care direcțiune, — ...dar cerberul conducător îl opri, zicându-i:

— Pardon, d-voastră poftiți pe ușa cealaltă..

La care Mișulică, avu ocaziunea să-ș pazez pentru ultima oară cuvântul directiv al vieții sale întregi:

— Asta n'are nici o importanță...

*

Și eu zic că n'are, și pun punct, că mă trag de mînică alte tipuri mai interesante.

Oameni serviabili

Nu știu ce părere veți fi având dumneavoastră despre oamenii îndatoritori, — dar eu vreau să vă povestesc ce mi s'a întâmplat mie odată cu junele meu amic Coșcodan, un tânăr care față de mine se laudă întotdeauna cu două calități (față de alții poate că se laudă cu și mai multe): întâi că nimeni nu se pricepe, că dânsul, la de toate, și al doilea că nimeni nu ține, crede el, la mine atâta cât ține dânsul. Și fiindcă ține la mine, nu din vr'un interes oarecare, ci numai așa, din pură simpatie, de aceea ține să mă și îndatoreze, cu orice prilej ce se înfățișează, și chiar și cu unele prilejuri pe cari el însuși le evocă, fără ca ele să se înfățișeze de la sine.

Era într'o zi de iarnă cu lapoviță, când constatai — de obicei astfel de zile sunt prielnice aștor fel de constatări — că ghetetele mele reclamau cu

cel mai categoric imperativ trecerea la o retragere bine meritată și înlocuirea în slujbă cu elemente tinere, noi, neuzate. Deci mă oprisem înaintea vitrinei „magazinului cu încălțăminte“ de la care mă aprovizionam de trei-patru ori pe an (acuma firește c'am mai rărit-o) spre deplina mea și a negustorului mulțămire, — și tocmai pusesem ochii pe un model care îmi convenea de minune și ca formă și ca preț, — când mă simt deodată amicalmente luat de braț.

— A, îmi răsună în ureche simpatica voce a tânărului meu amic Coșcodan, — la alea te uiți? — nu face, domnule, ascultă-mă pe mine, că mă pricep; aicea n'are nimic modern, — dă-mi voie, vino cu mine să te duc la un magazin, unde mă cunoaște, să-ți aleg eu o pereche cum n'ai mai purtat dumneata în viața dumitale...

Și față cu alții, dar mai ales cu cei îndatoritori și cari țin la mine, sunt om care cedez și mă las convins ușor. Magazinul unde îl cunoșteau pe Coșcodan era ce e drept cam departe — în schimbul osteneții și al adaosului de sloată, constatai însă de la prima vedere că magazinul amicului meu se deosebia într'adevăr în chip simțitor de acela pe care-l știam eu: marfa, ce e drept, era ceva mai scumpă, în schimb era neasemănat mai proastă. Dar dacă-l cunoșteau pe Coșcodan...

Mi-am ales numai decât o pereche care, de bine de rău, socotiam că mi se potrivește. Dar mi-am făcut socoteala fără amicul meu Coșcodan, care

odată cu capul n'ar fi putut să sufere ca să nu mă vadă încălțat altfel decât cu cea mai perfectă capodoperă de pantofărie a celui mai prima magazin din Dudești. Deci iată-l răscolind cu mână lui proprie, toate rafturile, grămădind mormane peste mormane de ghete cu șireturi, cu nasturi, cu elastic, — lui i se tolera, dacă l' cunoșteau! — și după un chin de două ceasuri de încercări nereușite pe contul bietelor mele bătături, oprindu se triumfător la... prima pereche pe care o încercasem.

— Ei astea da, vezi, trebuie să știi să le alegi. N'are aface cu alea de voiăi să le iei dumneata!

Zic slavă Domnului că i-am dat de capăt, plătesc și dau să iau ghetele împachetate. Dar Coșcodan sare:

— Pardon! Lasă că ți le duc eu.

Și-mi smulge pachetul din mână.

Acuma se știe, obicel din strămoși; după târg aldămașul. Intrăm la cea dintâi cărciumă — eram prea obosit momentan pentru un drum mai lung; — dar dela cel dintâi pahar Coșcodan se strâmbă.

— Asta-i otravă, domnule. Te rog, dă-mi voie. Știu eu un vin undeva, cum nu se mai găsește în București... Un tămâios 79, vous m'en direz des nouvelles...

Dela o cărciumă la alta, drumul trece la un moment peste o stradă cu tramvai. Când să traversez, iată un vagon sosind. Calculez eu distanța și dau să trec pe dinaintea lui; aș fi și trecut fără

îndoială, dacă Coșcodan n'ar fi sărit și nu m'ar fi oprit tocmai la timp pentru ca scara vagonului să-mi poată apuca și să-mi sfășie pulpana paltonului.

— Ei, vezi cum ești? acuma dacă te-ar fi călcat tramvajul?! Așa ai scăpat numai cu atâta.. Lasă, nu face nimica.. Cunosoc eu un croitor.. Se aranjează...

Dela restaurantul cu tămâiosul 79 pe care așșidera îl cunoștea Coșcodan, îmi înșfăcă paltonul și peste câteva minute se întoarse radios.

— Intr'un sfert de ceas e gata; ca nou.

Deodată mă pleznesc cu mâna peste frunte, — îmi aduc aminte:

— Auleo, da' ghetele?

Coșcodan se uită și el în toate părțile, pe seaune, pe sub masă...

— Așa e, domnule, le-am uitat dincolo... Nu face nimica, lasă că se găsește...

Și dispăre iarăși, lăsându-mă să lupt cu tămâiosul care, o fi fost el de la 79, dar dintr'o tămâioasă care nu cred să fi crescut în vr'o vie.

Peste puțin iată-l iar.

— Nu e... Da' se găsește; lasă că se găsește; mă duc chiar acu la siguranță... mă cunoaște...

După ce înșfârșit a trecut de vr'o șapte ori sferul de ceas necesar reparării paltonului:

— Ascultă, amice, zic, eu aș vrea să mă duc acasă. Ce facem cu paltonul?

Coșcodan rămase gânditor.

— Nu știu ce face comisionarul ăla... Adică nici nu era comisionar, era, îmi pare, un vânzător de gazete... I-am dat adresa croitorului, — mă mir că nu mai vine... Stai să văd.

Se duce și se întoarce.

— A'nchis la croitor. Da' nu face nimic; lasă că se găsește. Mă duc chiar mâne la siguranță...

— Cum nu face nimic, domnule? Da'cum mă duc eu acuma acasă?

— Lasă că se aranjează. Ne împrumută patronul un palton... Mă cunoaște...

Intr'adevăr, patronul a consimțit să-mi împrumute un palton vechiu, mai întâi fiindcă îl cunoștea pe Coșcodan, și apoi fiindcă pe lângă o bună garanție, am mai luat pentru acasă (nu zic și pentru mine) opt sticle din faimosul tămâios 79.

În vremea asta, lapovița se prefăcuse într'un polei ca sticla. Noroc că găsirăm o birjă tocmai înaintea cârciumii; dar norocul nū m'a favorizat decât până aci, căci când pusei mâinile de cele două părți ale scării trăsuri și-mi făcui vânt să mă urc, Coșcodan, mai serviabil ca oricând, ca să-mi ajute, îmi deplasă o mână și cu ea echilibrul, și în momentul următor, mă pomenii cu bărbia rău sdrelită de scara birjei.

— Asta mi-a mai lipsit, murmurai copleșit de atâtea servicii ale îndatoritorului meu tânăr amic.

Dar, imperturbabil, Coșcodan se avântă lângă mine în trăsură.

— Lasă că-l conduc eu; știu eu, lasă pe mine. Gimnastica bastonului, la umărul drept și stâng al birjarului, dură un timp care mi se păru cam prea lung. La un moment, automedonul începu să înjure:

— Da' ce-i asta, boerule, că p'aici am mai trecut odată...

— Strada Indulgenții! strig eu exasperat; 25, strada Indulgenții! nu știi unde vine?

— Păi de ce nu spunei așa? Asta e tocmai în mahalaua ailantă!

Scuipă într'o parte, murmură ceva în limbagiul lui birjăresc și plesni furios din biciu.

Însfârșit! În fața ușii delă antreul locuinții mele, dau s'o descui. Dar Coșcodan îmi ia cheia.

— Lasă că descui eu; încheie-te la palton, — vezi să nu răcești.

Invârți de câteva ori cheia în broască, — odată *pac!* — s'a frânt. Ușa nu se mai poate deschide. Acuma ce e de făcut? N'aș vrea să supăr pe proprietar, să trec pe la el, — și mai ales n'aș vrea să mă compromit în halul acesta.

— Lasă că se aranjează, îmi zice Coșcodan. Ai un briceag? Să vezi cum îți deschid eu fereastra, — odată! Și intri, nu te simte nimeni.

Îl urmez la fereastră și-l sosesc tocmai în momentul căne aud iar: *trosc!* și *clrr...* În aceeași clipă oțelul briceagului și geamul ferestrei zăceau hârburi la pământ.

Întorc și eu măciulia bastonului și *poc!* trântesc

una în geamul cellalt (deși Coșcodan ar fi meritat-o mai de grabă), — făcându-mi astfel singurul drum pe care mai puteam să scap din ghiarele servilului meu amic.

N'aș vrea să-l mai întâlnesc și altădată. Cu toate acestea nu pot să mă supăr pe el; cum o să mă supăr când știu cât ține la mine, și cât ține să mă îndatoreze ?...

Afacere bună ...

Când Nae Ghiuden, băcanul dela „Kilul lui Cuzea”, se întoarce în ziua aceea din piață, mai târziu și mai infierbântat ca de obicei, trecu repede prin prăvălie, uitând chiar și privirea muștrător bănuitoare cu care de obicei își saluta băeții de câte ori lipsea măcar și numai câte un ceas dela teșghea, — trecu tot atât de repede prin „odaia mușteriilor” fără a răspunde la interpelarea cârcotașului ăluia de Bumbuleț dela percepție: — „Dom'le Nae, vinul d-tale a dat în dropică; ar trebui să-l arăți la doctor”.. Și nu se opri decât în odăița din fund, unde coana Vița a dumnealui, cu odraslele sale Aglae și Hercul, stăteau la o masă în colț, nu prea elegant servită în materie de față de masă, șervețe, tacâmuri, în schimb însă destul de copios garnisită cu de-ale gurii.

— Ohô! — icni domnu Nae, aruncând priviri din ce în ce mai indignate asupra măslinelor, brânzei de Brăila, sardelelor și nu mai puțin asupra

unei bucăți barosane de tiz al d-sale — ghiuden, care va să zică — de sub grămada cărora abia se mai zăriau peticele unuroase din „Monitorul Oficial” care făcea aci oficiu de așternut de masă.

— Ce, Nae, — nu mai putea copiii să aștepte, răspunse coana Vița la scurtul dar elocventul discurs fără cuvinte al dumnealui; — a venitără hămeșiți dela școală — flămânzește copilul de atâta isternat și gimnaz ce învață acolo, — și d'aia...

— Nu e vorba de asta, cucoană, — întrerupse domnu Nae, venindu-i ideea pă cum s'o aducă; — vorba e că 'mneavoastră v'ați așternut aci pe ce-i mai scump în prăvălie... Măslina, sardela, telemea, ghiuden... Pe semne dumneata habar n'ai cucoană — și domnu Nae aci ridică glasul la înălțimea importanței comunicării ce avea să-i facă — nici cu ideea nu-ți dai de prețurile de-acuma, de vr'o ieri încoace...

„Să vii cu mine în piață, — să treci pela băcăniile alelante, să vezi în galantare, ori să întrebi și matale: trei lei cutia de sardela Robert, cinci le măslina, op' lei brânza... Cât pentru ghiuden, să te roage mușteriu cu doispece și -i răspunzi că n'ai..

— Nu mai spune! se cruci coana Vița care de vr'o săptămână, ce e dreptul, nu m. trecuse prin a Atuncea carevasăzică..

— Atuncea care va să zică, măslina, brânza, sardela, ghiuden, nexa mai! — Astea sunt mărfuri de vânzare, — astea nu sunt mărfuri de consu-

mație.. Astea sunt parale, cucoană; asta e bănet, cucoană, de ici din prăvălie... Ce, acuma o să mâncăm salată de bumăști? Bumăștile le punem în lada de fier, nu le băgam în burtă!

— Bine, dar omul..

— Trebuie să și mănânce? Firește. Lasă că sântără ele și altele care nu s'a scumpitără așa... Este cartofi.. este malai... este varză... este praz... ridichi, — fasole albă... Este ele destule... Astea sunt de consumație; cumpărăm ce e mai ieftin, vindem ce e mai scump; asta se chiamă negustorie cu cap.. Facem parale.

Și strângând de pe masă „Monitorul Oficial” cu rămășițele neconsumate încă, trecu iar prin odaia mușteriuilor, nerăspunzând decât cu dispreț suveran la interpelarea nesuferitului de Bumbuleț: — „Da' ce, dom'le Nae, a scumpit primăria taxa pe cișmele?” — și asortă comestibilele la loc, fiecare în putina sau pe raftul de care aparțineau.

În zilele, săptămânile, și câteva luni următoare, toată agera băgare de seamă a domnului Nae Ghiuden se împărți în două direcțiuni — ca să zicem așa, paralele: întâi urmărirea foarte de aproape, zi cu zi, ceas cu ceas, a urcării prețurilor diferitelor articole cari constituiau micul dar variatul său negoț, — al doilea controlul consumației acestor articole pentru uzul propriu casnic. Odată în inspecțiile sale dela domiciliu, descoperi pe lavuarul comun, câteva coji de lămâie. — „Ce-i asta?” — Anchetă dovedi că erau resturile unei lămâi ce ser-

wise la curățitul petelor de cerneală de pe degetele domnișoarei Aglae. — „Cum? când lămâia e doi franci bucata?... Să nu te mai prind cu așa cevașilea, că te desmoștenesc!”

Altădată scotocind prin buzunarele junelui Hercul, dete peste câteva stafide, evident șterpelite, în treacă, în trecerea prin prăvălie. „Ei, bravo! Astea sunt de nasul tău, măi spânzurăfoare?! Să nu te mai prind cu așa cevașilea, că-ți desciocălez oasele, înțelesu-m'ai“.

Cu dumneaei era mai îndelicat, și când descoperi printre rufele din dulap o bucată de săpun „de obraz“, se mulțami să-l confiscice și să-l reintegreze în cutia de sub teșghoa.

S'asa mai departe.

Iar în vremea asta prețurile se urcau, se urcau mereu.

Domnul Nae își freca mâinile și, uneori, când treburile îi mai dădeau răgaz, mai schimba câte o idee cu mușterii. Nu cu abrașul de Bumbuleț, dela care n'auzeai, dom'le, o vorbă ca lumea; dar mai veniau, în odaia mușterilor, și alții, funcționari de considerație, domnu' Tase Clipici dela finanțe, domnu Ibriceanu dela poștă, ețetera, oameni cu manere, care nu te luau așa dela obraz, pricepeau cum merg treburile, și când aveai dreptate, ți-o da.

— Ei, eu la comerț, dom'le, să nu-mi spuie nimenea, asta e sicilitatea mea, că nu sunt de ieri d'alaltăeri, și comerțul dom'le, merge tot cu progresu, ca toate alalante. Eu, când am luat prăvălia

în seamă, dela socru-meu, răposatu, de-i zicea „la ocaua lui Cuzea“, dacă a venit sistemu cu metru, am făcut cevașilea mai modern, că acuma e kilu, nu mai e ocaua. Și p'ormă ce marfă era atuncea și ce marfă e acuma!..

— Păi da, atuncea era cu ocaua, și acuma e cu chiulul! — Bumbuleț de colo din colțul lui.

Domnul Nae n'aude.

— Iaca, de-o pildă, Cotorici, Ghiță, din Uranus, care am început prăvălia de o dată; nu zic, marfă are și el — negustor de negustor nu trebuie să vorbească — da' ce firmă e aia: „La pisica cu familia?“ Asta e ca pe vremea lui Pasvantoglu... N'a găsit și el ceva mai modern... Aminteri n'am ce zice; ține și el prețurile; nu face concurență. Că aminteri, dom'le, dacă unul mai lasă, și alalantu mai lasă, ar mai merge, crezi dumneata, daravera?... Ei lasă, să trăim cu toții și să trăesc și eu!

— Așa e, dom'le Nae! Ura! noroc!

Și domnu Nae se depărta frecându-și mâinile, iar domnu Clipici dela finanțe șoptia la ureche domnului Ibriceanu dela poștă: „Șiret, al dracului!”

*

Se cam mira domnu Nae, — dar nu prea, — că de când se urcase prețurile, și cu cât sporiau, marfa se țot cerea, și se cerea tot mai mult par'că. Mușterii pe cari altădată nu-i văzuse în prăvălie, băeți, comisionari, femei, veneau și cereau mărfuri,

mai ales dintre cele mai rare, și plăteau fără să se tocniască, macar că domnu Nae nu uita adesea să forțeze el însuși, adică să ia el chiar inițiativa sporirii prețurilor, înaintea pieții, care însă regulat urca și ea, și urca tot mai mult...

Dar tot mai greu o ducea și familia — și domnul Nae însuși — cu interzicerea absolută a consumării proprii a oricăror comestibile mai scumpe, dar și mai hrănitore din prăvălie. Slăbiseră cu toții ca țarii — ah, de-ar fi avut domnu Nae și ceva țari în prăvălie, ce mai afacere! — Dar n'are aface! Bumășt e se strângeau teancuri, vrafuri, în lada de fier... Las' să treacă vremurile astea, și să vezi! Ce mai moșioară în zrendă, undeva, în Vlașca ori Teleorman... Ori o casă de-ale ipotecatele, ici pe podu Mogoșoaii, cu trei caturi...

Veni însă o zi, când rafturile prăvăliei, cași magazia de rezervă, se găsiră goale, — numai cutiile și pereții. De marfă nouă, nici un rost, de nicăieri; și toate se scumpiau mereu...

Numai lada de fier era plină de n'o mai încăpea. Domnu Nae o deschidea din când în când, — acumă tot mai des, după cum tot mai puțină treabă putea să aibă în prăvălie ori în piață. Și uneori îi trecea prin minte, așa nelămurit, o istorie pe care o citise ca băiat în prăvălie — nu de haiduci, asta era alta, — era cu ăla, cum îi zice, care într'o insulă pustie a dat peste un bulgăre de aur...

— Aoleo Nae, — îi zicea consoarta, — d'apoi noi nu ne mai înfruptăm nici odată cu ceva ca

lumea? C'am ajunsără numai pielea și oasele; uite la bieții copii, că-i suflă vântul de pe picioare...

La care domnu Nae, cu o filosofie acuma impusă de împrejurări, nu știu decât să dea din umeri:

— Dacă nu este?! Dacă nu se găsește!

— Se găsește, Nae, dacă ai parale... Cu parale ce nu se găsește?... C'ășa nu mai merge, destul am răbdat... Acuma am strânsără destul...

Domnu Nae rămase pe gânduri. Așa e; are dreptate dumneaei. De când nu mai gustase nici el o bucățică de brânză, o bucățică de pastramă...

— Știi ce? zise: să trimetem ici la Ghiță, la Cotorici, — s'o trimetem pe Lina, că n'o cunoaște, că nu vreau să știe că e dela mine, mă 'nfelegi acuma...

Când Lina se întoarse cu o litră de brânză și cu una de ghiuden, cea dintâi întrebare a lui dom' Nae fu:

— Ei, ce e? Mai are ceva marfă la „Pisica cu familia?”

— Este, da' e foc, dom'le Nae! doispe lei brânza, opspe ghiudenu...

Domnu Nae într'acestea, desfăcuse pachetele ca să se încredințeze despre calitate și cântăreală. Deodată rămase tablou.

— Auleo! Apăi asta-i marfă dela mine! O cunosoc! E d'am vândut-o cu op' lei brânza și cu doispe ghiudenu! Tiii, pungașu dracului!

Acum își aduse aminte de toți acei băeți, comi-

sionari, servitoare, pe cari înainte vreme nu-i mai văzuse în prăvălie dar cari de când cu scumpetea, îi căraseră toată marfa de prin rafturi !... Care va să zică hoțul de Cotorici lucra și el cu Linele lui...

— Ei vezi, Nae, — dete din cap dumneaei, — așa e că-ți pare rău acuma..

— Așa e, dom'le — răspunse domnu Nae, uitându-se la fosta sa proprie marfă ca la pagubă. Vezi dumneata, dacă nu mă grăbiam s'o vând...

— Mai bine o țineam pentru noi.

Domnu Nae însă își urmă gândul lui :

— Puteam să iau acuma preț mai bun...

Mintea lui Pălianoș

Nu e așa de mult de atunci, — ne spune moș Iftimie, pe când noi ne căinam de scumpetea traiului ; — poate să fie vreme ca de vre-o douăzeci și ceva de ani ; eram verificator clasa a doua la ministerul cultelor și stam cu casa prin strada Măcelari, în Precupeții vechi, — spre Tîrchilești, de, — la un tâmplar de-i zicea Pă anoș. Nostimi oameni, și el ... vastă sa. El grav întotdeauna și întunecat, par'că cine știe ce probleme adânci ar fi purtat sub fruntea lui îngustă, acolo, în capu-i țuguiaț, cât abia-i încă-pea în pălăriuța cu marginile-i resfrânte, — ea veselă și răsătoare întotdeauna cu ochii cam șășii, gata să izbucnească în toată clipa, și la ori-ce vorbă cât de nevinovată ce i-ai fi spus, într'un hohot lăbărțat din care apoi nu mai conținea câte un sfert de ceas. Și cu toate acestea cel mai comic din doi tot el era, — așa de puțin se potrivea năsucu-i subțirel și roșu în vârf ca un ardeiaș, cu

seriozitatea ce se oțărea să-și dea feței limonii și ochilor apropiată la rădăcina nasului ca ochii de rac. Mai ales când îl vedeai indignându-se de accesele de veselie revărsată ale nevesti-si, ridicând degetul și bărbia și scoțând dintre dinții lătăreți exclamația șișcăvită și mult prelungită pe silaba din urmă: „lulișcaaa?“ — nu te-ai fi putut ținea de răs să fi fost cât de necăjit. Da' și lulișca, vlăjgana de săcuiancă bălană, se pornea întotdeauna pe un hohot și mai năbădăios, schimbându-l pe toate tonurile, pufnind, chihotind, miăunând, grohotind, și la urmă văetându-se: „aolò aolò“, cu mânilor de pantece, — până ce Pălianoș furios își trântea ciuperca pe vârful căpățanii și pleca măsurând curtea și strada, cât îl vedeai, cu pași de câte un stânjén...

„Ei, dar ce voram eu să vă spun? Erau economi nevoe mare „proprietarii“ mei, ș'apoi asta era, că pe vremea aia era ușoară economia. N'am știut că o să vie vremurile de astă zi, că poate puneam și eu ceva la oparte atunci, și trăgeam acuma nițel mai ușure targa pe uscat... Ei, dar ce-a trecut s'a dus, las-o p'asta.

„Acuma ăștia doi își puseseră iei de gând încă de acasă dela Haromsec să facă paraie la România, și deci s'au învoit să fie strângători șt unul și altul, să nu cheltuiască decât pe ce e neapărat de lipsă ca să nu moară omul de foame și să nu umble gol și desculț pe stradă.

„Câștiga parale frumoase Pălianoș, — casele și

le făcuse numai după trei ani de chiverniseală; — lulișca nu prea știa socoteala banilor, dar știa să-i încuie bine, așa cum îi aducea Pălianoș, une-ori mai mulți, alte-ori mai puțini, — ori să zic mai bine alte-ori și mai mulți, — într'o ladă de Brașov ferecată, învăluți în șapte cârpe ș'un ciorap. Odată pe lună îi lua Pălianoș și-i ducea la Casa de economie, să mai sporească.

„Ei, apoi era o frumusețe să-i vezi la masă, — noi îi vedeam une-ori vara, când era vreme frumoasă și mâncau în chioșcul din fundul curții. O convertise Pălianoș pe lulișca la un vegetarianism feroce. Din ciorbă de cartofi — de post, firește — nu mai ieșeau; atâta ș'o pâine neagră, — și castraveți când erau douăzeci la un ban. Stăteau unul în fața altuia și sorbeau a lene din lingurile de lemn. Se uita Pălianoș la lulișca și se încrunta încovoiindu-și cerbicea, — se uita lulișca la Pălianoș și pufnea din când în când. Abia atingeau mâncarea, cât te minunai: din ce-or fi trăind oamenii ăștia?

„Și aminteri păreau voinici, sănătoși, — fața de lună a săcuiencii se rotunjea mereu și nasul lui Pălianoș lua nuanțe din ce în ce mai viorii; — ba până și cănele, Bucși, n'avea nici decum aerul hămesit, cum te-ai fi așteptat la o asemenea gospodărie.

„Ce era? Eu nu puteam ști, că stam puțin p'acasă, — dè, cu slujba. Da' nevastă-mea a dat de la o vreme de urmă șireteniei.

„De cum pleca Pălianoş de acasă, i se părea ei că-i vine așa un miros de friptură dela bucătăria săcuienii. Cum sunt femeile curioase, a dat odată să vadă ce e, — și numai ce-o zărește pe Iulișca prin geam înfulicând la bucăți de fleică și dându-i apoi la gături dintr'un coșcogeamite clondir de negru vârtos... Ei, apoi așa am înțeles! D'aia poate tot râdea așa madam Pălianoş, că aminteri când era singură și se îndopa cu regimul carnivor și alcoolic era cât se poate de serioasă; par'că nu mai era tot aia, cu ochii șășii visători, melancolici aproape.

„Astea, cum zisei, mi le-a spus nevasta. Eu însă îl căinam pe bietul Pălianoş. Poffim! Să te sacrifici, să muncești, să-ți tragi dela gură, să nu te hrănești decât cu ciorbă de cartofi și cu castraveți — și încă! — iar nevasta acasă...

„Așa mi ziceam, când într'o zi, întârziind nițel cu prietenii pe la aperitive, mă'ntorc așa cam pe dup'amiază acasă; când să dau din strada Toamnei în Măcelari, pe cine zăresc în colț la domnul Costică Ionescu, primul cărciumar-restaurator al mahalalei? — Pe domnu Pălianoş în persoană. Venise dela ciorba de cartofi de-acasă și acum, ghemuit într'un colț din odaia din fund a cărciumei, înfulica, înfulica de mama focului bucățile de fleică și-i trăgea din când în când câte-o dușcă de alb de Drăgășani.

„Ei, apoi acum am înțeles toată comedia.

— Da' ciorba de cartofi cine o mânca?

„O mânca Bucși, norocosul, și iată de ce nu slăbea nici el deloc, — mai ales că mai avea și însărcinarea să facă să dispară urmele delictelor antivegetariene ale stăpâne-sii, oasele de antricoate, de costițe, de pui și alte comestibile canine nepotrivite pentru masticățiunea și digestiunea ome-nească.

„Nu m'am putut opri să n'o întreb odată pe madam Pălianoş:

— „Bine madam, matale lași bărbatul să se libovească cu cartofi și cu castraveți, da'ici la bucătărie ce sunt bunătățile astea?“...

— No! mi-a răspuns Iulișca, făcând niște ochi furioși; dacă place la dumnealui muncat cum place; eu nu proaste se muncat crumpli singure.

Și deodată, fără nici o tranziție, se porni iar pe hohotul cu șapte caturi, de-a început și Bucși să latre ca după o flașnetă hodorogită.

„L-am luat pe urmă și pe domnu Pălianoş.

— la'scultă, prietene, frumos lucru e ăsta să ții nevasta cu post și cu apă chioară, iar dumneata...

— No! bufni la rândul lui tâmplarul; apoi io, domnule, muncește, — io trebuie muncat bine, — numa ala nevaste șade toate zile, ce trebuie la el fleica, vin? asta pentru mine, borbat.

„Numa, ce voiam eu să vă spun? — Atunci dacă întrebam pe Pălianoş: Ei, meștere, n'ai făcut încă destule parale? când te întorci acasă? îmi răspundea: „Lase, domnule, ce se toarcem? Aici eu' muncat fleica doi ban, beut vin bun patruzeci

ban kilo, — acolo la noi tot scump cum otrava.“

Și vezi, măcar că n'o prea luau ei așa în serios cu economia, Pălianoș și cu Iulișca, — numai cât nu știa unul despre altul, — totuși au strâns, au strâns mereu, au strâns bine; — vezi că erau vremurile d'ășa.

„Acuma, dac'or măi fi trăind și dac'au văzut c'au ajuns și aicea la noi toate „scumpe ca otrava“, bagseama s'or fi întors acasă la ei, — s'o fi hotărât Pălianoș, și cine știe ce grōf o fi el acuma acolo prin satul lui din Haromsec?

„...Hei, era ușoară viața la noi pe vremea aceia; trăia mai bine Bucși p'atuncea decum putem să trăim noi acuma... Apoi dacă n'am avut și noi mintea lui Pălianoș!“...

Duelul lui Corcoduș

Să mă ierte prietenul meu de odinioară Vartic de acolo din ceata dreptilor unde nu mă îndoesc că hălăduiește, dar tare era aprins la vorbă și iute la mânie în tinerețele lui. Nu știu dacă el pătimea ceva în sinea lui din pricina asta, dar știu că nouă, prietenilor lui, ne dădeau adesea de furcă buclucurile în cari îl vâra firea lui svăpăiată și gata în toată clipa să treacă dela vorbă la faptă, — „mentalitatea și gestul“, cum s'ar zice astăzi ¹⁾ cu cele două vorbe la modă, — o modă pe care el, bietul, n'a apucat-o.

Dar stați. Să nu vă închipuiți cumva că „afacerile“ în cari a intrat s'au rezolvat vreodată în tragedie; întâmplarea sau norocul a vrut altfel, căci aminteri ușor s'ar fi putut întoarce lucrurile și pe partea asta; — uneori, nu întotdeauna. Nu, de sigur în cazul de care mi-am adus aminte acuma, și în care, de altfel, vechiul meu prieten nu joacă decât un rol secundar.

Când s'a inaugurat, afară la Oppler, faimoasa

1) 1900.

invenție a berei „Peleş“, era acolo la banchet tot felul de lume. Erau negustori, profesii libere, ziariști; patronul îi aranjase la masă cam așa în grupuri; iar colțul ziariștilor se isprăvea, sau începea, cu Vartic și se mărginea cu rândul advocaților, care începea sau se isprăvea cu *metrul* Ghiță Corcoduș, — ilustrație de mâna a patra a baroului Capitalei, dar de mâna întâia a vastei și anonimei asociații sugative bucureștene.

Pe noi, pe prietenii lui Vartic, ne cam îngrijora vecinătatea asta, și am fi dorit să-l luăm mai între noi. Dar bănuitor, cum era, Vartic, s'a uitat odată urât la noi și s'a trântit dărz în scaunul lui, cât *metrul* Ghiță s'a retras chiar dela început cu vr'o cinci centimetri, făcându-și cruce într'ascuns.

Ce să vă mai spun? La șampanie, *metrul* Ghiță ajunsese oare-cum afară din rânduri, atâta îl tot surchidise Vartic, tot întorcându-se spre noi și batjocorindu-l pe franțuzește. Dar și ilustrul Corcoduș, prinsese acum nu puțin curaj, și tocmai în momentul când colegul nostru se pregătea să se ridice ca să-și plaseze toastul înprovizat încă de acasă, își smuci odată scaunul și înghesuind la rându-i pe Vartic, i se adresă într'un ton foarte puțin politicos: „Și ce mi te tot vâri în suflet, urâtule?...“

Vartic nu era frumos de felul lui, — amintiri de sigur că ofensa nu i s'ar fi părut atât de gravă. L-am văzut numai că îngălbenește, se ridică, și în loc de toast era cât p'aci se răsune pleoscăit de

scatoalce, dacă cu o rară prezență de spirit nu m-aș fi vârat între litiganți la momentul oportun, trecând pe Vartic în locul meu. — Provoacă-l la duel! îi șoptii repede la ureche, găsind acest derivativ mântuitor, singurul în stare de a evita scandalul gata să isbucnească. — Carta dumitale! scrășni Vartic plecându-se peste fosta lui farfurie devenită acum a mea, și trântind propriu-i bilet de vizită înaintea *metrului* Ghiță Corcoduș. — Mersi de cunoștință, răspunse acesta flegmatic; — scoase portofoliul, puse carta lui Vartic înăuntru și îi oferii în schimb pe a sa.

Vartic se uită repede la adresă, ne luă la o parte pe doi inși și — iată-ne însărcinați, eu și cu prietenul nostru comun Duțu, să ne înfățișăm a doua zi, dis de dimineață la acel *malotru*, și să punem la cale, în cel mai scurt termen posibil, repararea onoarei ofensate a prietenului nostru comun Vartic.

A doua zi disdediminează — nu tocmai așa *dis*, fiind-că mă culcasem și eu cam... de vreme, — firește că nu l-am găsit pe prietenul Duțu la locul convenit, — și ast-fel a rămas să mă ocup eu singur de interesele onoarei prietenului nostru ofensat.

Metrul Corcoduș avea o adresă afurisită: calea Moșilor, atâtea sute, câte-va zeci și mai puține unimi, — aș fi preferat să fie unimile mai multe și sutimile mai puține, mai ales că în buzunarul meu în acel moment lipseau până și cincimile (de parale), așa că mă uitam cu jind și la tramvaiele ce-mi tot

treceau disprețuitoare înainte.. Dar ce să-i faci? datoria! datorie prietenească și de onoare!..

La numărul cu pricina, o poartă mare închisă și o portiță deschisă, dând într'un gang întunecos. Întru și caut să mă orientez; un zgomot suspect sub poartă în colț mă face să-mi întorc capul. Un domn, cu un ghiosdan subțioară, e ocupat cu o mică treabă,—nu pot să-l cunosc dela spate, dar presupun cine trebuie să fie și deci aștept.

Aștept cam mult, dar răbdarea îmi este recompensată, căci într'adevăr, domnul care acuma se îndrepta spre mine continuând a-și completa toaleta, e însuși metrul Ghiță Corcoduș, pe care eu îl caut spre a tranșa, cu martorii pe cari mi-i vănumi, chestiunea de onoare concernând pe adversarul lui și amicul meu Vartic.

Scot din buzunar carta de vizită și citesc cu glas tare: „Domnul George Corcodușiu, avocat, calea Moșilor, numărul...”

— Eu, domnule, mă întrerupe metrul, ca și când și-ar aduce aminte în chip vag de ceva.—Da' ce dracu, adăogă ciudos, nu v'ați mai desmeticită ră d'aseară?...

— Pardon, zic, atins de această familiaritate deplasată, — eu am venit aci cu o misiune delicată și...

— Aha! am înțeles, dela urātu ăla.. Da' ce mai aveți cu mine, nene? toată seara m'a surchidit, cât era p'aci să-i trântesc cu ceva 'n cap.. Pe urmă îmi cere cunoștința.. Bine, i-am dat-o;

ce mai aveți acuma, frate? vreți proces? despăgubiri? ce vreți?...

— Domnul meu, zic eu, luând o atitudine conformă cu solemnitatea momentului, — ceea ce vrem noi, este reparația onoarei ofensate a amicului nostru Vartic. De aceea..

Metrul Ghiță pufni, scoase ghiosdanul de sub-suoara dreaptă, îl trânti sub-suoara stângă, apoi deschizând ușa dela intrare, mă pofti: „la să ședem nițel că te văd cam ostenit, și mai am pân' la unspce”.

În odaie, ne așezarăm pe câte un scaun.

— Și, zi așa, isbucni iar adversarul prietenului meu Vartic, — duel vreți adică dumneavoastră, că nu-s prost, am înțeles eu.. Apoi duel să fie dară; să vină încoace urātu ăla, să-i dau eu duel..

— Vă rog, domnule, să nu repetați tocmai insulta pentru care suntem noi acum aci ca să vă cerem reparație.. De altfel între noi nu mai poate să încapă nici o discuție; d-voastră veți declara, dacă vreți, că cereți scuze clientului nostru, sau, dacă nu, veți binevoi a vă numi martorii cu cari vom desbate restul.. Pur și simplu.

— Ce simplu, domnule, par'că cu borviz nu merge, întâmpină metrul, scoțând dintr'un dulap două sticle și două pahare și așezându-le pe masă, după ce întinse mai întâi subt iele un număr vechiu de gazetă. — Ori vrei mai bine o vișinată, adăogă întorcându-se la dulap și mai scoțând o sticlă și două pahărele.

— Cum? dar dumneata bei și din una și din alta? zisei ieșindu-mi un moment din rol, în fața acestei manifestații de uimitor cumul sugativ.

— Așa sunt eu, domnule, beau de toate; și de una și de cealaltă; am și țuică dacă vrei; ori vrei mai bine tot vișinată?...

Și începu să toarne prin pahare.

— Așa, domnule, de toate beau eu, po tim bea și dumneata cu mine ici.

— Dar domnule, — iau eu iarăș cuvântul indignat, — nu e vorba acuma de băutură, e...

— Cum nu e vorba? Ce? dumneata nu te dregi?... Aoleo, că știu că nu te-i fi dus acasă direct de la banchet... Eu, neică, am fost tocmai pe la Herăstrău cu nește preteni... Dar poftim de, bea de, că nu e otravă.. Vișinată ca la mine... Or vrei totuși mai bine un mișmaș?...

— Sunteți prea bun, domnule, dar înțelegeți vă rog, trebuie să-mi numiți martorii d-voastră, cu cari...

— Ce martori, dragă, ce tot îi dai cu martorii, par'că fără martori nu putem să-i tragem noi aici câteva macmahoane... A! zici de ură... pardon, zici de domnu ăla, cum îi zice, îi am sicilitatea aici în portofel... Apoi să vină și dumnealui aicea să-i bem un duel de să-i meargă pomina, — să bea și el cu mine ici un șprif; — or vrea mai bine o vișinată?

Și parc'ar fi și văzut pe amicul Vartic intrând pe ușă, — ori poate uitându-se la mine vedea

doi, se și îndreptă spre dulap să mai aducă pahare.

— De prisos, domnule, mă ridicai eu oprindu-l. Mai întâi că domnul Vartic nu bea decât cafea cu lapte dimineața, ș'apoi...

— Cafea cu lapteee!?

Metrul Ghiță se făcuse roșu ca un rac.

— Apoi așa nu fac eu duel, onorabile. Eu înțeleg duel colea vartos cu baterii d'astea, să vedem care pe care? D'apoi cu d'alea nemțeștile să mă slăbiți pe mine; eu sunt om serios, domnule, ce socoți? Ține ici șușaneaua asta... Ori vrei mai bine vișinată?...

Era timpul suprem să mă conving că orice altă insistență era de prisos. Imi luai pălăria.

— Ci stai bre omule ici, la duel... — atât am mai auzit, iar din stradă, pe fereastră, mai văzui pe metrul Ghiță dând de dușcă, pe rând, paharele pline, — să nu meargă în pagubă. Iși făcea duelul de unul singur.

S'a supărat pe mine prietenul Vartic, nu-i vorbă. — „Așa sunteți voi, nu vă pricepeți nici la atâta lucru”. — Și a plecat gesticulând furios, cu onoarea nesatisfăcută, fără să vrea să asculte măcar istoria până în capăt.

De aceea nu mi-a mai rămas nici mie altceva de făcut decât s'o povestească altora.

Păcăleală

Eram trei inși cari făceam curte, în 1884, casieritei dela cafenea Regală. Adică vor fi fost ei mai mulți, dar la ora la care ne luam capușinerul, eram numai noi trei, singurii curtezani, pentru motivul ce nu va mai lăsa nici o îndoială în mintea cititorului, că eram și singurii mușterii în toată cafenea la ora aceea.

Câteși trei trebuia să fim foarte matinali — așa ne cerea slujba; — și Mitică și Ghiță, și eu — mă recomand — Iancu. Numai casierita era mai matinală decât noi și cu chelnerul de serviciu. Chelnerul nu era în totdeauna acelaș, dar de asta ne păsa nouă prea puțin, fiindcă credit aveam la toți. Casierita însă, pe atunci, era singură la patron. Venea dimineața, pleca pe la amiază, se întorcea seara și sta până la miezul nopții; în interval, slujba la casă o făcea, pentru economie, însuși patronul.

Toate aceste amănunte nu sunt cu totul de prisos, fiindcă — o să vedeți pentru ce.

În fiecare dimineață așa dar, instalați la masa cea mai apropiată de casă, ne întreceam în dulci ochiade câteși trei, și Mitică, și Ghiță și eu, Iancu. Adesea se răceau capușinerile, și arătătoarele nemiloase ale ceasornicului de-asupra casei ne dojeneau cu tăcutul lor *memento*, în vreme ce tot nu ne înduram să ridicăm ședința. Cred că fiecare din noi nutrea zilnic secreta dorință ca ceilalți doi să plece mai de vreme, ca să rămână el singur la postul de observație; zadarnic! — par'că eram legați împreună; odată veneam, odată plecam cu toții.

Ați înțeles acuma că toată curtea noastră, — curte de băeți timizi, neumblați în lucruri d'astea, — era mai mult de priviri, de zâmbete, și arareori de câte un *apropo*, aruncat așa cu sfilă. Mitică încă era mai îndrăsneț între noi, și tare se rățoia când isbutea să facă pe juna Berta să dea atenție mesei noastre răsând de câte-o stângăcie mai boacăna de *apropo* ce risca amicul nostru. Eu, drept să spun, nu l prea invidiam, dar Ghiță nu odată îngâlbenea de necaz; ce vreți, fire pizmătăreață!

— „Las' c'am să i-o fac eu!” a izbucnit el odată, cum ne despărțisem, la un colț de stradă, de Mitică; — noi ceștilalți doi aveam slujba împreună —; „ai văzut cum s'a obrăznicit și astăzi?... Să vezi cum am să i-o fac...”

A tot copt-o el așa, câțava vreme. Numai odată ce-mi zice iar: „Știi când am să i-o fac? de întâi

April am să i-o fac; ia să vezi.. Strașnică păcăleală!"...

— Ai să mi-o spui și mie?

— Firește c'am să ți-o spun; am nevoie de un părtaș; dacă nu de altceva, dar ca să am cu cine râde...

Și mi-a spus-o. Admirabilă idee!... Adică asta era părerea lui. Nu știu care o să fie a dumneavoastră.

În ajunul zilei de întâi Aprilie m'a luat de-o parte la cancelarie și mi-a arătat o scrisoare. Ce era? Un scris femeiesc, copilăresc mai mult, și textul cam așa:

„Domnu Mitica,

„Ma rog așteptat pe mine sara dacă eșit
„dela cafè, colț strada Academie. Eu vrea
„spus dumneata drag la mine“.

Iscălitura „Berthe“ era împresurată într'o tura cu vre-o șapte covrigi: o contrafacere cât se poate de naivă.

— A! am înțeles, zic eu.

— Ba n'ai înțeles încă nimic, îmi râde Ghiță în nas. Tu îți închipui că am să pun scrisoarea asta în plic și s'o adresez lui Mitică acasă. Prea ar fi simplu; ar mirosi numai decât cursa. Să vezi; e mai complicată.

Lipi scrisoarea într'un plic pe care, cu aceeaș slovă contrafăcută scrisese: „Mossie Mitica Ionesco“ (casierita ne cunoștea numele; ne reco-

mandasem și ei), apoi, seara, cum dădeam o raită prin Piața teatrului, opri un vânzător de gazete mai curățel, îi puse în palmă o băncuță și între degete scrisoarea:

— Ascultă băiete, știi colea la cafeneaua Regală? Să dai scrisoarea asta domnișoarei dela casă, să-i spui că e pentru domnu Mitică Ionescu, să i-o dea când o veni la cafenea, că e dela o doamnă care nu-i știe adresa, așa să-i spui.. Ori mai bine să nu-i mai spui nimic, dă-i numai scrisoarea, s'o dea lui domnu Mitică, mâine dimineață, când o veni..

— Tiii, bată-te să te bată, acuma am priceput, — răsufli eu după ce-mi trecu isbucnirea de râs; — care va să zică ea cu mâna ei are să-i dea scrisoarea de întâlnire..

— Așa-i că am combinat-o bine? — se fuduli Ghiță, căznindu-se să facă pe seriosul.

— N'are să mai fie nici o îndoială, mă bucurai eu cu douăzeci și patru de ore mai înainte de reușita „ideei admirabile“.

Așa e omul, răutăcios din fire, se bucură în totdeauna de păcăleala deaproapelui său.

*

A doua zi, la ora capușinerului, ne așezarăm, Ghiță și cu mine, nu fără oarecare emoțiune, la masa obișnuită. Mitică ne urmă de aproape, liniștit, e ca de obicei.

Abia ce-și făcu bine studiul salut zâmbitor

spre casierită, ea duse mâna la frunte ca și când și-ar fi adus aminte fără veste de ceva și numai ce-o auzirăm:

— *Domnu Mitica, aveți un scrisor.*

Glasul n'avea într'insul nimic gingaș, nimic mișcat. Era mai mult ceva sec, indiferent, aproape plictisit...

Ce impresie o să-i facă lui Mitică?

Aș! o să-și zică, de sigur, că Berta simulează înadins nepăsarea asta, ca să nu ne dea de bănuț nouă...

Iată-l cum a desfăcut scrisoarea pe furiș și a aruncat asupra ei numai o privire; — iată-l cum s'a roșit de odată, apoi a îngălbenit și a început să-i tremure buza de sus, cum o muia în capu-finier...

O, vanitate și credulitate bărbătească, ce ușor sunteți de amăgit! Inșăși Berta să-i fi spus atunci lui Mitică, să-i fi jurat, că n'a scris ea scrisoarea, și n'ar fi crezut-o.

— Ce râdeți, mă? — ridică el deodată ochii la noi, — măcar că ne stăpânisem toată vremea, ba luasem niște adevărate mutre de auguri ce se știu observați.

Ghiță înghiți în sec și răspunse scurt, cu un aer grav:

— Ce, ești nebun?

Iar eu scosei batista și-mi suflai nasul cu sgomot.

Seara l-am luat pe Mitică la berărie. Se codea:

— N'am parale, mă, cum o să merg?

— Nu-i nimic, zice Ghiță, lasă că plătim noi. Și l-am dus pe sus.

Stăm noi așa, flecărind ca de obicei. Numai Mitică par'că n'avea astâmpăr. Se tot legăna pe scaun, ba bătea toba cu degetele pe masă, fără-mișca chibriturile, și în toată clipa se uita la ceasornic.

— Mă, ție nu-ți sunt toți boii acasă astăzi, îi zice Ghiță făcându-mi cu ochiul pe furiș.

— Ba de ce să nu-mi fie? din contra, răspunde Mitică zâmbind cu înțeles — cu un înțeles pe care își închipuia că numai el îl știe.

Odată numai ce se ridică, își ia pălăria:

— Mă duc puțin pân'afară, zice, mă întorc numai decăt.

Ghiță aruncă și el ochii la ceasornicul din perete, și cum rămânem singuri, îmi șoptește:

— O șterge la *randevu*; să plătim și să ne luăm și noi binișor după dânsul; avem să râdem... Parc'o aud pe Berta: „Ce vreți domnule? Lăsați pe mine în pace! Aveți inebunit?“... Haha!

...În colț cu strada Academiei, adevărat, Mitică al nostru așteaptă. Il pândim cât mai de departe. Iată și juna Berta, iese din cafenea, se îndreaptă pe drumu-i obișnuit... Acuma!... Mitică o acostează, o salută...

Dar ce-i asta? Fata nu protestează, nu se scan-

dalizează, nu se indignează, nu nimica. Iși urmează amândoi drumul alături. Ne luăm după dânșii.

Mitică se tot pleacă, îi tot spune, — ia uite cum a prins curaj nătăfleța și face pe cavalerul!...

Ba când ajung în poarta casei unde stă Berta, — a fost sau ni s'a părut? — numai ce-i zărim îmbrățișați și în tăcerea nopții par'că trece discret susurul unei sărutări..

Abia avem vreme să ne ghemuim într'un gang, și Mitică se întoarce nebănuitor, și trece pe lângă noi, șuierând fericit și învârtind cu frenezie bastonul între degete:

Stăm și ne uităm lung după dânșul.

— I-o făcuși, care va să zică, — zic eu însfârșit, că trebuia să zic ceva; — adevărat că l-ai făcut o, cum el, prostul, nu s'ar fi priceput niciodată să și-o facă singur... Admirabilă idee!... strașnică păcăleală!

...Atunci am auzit eu mai întâi exclamația aceea nostimă, accentuată apăsător, cu isbucnire, pe silaba cea dintâi:

— Mă! să fie al dracului!

POKER

Ionescu nu mai vrea să facă partide la el acasă în șoseaua Mihai-Bravu, fiindcă costă parale consumația și nici unul din jucători nu vrea să plătească. La început fiecare zice că să se joace întâiu și să plătească la urmă cei cari câștigă; dar la urmă toți se jură pe ochii lor și pe ce au mai scump, „sa crăp, na”, dacă au câștigat ceva; cel mai favorizat de soară d'abia dacă recunoaște că i-a eșit francu de birjă, încolo, dacă i-ai crede, toți au pierdut, care un pol, care o patacă, nici unul mai puțin d'un franc ș'o băncuță. Apoi așa nu merge.

D'aia prietenii acuma se adună în odăița din fund a cafenelii lui Plopan din Prelungirea Puțu cu apă rece; acolo e, cum s'ar zice, teren neutru. Poate oricine să-și comande ce vrea pe socoteala lui, și nu rămâne toată consumația pe spinarea unuia singur. Pe urmă nici nu mai ești ținut la atâta rezervă, la un caz, mă 'nțelegi, ca la tine acasă.

Aci vine uneori și domnu sub-comisar Pipirig,

nu din circumscripția aia, firește, ci tocmai dintr'a treia. Orcum, este și autoritate, pentru mai multă siguranță; și așa, uneori, când lipsește al patru-lea, se îndeamnă până și domnu cafegiu să învârtească câteva tururi.

Domnu Plopan e în totdeauna la fața locului; domnu sub-comisar Pipirig s'a întâmplat și dumnealui în astă-sară, când nu e dejună decât tocmai de la 2 ceasuri din noapte încolo. Domnu Ionescu din șoseaua Mihaiu-Bravul e aci și dumnealui. Dar ce folos? Poker în trei n'are haz; și, alt joc domnu Ionescu nu joacă, din principiu.

Atunci domnu sub-comisar Pipirig zice, — că tot dumnealui, ca mai iscusit, are ideile și inițiativa: — „Da, dac'am trimite cu un bilet după prietenul Ibriceanu?...” La una ca aceasta Ionescu sare ca mușcat de șarpe: — „Ibriceanu? să nu mai aud de escrocu acela!”

— Ce, te-a escrocat cu ceva? — întrebă domnu Plopan mestecând distrat cărțile.

— Cum ceva?... O sută de lei în cap, dragă, ce crezi? Era o sumă. Încă era să mă pârlască cu mai mult, da' la plecare Mogâldea, — știi, arhivaru de la Culte, — că-l văzuse cum etufase două hârtii în buzunaru de sus dela vestă, — pune mâna pe neașteptate și i le scoate. — „Ce, zice, măcar astea plătește-le omului...” — N'a avut escrocu încătrău; da tot mi-a mai rămas o sută, cinci hârtii...

— I le-ai cerut?

— Tocmai peste trei luni i-am scris o scrisoare,

unde-i spuneam acolo de „datorie de onoare”, etc.; — ți-ai găsit să priceapă el ce-i aia; — uite ce mi-a răspuns după o matură cugetare, de câteva zile, că tocmai am scrisoarea aci:

„Domnule Ionescu, — Împrejurările prin cari am rămas cu o datorie, poate bănească, către d-v. au făcut s'o uit cu totul, mai cu seamă că de atunci nu s'a mai întâmplat...” (auzi al dracului, că unde mă zărea, de departe mă ocolea) — „nu s'a mai întâmplat să ne întâlnim pe acelaș teren. — Eu nu văd însă că aceasta ar fi tocmai o datorie de onoare, întru cât știut este că păcatele vieții pământeste numai onoare nu aduc omului și sub influența lor face lucruri ce în urmă le regretă sub toate raporturile. — Mi se pare că bună parte din acea datorie, așa zisă de onoare, a fost pe loc restituită și nu mai știu ce-a mai rămas...”

— „Și nu mai știu

ce s'a întâmplat...”

fredonează d. sub-comisar Pipirig pe o arie de operetă.

— Ei, las'o încolo, cu atât mai mult, hai să trimitem după d. Ibriceanu, zice împăciuitor domnu Plopan, cafegiul; îl găsește la sigur la Caru cu bere. Să nu-i spunem că-i și domnu Ionescu aci; — să vedeți c'o să se aranjeze chestia.

* * *

Domnu Ibriceanu intră, nu se turbură de loc,

merge la domnu Ionescu ca și când s'ar fi așteptat să-l găsească aici, și-i întinde o mână pe care cestălat se grăbește s'o strângă cu efuziune.

Cei patru parteneri se așază la masă și după câteva vorbe glumețe schimbate, jocul începe, absorbant, monoton; nu se mai aude decât: „deschid“, — „eu“, — „merg“, — „plus“, — „și mie patru“, — „perechi la ași“, — „chintă“, — „de popă“, — „tur d'un franc“...

La un moment dat, d. Ionescu rostește îndârjit: „Opt ai dumitale și mai poftim și mie șaisprezece“... D. Ibriceanu, singurul care ținuse până aici, face un gest vag și pune cărțile d'oparte.

— Haha caciama! — strigă triumfător d. Ionescu: de când ți-o coc! — și dă să strângă paralele.

Dar Ibriceanu întinde la rândul lui amândouă mâinile.

— Stai, nenisorule, să mă pronunț; eu dau. Am perechi la val, dumneata ce ai?...

Ionescu sare furios de pe scaun: — „Cum, se cătură? N'ai spus odată că nu dai? Acu după ce-mi dau cartea pe față?..."

— Te rog să-ți moderezi expresiile, ripostează Ibriceanu grav; n'am zis nimic; nu m'am pronunțat; ba din contră am zis că dau...

— Ia vezi să nu-ți dau eu acum una, escrocule, să n'o poți duce...

— Te rog să-ți moderezi espresille, repetă Ibriceanu

ceanu cu demnitate; iacă îi iau martori pe dumnealor...

Domnu Plopan, cafegiul, dă din umeri. Subcomisarul Pipirig, care se deschiasse la vestă și-și scosese haina aruncând-o cu neglijență pe umeri, trage un fum din țigară și dă să se pronunțe; — dar litiganții nu-i dau răgaz.

— Escrocule, ți-am zis și am să-ți arăt eu ție. Mai întâi să-mi plătești suta cu care m'ai tras pe sfoară!... — fierbe domnu Ionescu, gata să se arunce.

— Minți, mizerabile, că aia e altă socoteală. Ce, vrei să mă furi acumă? — se încrunță Ibriceanu. — Pungașule!

La vorba asta, Ionescu a și ridicat palma. Ibriceanu parează, dar tot se alege cu o sgârietură de asupra sprâncenei stângi.

— Ho! Unde vă treziți aicea, boilor? — intervine d. Plopan, cafegiul, cu autoritatea dumisale de amfitrion. — Ia' vedeți să nu iau mătura acumă să vă curăț de p'aici...

În vremea asta Ibriceanu căutând să riposteze, numai ce iată-l încăerat cu domnu Ionescu. Cafegiul cu sub-comisarul, în cearta lor, par a nu băga de seamă întâi, dar văzând că gluma se îngroașă, sar la combatanți să-i despartă. Ibriceanu se împiedică de un scaun, cade, — și în vreme ce d. sub-comisar îl culege de jos, d. Plopan, cafegiul, împinge pe domnu Ionescu tocmai la perețele celalt.

Tăcere generală. D. Pipirig subcomisarul, își ri-

dică de pe jos haina ce-i căzuse de pe umeri, — Ibriceanu își îndreaptă cravata și gulerul deranjate. D. Plopan, cafegiul, se așează cel dintâi iarăși la loc, împarte *potul* în două și trage o parte spre Ibriceanu, alta spre Ionescu. Acesta îndreptându-și pieptănătura, se așează și el la loc, aranjându-și banii în grămezi și numărându-i. Iată și d. Pipirig își reia locul și mai pe urmă și Ibriceanu, controlând și el monetele din fața lui.

Tăcere iarăși. Apoi gâfâind încă de oboseală și emoțiune, se ridică răgușită vocea d-lui Ionescu:

— Cine dă cărțile?...

Parale 'mprumut

— **S**ă vezi ce e, dragă, — eu sunt superstițios, — răspuse Tase Clipici amicului și vecinului său Pripășeanu, când într'una din zile acesta îl atacă cu un pol.

— Superstițios? Ce are a face? — se miră solicitatorul, care numai pretextul ăsta de refuz nu-l mai auzise.

— Da, sunt superstițios; în totd'auna m'am temut de numărul treisprezece.

— Păi bine, frate, eu nu ți-am cerut treisprezece, ți-am cerut douăzeci în cap, un pol.

— Da, dar vezi că ăsta ar fi al treisprezecelea pol pe care l'aș da anul acesta împrumut, și cum pe ceilalți doisprezece nu i-am mai văzut...

— Stăi, frate, ce fel de raționament e ăsta? Păi tocmai d'aia fiindcă pe ceilalți doisprezece...

— Încercă vecinul să combată curiosul motiv de refuz al d-lui Tase; dar acesta se grăbi să dispară pe poarta locuinței sale, înaintea căreia avusese loc convorbirea. — Salutare, salutare!

Instalat în chioșcul din fundul curții, cu haina atârnată în cui și cu vesta descheiată, Tase Clipici zâmbea mulțumit de inspirația cu care parase atacul vecinului, și se pregătea să soarbă din pelinul cu sifon la răcitoare, — când portița se deschise, și o slujnicuță cu un bilețel în mână se îndreptă oblu spre locul lui de refugiu.

— Nu se lasă, — murmură bietul om ghicind numai decât repetarea atacului, chiar și numai după siguranța cu care misiva îi venea la adăpostu-i de odihnă după slujbă bine cunoscut de Pripășeanu.

Nu se lăsa, cu adevărat, vecinul, dar pretențiile îi scăzuseră, cu multă modestie, până la suma de cinci lei, de care avea urgentă necesitate, numai până mâine, fiindcă printr'o fatală întâmplare rămăsese letter cu totul și la birou cașterul care-i făgăduise un acout, plecase cu o oră mai înainte. — Însfârșit! cine nu cunoaște stilul epistolar al unor asemenea bilețele, cu asigurările formale, mulțămiriile de rigoare.

Tase Clipici oftă, scoase un creion să răspundă ceva pe plic, apoi se răsândi, — tare e greoiu aminteri la corespondență, — băgă mâna în buzunar și incredință subreței vecinilor Pripășeanu o patacă, fără nici o vorbă. Goli paharul, luă iar bilețul și începu să-l mai citească odată, așa de consolație.

În momentul acela, madam Clipici făși din ușa bucătăriei ca o furtună. Domnu Tase făcu o mișcare să ascundă bilețul, dar era prea târziu.

— Ce e scrisoarea aia? Să mi-o arăți numai decât! A! Nu vrei să mi-o dai, o ascunzi... Ce? crezi că n'am văzut? Crezi că nu știu? O cunosc eu pe aia. E dela Pripășeni. Ai parale pentru dâșii. Pentru tovarășii dumitale de chefuri. Li îndopi cu pările. A! Știam eu de mult; acuma am văzut și cu ochii. Rupi pâinea dela gura copiilor, să le arunci ălora; o fi având Pripășeanca nevoie de o pălărie nouă, și i-o plătești dumneata, firește; pe mine nu mă întrebi, ce-ți pasă? Și dacă îți cer, îmi răspunzi că nu e... Nu e pentru mine, da; pentru Pripășenii dumitale muncești dumneata, pentru...

— Da' stai, soro, nu te iuți așa. Uite ici, citește și vezi și tu. E vre-un lucru mare?

Madam Clipici se aruncă cu lăcomie asupra bilețului; apoi îl svârli iar cu dispreț pe masă.

— Da, cinci lei azi, cinci lei eri, alaltăeri, și ăluia și ăluilalt, te știu eu pe dumneata; văd eu unde se duce leafa dumitale: și mie-mi strigi economie! economie! Asta-i economie!...

— Da' nu ți-am strigat dragă, nimica... Uf!

Madam Clipici s'a întors în bucătărie și de acolo în casă, însemnându-și trecerea furioasă cu isbituri de uși cari pocneau ca descărcături de pistol în urechile d-lui Tase.

— Asta e pasă-mi-te dobânda la cei cinci lei, își zice el cu filozofie, mai turnându-și un pahar.

Noaptea târziu, pe când domnu Tase tocmai visa pe Pripășeanu intrând la el în curte cu o piesă

cât o roată de car subsuoară, se trezește sgânduit cu putere de umăr.

— Tase? Tase!

— Ce e dragă? ce e? hoții? arde?

— Vino acu să vezi ce e.

Perdelele dela ferestre erau ridicate și afară o lună ca ziua.

— Ia vino, ia vino, — îl vezi? Pripășeanu al tău, se întoarce pe două cărări, — uite-l, vezi? A chefuit toată noaptea, cu banii tăi, poftim! mai dă-i bani și altădată, — și mie când îți cer, spune-mi că n'ai... Vezi unde se duc banii tăi?

— Da' stai soro, că ăsta nu e Pripășeanu... Il cunosc bine, e Ibriceanu; vine dela vr'un poker... Auzi, chef cu cinci lei! Și pălărie pentru madam Pripășeanu... Păi, soro, dacă era Pripășeanu, venea încalte într'un otomobil acasă, cu câte parale i-am dat...

— Da, îți arde de glume, dumitale, la miezul nopții..

Ca să arate de ce îi ardea cu adevărat la miezul nopții, domnu Tase se infundă în saltele și în perne, trăgându-și plapuma peste urechi și ne mai zicând nimica.

A trecut după asta mai multă vreme, în care cei cinci lei ai lui Pripășeanu au ajuns să joace un rol de căpetenie în căsnicia domnului Tase.

— Nu-mi ajunge, Tase, nu-mi ajunge! — asta era vorba cu care madam Clipici întâmpina orice numărătoare de lei cu care bietul domn Clipici

răspundea la necesitățile menajului. — Mai trebuie ghețe bălatului, îmi mai trebuie și mie o rochie, că n-ei fi vrând să mă fac de râsul lumii cu astea vechi. Da! spune că n'ai! Pentru Pripășeanu ai d-ta parale, pentru mine n'ai. Când ți-am cerut pentru pălărie, n'ai avut; când a fost ocazia aia cu casele lui vâru-tău, de le-a vândut Creditul, n'ai avut, — că n'ai știut să pui nimic la o parte în viața d-tale, numai la prietenii de chefuri să le dai parale, asta ai știut...

— Tiii, drăcia dracului, își zise într'una din zile domnu Tase Clipici; eu am spus atunci vorba aia cu superstiția, fără să mă gândesc, și uite domnule cu n s'a împlinit... Aoleo, Pripășene, da' și când 'oi da ochi cu tine!...

A dat el, domnu Tase, ochi cu Pripășeanu, da' numai se lăudase el în sinea lui, că alt-fel era un sfios și jumătate. Abia a îndrăznit să aducă vorba pe departe, numai ce-a sărit odată Pripășeanu la el: „Ia ascultă, monșer, mult o să mă sâcâi cu istoria aia? Te credeam altfel de om, pe onoarea mea! Auzi, pentru cinci lei să-mi faci acuma reproșuri, scandal? Lasă-mă, nene, că ți-oi da, când m'oi înlesni. Ce, crezi că am să fug cu pataca ta la America?... Știi că ești curios, frate! Ei, comedie ca asta!

Și câți prieteni și cunoscuți au venit în sara aceea la berărie, pe toți i-a întâmpinat Pripășeanu cu verva sarcasmului său: Il vezi pe domnu? Este domnu Tase Clipici care mi-a dat cinci lei impru-

mut. Și acuma îmi scoate ochii cu ei. De cinci săptămâni îmi scoate ochii cu cinci lei; leul și săptămâna. Să fii martor, domnule, că-i datoresc cinci lei... Dacă vrea să-i dau ș'un înscris, să-i fac o ipotecă, să-i dau și camătă dacă vrea, — să fiți martori cu toții..

S'a întors domnu Tase acasă foarte mâhnit. Dar în poarta casei de-odată i-a trăsnet prin minte o idee mântuitoare. A ales repede din pungă o piesă de cinci lei, și trăgând pălăria pe-o ureche, intră cu mutra veselă în curte.

— Insfârșit, nevastă, strigă ridicând triumfător pataca în aer, până ce n'a avut încă vreme să se pornească șivoiul predicei ce-i pregătise madam Clipici, — iată cei cinci lei dela Pripășeanu; i-am scos! cu greu, dar i-am scos.

Madam Clipici luă piesa și o întoarse pe o parte și pe alta ca și când ar fi vrut să se încredințeze dacă nu era falsă. Apoi o puse bine și nu mai zise nimic.

La masă însă, în gândul lui, domnu Tase Clipici încheiă cu reflexiunea:

— Să veziⁱⁱ acu, dela paisprezece în colo, ce superstițios am să fiu.

Cassa de hârtie

Intrând în berărie, Ibriceanu se așeză la o masă mai retrasă, plictisit cum era, de o serie cam îndelungată de ședințe de poker și temându-se ca nu cumva să mai dea peste vr'un prieten care să-l tenteze. Uitându-se prin prejur, se convinsese că n'avea nevoie de o fereală tocmai așa de mare: era încă de vreme, și în berărie mai nimenea...

Ba totuși... În colțul cela întunecos, o figură — pare-că cunoscută. Câteva clipe până să se deprindă ochii noului venit cu semiobscuritatea, și iată, într'adevăr: De ce te-ai temuț tot n'ai scăpat... Omul din colț e, amicul Pripășeanu.

Dar ce dracu meștereste el acolo?... A rupt o fâșie dintr'o gazetă și înfășură ceva în bucățica de hârtie. Apoi iar mai rupă o fâșie și iar înfășură... Inc'odată și tot așa, golomotocul se făcuse acuma măricel... Ce-o mai fi și istoria asta?

— Ia ascultă, — zice Ibriceanu răsărind deodată în fața amicului; — nu joc astăzi, n'am chef.. Dar n'ai putea să-mi spui, ce dracu împachetezi acolo cu atâta grijă și fereală?

Pripășeanu râse.

— Stai să-ți spun... Aide, șezi, că nu joc nici eu astăzi..

Iată care era povestea:

— Eu, zice Pripășeanu, știi că am fost astă vară în vilegiatură la Breaza.. Era Bumbuleț acolo. Nae, cu familia, și zice hai și tu, că mai ieftin și mai bine nu găsești în altă parte.. Adevărat; de ieftin, ieftin, — o plictiseală cum nici n'ai putea s'o plătești cu mai puține parale... Da vorba e că tot am rămas dator..

„Uite cum. Eu, om singur, gospodărie n'aveam; mâncam la al'de Bumbuleț. Ii rămâneam, acolo, câte atâta pe săptămână, — da' vorba e că mă învoisem pentru serviciu în odale cu slujnica lor... Am stat trei săptămâni, — dacă mai stăteam una, era să mă prefac în cel mai perfect hotentot; de aia mi-am zis: tot mai bine cu civilizația, și am șters-o; uite, tot aici în colțul ăsta m'am trezit într'o bună dimineață, care era seara pe la șase... Da' asta vream să-ți spun, că rămăsesem dator... Acuma, lui Bumbuleț, nu mă sinchisesc eu, îl știi doară: își plătește ăla vr'odată datoriile? apoi dacă nu plătește el altora, de ce i-aș plăti eu lui? Ii răsibun creditorii; și el tot rămâne chit. Da' vorba e de servitoare...

„Servitoarea, asta nu se poate. Femeie săracă, își face socoteala cu orice franc; trebuie să-i plătesc ce i-am rămas... Cincizeci de bani pe zi, — așa ne-am învoit, — face douăzecișuina de zile zece și cincizeci...

Pripășeanu mai inghesui cu degetele mari dela o mână și dela alta, golomotocul de hârtie, și-l puse alături de halbă.

— I-oite-i aici.

— Stai, nu te mai înholba așa că-ți isplíc, — urmă cântărind în mână golomotocul cu cei zece și cincizeci. — Bumbuleț trebuie să pice și el acuma aici. Și-i dau să-i dea...

— Bine, zice Ibriceanu, — asta am înțeles-o eu. Om corect; îți plătești în Decembrie datoriile făcute în Iulie, — nu e prea târziu; — da' ce nevoie ai să învălui băncuțele alea într'atâta hârtie?

Pripășeanu râse iar.

— Ce te pricepi tu, mă? Dar hai să ți-o spun și pe asta.

„Pe Bumbuleț îl știi.. Dacă i-aș da eu acuma lui ăștia zece și cincizeci așa în mână, ce crezi că ar mai ajunge cu vr'o băncuță până acasă?... Aș! S'ar duce toate pe mișmașuri... Da' vezi, dacă i le dau așa, învăluite în hârtie, nu e tot aia...

— Cum nu e tot aia?...

— Nu e, fiindcă uite de ce... El când se încurcă cu prietenii și mai cere un rând, se pipăe în buzunare și zice: dau și eu unu, dacă simte băncuțele așa, libere... Dar dacă le simte așa în hârtie,

se jenează și face din gură... Se gândește: dacă oi scoate acum golomotocul din buzunar și m'oi apuca să-l desfac aci înaintea tuturor, o să mă întrebe:— „Da' ce bani sunt ăia, mă? Ția nu sunt din portofelu tău“... Și intervine bănuială. Atunci mai bine lipsă,—și tace din gură; nu-i cheltuește; îi duce acasă; îi dă Marița.

* * *

Să-ți povestească acuma și Bumbuleț: ce-a pățit cu depozitul lui Pripășeanu... Mai bine nu mai trecea în ziua aia pe la berărie... Adică ce era el, să facă pe comisionarul, și încă tocmai vizavi de o slujnică, de propria lui servitoare?...

La țuică, Ibriceanu se uită chiorăș..— „Mai dau una“, zice... Că Pripășeanu plecase,— zicea că-l așteaptă la cinematograful... — „Hai, Bumbuleț, tu nu zici nimic?..“

Bumbuleț tot pipăia buzunarul vestei,— ălălalt, nu unde ținea ceasornicul; — schimba fețe, și se vedea foarte incurcat. Ar fi scos băncuțele,— dar vorba lui Pripășeanu: Il întrebau prietenii,— ce putea să răspundă?... — „Ahaha! bani străini care va să zică... Te întinzi la ei?... Bravoos!“ — Și nu cuteza... Tăcea din gură.

S'a ținut și Ibriceanu de capul lui, nu-i vorbă. Pe unde nu l-a dus? Și se tot uita pe sub gene: — „Haide, Bumbuleț, tu nu zici nimica?..“ Și iar se pipăia Bumbuleț la buzunarul din dreapta al

vestei, și par'că scrășnea cumva, — și nu zicea nimica.

Așa l-a fiert toată seara. Iar dimineața Marița și-a primit depozitul intact...

Al dracului Pripășeanu! Cum a știut el, din două petecuțe de gazetă, să facă o casă mai solidă de cât cel mai bun Wertheim!...

Boala lui Bumbuleț

Bumbuleț e bolnav. Nu știe ce are,—vorba ceea: nu se simte bine. Și cum facem cu toții în asemenea împrejurări, ne văităm acasă, ne plângem pe la prieteni, — așa făcu și Bumbuleț.

Prietenul său Tase Clipici îi ascultă la rândul său jelația, apoi l'a descusut despre toate simptomele, l'a făcut să scoată limba, l'a ciocănit pe piept și pe spate, — în sfârșit, cu un aer foarte grav și convins rosti sentința:

— Trebuie să te arăți la un doctor.

Deci Bumbuleț s'a arătat la un doctor.

Doctorul l'a descusut despre toate simptomele, l'a făcut să scoată limba, l'a ciocănit pe piept și pe spate,—apoi cu un aer foarte grav și convins rosti sentința:

— Dumneata, mai întâi de toate, trebuie să te lași de fumat..

— Dar, doctore, protestă Bumbuleț, eu n'am fumat de când sunt..

— Așa?—urmă omul științei fără a se turbura de loc;—atunci, uite ce este: Dumneata, mai întâi de toate, trebuie să te lași de alcool.

— Ce alcool, doctore, că eu nu beau decât vin, bere, țuică, ori câte un *coantrou*,—asta când face altu cinste..

— Apoi tocmai asta e: trebuie să te lași de toate băuturile astea, fie că face altu cinste, fie că faci dumneata cinste altuia..

Aci, Bumbuleț se simți cu adevărat atins la slăbiciune.

— Și ce să beau, doctore?

— Apă.

Bumbuleț sări în sus ofensat.

— Doctore, n'am venit aici să-ți bați joc de mine. Poftim cinci lei consultația și mersi, — iar apa s'o bei dumneata, că eu am altceva mai bun de.. băut.

Se gândea Bumbuleț, întorcându-se acasă: — Măi, al dracului lucru, uite ca să fii un doctor așa, nu e cine știe ce mare lucru; nimic mai lesne. Vine bolnavul la tine, îl descoși despre ce și unde-l doare, îl pui să scoată limba, îl ciocănești pe piept și pe spate, și pe urmă cu un aer grav și convins rostești sentința: — „Păi dumneata nu mai trebuie să fumezi“; iar dacă nu fumează: „păi dumneata nu mai trebuie să bei“; dacă nu bea: „păi dumneata nu mai trebuie să mănânci carne, ori pâine,—ori nici carne nici pâine“, — și așa eșetera. Ce te costă adică să oprești pe cineva dela ceva?

Și pe urmă, mai și incasezi. Iar răspundere n'ai, că nici dracu nu-ți ascultă sfaturile, după ce ai grija să-i dai atâtea încât să nu le poată asculta nici dracu... Se întoarce bolnavu și se plânge iar, răspunsu-i gata: — „Apoi vezi, nu ți-am spus? Să nu bei, să nu mănânci, să nu fumezi, să nu dormi, să nu veghezi, să nu umbli, să nu șezi, să nu stai în picioare“... Apoi ce atunci? Să te spânzuri? — că atâta ți-ar mai rămânea...

„Ba prost am fost eu că am ascultat de consultația lui Tase! — își încheiă Bumbuleț reflexiunile și pardesiul, grăbind pașii spre domiciliu, unde tocmai îl aștepta un clondir de porfiriu, cadou de la Ibriceanu, pe cum că fusese decorat și el acum de curând cu „Meritul telegrafo-poștal“ cl. III-a.

A doua zi, la aperitiv, lui Bumbuleț să-i vie cam rușine. Doctorul acolo și el, și se uita cam chiorăș la dânsul. Clătina din când în când din cap, și parcă voia să-i spuie: — Bine, bine, nu m'ascuți dumneata, dar o să vezi...

Și după fiecare admonițiune mută, doctorul mai cerea cu glas tare câte un sprîț.

— Uite mă, își zicea Bumbuleț (Nae îi zicea lui, dar amînteri numai nașu-său e de vină că nu-l chiamă Mitică) — uite mă, că te pomenești d'aia ne dă nouă ăstora rețetă să nu mai bem, ca să-i rămână lui la mai puțină concurență... Dar ți-ai găsit! — „Mai dă și ici un sprîț ceva mai dublu, Popescule!“ — sfidă el privirile chiorășe ale doc-

torului: — „și ceva sărătură, că mi-a recomandat așa-cevașilea doctorul Norden dela Carlisbad!“

Vorba vine.. Sărătura însă i-a dat o idee luminoasă lui Bumbuleț.

— Vezi dumneata, asta trebuie să fie de vină, sărătura; că dacă n'ar fi sărătura, n'ar fi nici băutura; iar dacă n'ar fi băutura, ce vină mi-ar mai putea băga doctorul? Deci și prin urmare, iată problema desiegată, de mine Bumbuleț, Nae, mai doctor în această împrejurare decât toți doctorii...

*

Și numai decât se și grăbi să facă parte de geniala-i descoperire și prietenului său celui mai bun, am numit pe d. Clipici Tase:

— Să vezi tu ce este, Tase... Asta mi-a venit pe când stam adiniaori la aperitive și mă tot uitam la doctorul meu gândindu-mă la consultație... Gustam așa din niște pastramă prea sărată, când deodată îmi trăsnește prin cap o idee și rostesc sentința de par'că mi-ar fi dictat-o cineva, un duh de sus. Zic: nu e băutura, domnule, e sărătura! — Și cu asta venii să te luminez și pe tine. Așa e că-i dădui de urmă? Ce zici?

Domnu Tase ascultase cu toată atențiunea, vădit interesat, și apoi căzu pe gânduri profunde. De odată se plesni cu mâna peste frunte.

— Că bine zici... Mă tot gândeam eu... Apoi vezi d'aia de câtăva vreme pare-că nu-mi mai priia... De ajunseseam să mă îngrijesc: Doamne ferește, zic, doar n'oi fi căzut și eu la vr'o boală

ca Bumbuleț... Dar nu, văd eu acumă că asta trebuie să fie. Să trăești, Nae, că mi-ai deschis ochii...

Fudul nevoie mare, Bumbuleț trecea pe stradă gândindu-se la marele său succes doctoricesc. Abia descoperise o formulă, și avea deja un client. Tase Clipici lui avea să-i datorească restabilirea sănătăței, lui și numai lui, care avea să reînvie deacum și să întunece în acelaș timp, faima celebrului odinioară doctor Draș.

Adică ce-ar fi, se gândia mai departe Bumbuleț, dacă ar face cumva rost să pună și el mâna pe vr'o diplomă de doctor ceva? Știința o are el toată, — nu-l mai lipsește decât titlul... Și se și vedea instalat într'un cabinet luxos, punând clienții sa scoată limba, ciocănindu-i pe piept și pe spate, și apoi grav și convins încasând pataca și rostind sentința: „Dumneata...”

Când, ce vede la colț de stradă? Amicul Clipici, Tase, apare cu un respectabil pachet în mână... Doctorul Nae se uită chiorâș; dar nu observă formă de clondir și deci se liniștește. Nu pentru mult timp, însă, căci Tase zărindu-l, se apropie de el zâmbind și ridică pachetul în dreptul ochilor:

- Știi ce am aici? Ghici?
- De unde să știu?
- Trei kilo de sare de lux..
- Cum, nenorocitul?
- Păi da, — nu mi-ai deschis tu ochii? Ce-mi

lipsea mie dela o vreme, de îmi cam pierise setea și nu-mi mai pria băutura?... Mă tot gândeam, când ai venit tu și m'ai luminat cu o vorbă... Mersi, Nae. Să trăești! — Acu să vezi sărătură, și pe urmă băutura! — Să trăești, Nae, mersi, mi-ai scăpat viața, că umblam cu gânduri de sinucidere! — Și să poțtești la un pelinaș, că mai am din ăla de mi-a trimes Ibriceanu cadou pe cum că a fost decorat și el acu deunăzi cu „Meritul telegrafo-poștal”... Care va să zică, a revoar și salutare-salutare!

Iar Bumbuleț, Nae, rămase cu gura căscată, și abia într'un târziu putu să rostească și el, ca unul ce și intrase acumă în rol de doctor:

— Poftim, — să mai sfătuești clienții spre binele lor... Iată cum te înțeleg și te urmează... Păcat de știința medicală!

In vremea culesului

Nu știu dacă este numai o părere, sau dacă e chiar realitatea, că astăzi nu se mai sărbătorește, ca odinioară, culesul viilor. Din anii vârstei de școală îmi aduc aminte, că aveam pe atunci și o vacanță a „culesului”; evenimentul acesta era ridicat adică la însemnătatea celor mai mari sărbători creștinești. Astăzi, nu știu să se mai pomenească despre o astfel de vacanță; dar poate că e numai efectul faptului că în vremile de față vacanțele sunt așa de multe și de prelungite, încât mica vacanță de odinioară a „culesului” se îneacă fără urmă în ele.

Poate să fie și altceva. În vlața viței de vie a intervenit o epocă tragică, în care vreme numai chef și prilej de veselie nu putea să fie: a fost epoca filoxerei. Pe mulți i-am văzut atunci căzuți în melancolie, — căci nu puțini erau aceia cari drevesteau sfârșitul apropiat, definitiv și iremediabil,

al divinei băuturi, și pe cari niciodată nu i-ar fi putut consola Gambrinus, și încă, cu atât mai puțin, Chimia.

În vremile acelea, când cu ochii se puteau vedea pustuirile dealurilor verzi acoperite tot mai rar cu frunza crețată, au amuțit și viorile și chiotele de veselie; — iar mai târziu, când totuși iscusința o-menească a isbutit să salveze ceea ce în închipuirea strămoșilor noștri era opera unei divinități, nu s'au mai reîntors, în aceeași măsură, aceleași manifestări sărbătorești ce, de astă dată, în mare parte ar fi fost să se adreseze numai — viței americane.

Și încă, tot nu e destulă explicație. Acea epocă în care intervenise pierderea oricărei încrederi în generozitatea, în atotputernicia darnică a unui Bachus, zeu al vinului, a mai dat naștere, sau cel puțin un avânt extraordinar, necunoscut în timpurile mai vechi, producțiunii... industriale, a lichidului ce în producțiunea naturală devenia tot mai rar. Vremurile rele au trecut, dar obiceiurile rele au rămas, — așa că mare parte din producția vicleșă este și azi rezultatul unor manipulațiuni ce nu sunt legate de un anumit anotimp, ci pot fi puse în lucrare în orice zi a anului și la orice oră a zilei. Deci, o sărbătorire a „culesului” la o epocă anumită nu-și ar mai prea avea locul, afară de cazul când s'ar generaliza iarăși învățătura pe care se zice că un cărciumar de vremea mai nouă a dat-o, pe patul de moarte, fiului și succesorului său în comerț:

— Băiete, să știi dela mine secretul acesta: că vinul se poate face și din struguri.

„Un admirator al vinurilor“ iscălește, într'un ziar din Ardeal un consumator ce pare a fi dintre cei pățiți, — ba povestește chiar, despre o pățanie d'n București:

— Un dascăl ardelean, venind pentru o afacere oarecare în Capitala României, luase locuința de-a-supra unei băcănii, iar vinul și-l „procură“ chiar din acea băcănie. O lună de zile a stat fratele în București, iar în această vreme a făcut o consumație destul de respectabilă pentru ca, la plecare, „să-și țină de datorință“ să cinstească cu ceva și pe băiatul din prăvălie care în toată vremea asta îi urcase zilnicele clondire din prăvălie la etaj. Atunci, se iscă între băiatul de prăvălie și generosul consumator, un dialog destul de instructiv ca să merite să fie dat unei publicități mai întinse:

— Ascultă băiete, voi trebuie să aveți aici niște pivniți mult încăpătoare, că de când sunt eu aici, mușterii și consumatori la voi am văzut că sunt berechet, — dar nici pomeneală de vr'un vas de vin ceva nou. De când țineți voi prăvălia așa, numai cu vinuri vechi?

— Apoi boerule, să-ți spun dumitale că ești om bun, și ș'asa cred că n'o să mai dai de acu p'aici: De când e prăvălia asta, jupânul n'a avut decât vinuri vechi... Adică, așa sunt ele: vechi gata.

— Dar aveți butoaie multe în pivniță? — că văd că vindeți vinuri de tot felul...

— Da' de unde, boerule? În toată pivnița jupânului nu e decât un singur butoiu mare și lat. Din ăla se împărtaşesc cu toții. La birjari vindem vin de Odobești, la popi vin de Nicorești, la funcționari vin de Drăgășani, la factori poștali vin de Dealu-Mare; — iar la comisionarii de stradă și oameni mai de rând vin de Sarica, adică de Dobrogea... Toate curg pe acelaș cep, da' așa aranjează jupânul că dă calitatea vinului după cum e și mușteriiul...

Fratele a plecat pe cât de încântat de sinceritatea băiatului de prăvălie, pe atât de puțin încântat de calitatea consumației ce făcuse timp de o lună de zile; — noroc că, oricum, fusese o fabricație... inofensivă.

Mai cunoscută, dar totuși vrednică de reamintit, drept o distracție mai mult pe vremea asta posomorâtă, este anecdota de origine germană:

Un gazetar dintr'un orașel, aducându-i într'una din zile servitoarea o sticlă de vin cu care nu fusese mulțămît, a publicat a doua zi în gazeta lui un anunț, în care, pentru ca să cruțe deocamdată pe negustorul cu pricina, nu i pomenea numele, ci spunea numai atâta:

„Aseară am trimis la o cârciumă după un litru de vin. Analizându-l înainte de a-l gusta, am constatat că era falsificat. Invit pe acel cârciumar ca până mâine să-mi trimeată la domiciliu un alt litru de vin, natural, căci în cazul contrar îl voi da și publicității, și judecății.“

A doua zi, servitoarea raportează că au sosit, anonim, 24 de clondire-de vin la bucătărie; — iar ziaristul constată și el, că în tot orașelul ființau exact 24 de firme de „magazine cu băuturi spirtoase.“

Intrebarea ẽ: — anecdota nu spune nimic în această privință — dacă cele 24 de clondire vor fi conținut vinuri cu adevărat naturale, — sau poate numai ceva mai *natural*... falsificate.

Căci mai e și vorba cealaltă a „admiratorului vinurilor“: — Într'o cârciumă intră cam de dimineață un mușteriu și negăsind decât un băiat de prăvălie, îl întreabă: — „Băiete, ce vinuri aveți?“ — Băiatul, bun de gură, îi răspunde pe nerăsuflăte: — „Avem vinuri curate și vinuri naturale; dar trebuie să știți că cele curate nu sunt naturale, iar cele naturale sunt preparate“...

Și, fiindcă tot e vorba de *cules*, s'o mai culegem și pe astă: un amator de aceștia intră într'o cârciumă și cere un vin. Cârciumarul îl servește. Mușteriu duce paharul la gură, gustă, dar lichidul era o acreală ceva așa, ce nu voia cu niciun preț să străbată gâtlejul. Consumatorul — vorba vine — pune paharul pe masă, — dar cârciumarul sare:

— „Puteți să-l beți fără grijă, domnule, vă jur că e natural!“

La care cellalt răspunde:

— „Amice, te cred pe cuvânt, căci pe cale artificială ar fi cu neputință să se producă așa ceva..“

Ceeace ar însemna că, oricât ar fi de condamabilă falsificarea vinurilor, totul nu este ca ele să fie „naturale“. Sunt vinuri, cum sunt și oameni cari, după vorba lui Goethe, n'au spirit (sau spirt) dela natură. Deci, trebuie să intervină atunci *dresura*.

Mai este, bineînțeles, o soluție: abstențiunea. Cred însă că, cea mai mare parte a omenirii, va preferi întotdeauna, oricare altă *soluție*, numai să fie una de... alcool.

Călcâiul lui Ahile

De când a citit în revista pentru vulgarizarea cunoștințelor practice *Gândacul* articolele distinsului prozator Gabriel Constantinescu-Botoșăneanu împotriva alcoolismului, nicotinizării, tabagismului, necrofației, pokerismului, — prietenul Ibriceanu a devenit cel mai fervent propagandist al idelilor de temperanță, și chiar de abținere când e vorba de adevărate vișii, cum sunt în definitiv relele deprinderi mai sus citate, — măcar că pe autor nu-l cunoaște în persoană.

Toți celebrii autori din timpurile trecute, și chiar din cele prezente, nu mai valorează pentru dânsul o ceapă degerată față de un Gabriel Constantinescu-Botoșăneanu, care nu-și risipește talentul în opere inutile de pură fantazie și de oșioasă distracție, ci colaborează cu arta lui pentru propășirea obștească și regenerarea genului uman.

— Să vezi, domnule, — îmi spune el pe când stam împreună la o masă în berărie, — câtă genialitate este în argumentarea contra tuturor acestor păcate cari degradează pe om și fizicește, dar mai ales moralicește.

„Uite, băutura de alcool, ce-i asta, domnule? Natura înțeleaptă ne-a dat apa, asta e ceva sănătos. Unde mai vezi dumneata vr'o făptură a lui Dumnezeu bând alcool? Toate animalele nu beau decât apă, domnule. Apa este mama noastră, după cum soarele ne este tată. Apoi soarele care coace strugurii, prunele și orzul, nu trebuie el să se indigneze de acolo de sus unde este, când ne vede punând roadele ăstea ale lui să putrezească, și din putreziciunea asta scoțând otrava aia care ne amețește, domnule, și ne tâmpește, — da, domnule, ne tâmpește, și ne coboară pe o treaptă cu animalele, că de-aceea se și zice, de pildă, beat ca un porc, și altele. Apoi se potrivește asta cu ființa rațională care trebuie să-și țină rangul și demnitatea în lumea asta printre celelalte dobitoace între cari e cel mai de frunte?...

Ajungând aci cu perorația, prietenul Ibriceanu se oprește să răsufle și bate în masă:

— Băete, mai adu-mi o halbă, da' vezi să fie mai fără guler.

— Da' cu tutunul? — urmează apoi, după ce trage o înghițitură până în diagonală; ce înseamnă aberația asta, să iei dumneata o buruiană

oarecare, s'o usuci, apoi s'o înfășori într'o bucatică de hârtie, ori s'o îndeși într'o ceșculiță perforată la fund și prevăzută cu o vergea sfredelită, pe urmă să-i dai foc și să sugi fumul, ca să-i dai drumul iară, pe gură, pe nări... Zău, dacă ai vedea dumneata o maimuță dedându-se la o operație cu asta, nu ți-ar veni să râzi? Da' de om de ce nu râzi, domnule, când îl vezi într'un hal ca acesta? Ba să râzi și să-ți bați joc, că ceva mai caraghios nici că se poate închipui... Poftim, uite...

Și zicând așa, prietenul Ibriceanu scoate o tabacheră cât toate zilele, o deschide și începe să învârtească o țigară cât degetul.

— Poftim, repetă apoi dându-ți foc și scoțând niște rotocoale cât un coș de fabrică. Treabă cuminte e asta? Să te afumi așa în neștiere, să-ți strici pieptul, să-ți amărăști gura, să-ți frigi limba, să-ți îmbăcsești nările, și pentru toate astea pe de-asupra să mai dai și parale, — parale muncite, domnule, că nu suntem toți milionari ca alții.

„D'apoi cu necrofagia cum e? Ori poate că dumneata nu știi ce e aia necrofagie? Care va să zică să omori animalul, ca să-l mănânci! Ai înțeles dumneata ce-i asta?... Botoșăneanu are în *Gândacul* o pildă foarte frumoasă, admirabilă, genială domnule! — El zice așa: dumneata, om, când vezi un măr în pom, așa-i că-ți lasă gura apă și-ți vine să muști dintr'ânsul? Dar când vezi un bou pascănd pe câmp ori un miel sburdând pe

pajiște îți vine oare tot așa să te repezi cu dinții la carnea lor? Nu; apoi atuncea nu vezi că omul e făcut ca să mănânce mere și pere, iar nu boi și miei?...

— Da, zic eu; dar totuși când văd așa un biftec, ori o ciosvârtă la tavă...

— Taci, domnule, ce tot vorbești! Știi dumneata ce e aia? Aia este cadavru, domnule, așa să știi dumneata! Necrofagie, adică mâncare de lucruri moarte, de cadavre...

— Băiețe! — bate apoi iar triumfător în masă. Ia să ne mai aduci niște mezeluri, o șuncă, un salam ceva, că m'am lihozit cu poșirca asta...

— Da' bine frate, îndrăsnesc eu, — tu după cum văd, toate le spui într'un fel și le faci anapoda. Apoi șuncă, salam, aștea nu sunt tot din animale omorâte, din cadavru, care va să zică?

Nu se sinchisește prietenul Ibriceanu.

— Ia lasă, domnule, asta e altă chestie. Eu, mă n'ntelegi, ca propagandist, am datoria ca să pătrund până în adâncul râului, ca să-l cunosc cu toate urmările lui dezastruoase, căci altfel cum l'aș putea combate? Când ai un dușman, domnule, trebuie să-l cunoști bine de tot ca să-l poți birui. Aminteri cum socoți? Așa pe nevăzute? orbește? să nu știi de unde să-l iei? care-i partea slabă și care cea tare? Călcâiul lui Ahile, domnule, — ai auzit dumneata vr'odată de călcâiul lui Ahile?

„Dar asta e numai până la o vreme. Constan-

tinescu-Botoșăneanu o spune: desvățul trebuie să se facă cu încetul; azi te lași de una, mâine de alta,— până ce cu timpul ajungi la perfecția idealului adevărat omenesc.

„Apoi mai trebuie și altceva; trebuie să frecven-tezi astfel de localuri, ca să vezi cu ochii ravagiile vițiilor, să poți să le descrii, așa ca să se cutremure carnea pe trupul cititorului când i-e pune pilda înfricoșătoare dinaintea ochilor.

„Unde vrei dumneata să găsec eu pildă de a-cestea, dacă nu într'un local așa, unde se adună toți stricații, toți vițioșii... Uite, ca să-ți arăt un exemplu, uite la ăla de colo din fund, stă singur la masă, vezi, pentru că la el băutura e totul, nu vine ca să se mai întâlnească și să stea de vorbă cu un prieten... Il vezi în ce hal e? la te uită la el. Așa e că e un tip? Pe ăsta trebuie să-l iau numai decât după natură și să-l dau la *Gândacul*...

Mă uit distrat în partea aceea și deodată mă ia cu o gădilătură la bojoci cât abia mă pot stăpâni.

— Stăi, zic după ce mă potolesc cu mare silă; —pe ăsta îl cunosc eu; dacă vrei, să te duc să-i faci cunoștința, ca să-l poți studia mai de aproape, după natură...

— Cum de nu?

Ne apropiăm cu prietenul Ibriceanu. Necunoscutul ridică la noi niște ochi împănănâți și face un semn vag din cap. M'a recunoscut.

— Să-mi dai voie să-ți prezint aci pe prietenul Ibriceanu, un mare admirator al d-tale...

Cellalt se ridică șovăind pe picioare și dă să bolborosească ceva. Printre sughituri se deslușesc crâmpie de cuvinte: — Și eu... mă... îmi pare bine... ve... vesel... Ga... Gabriel Co... Costannescu Bo... Botșă...hâc...neanu.

Prietenul Ibriceanu a rămas trăsnit.

— Călcăiul lui Ahile, — zic eu salutându-i, și-i las împreună să se descurce.

O fleică 'n Cișmigiu

Fiindcă Nae Bumbuleț avea vreme de prisos, și fiindcă Ghiță Chimițoglu n'avea chef de slujbă, au hotărât să prelungească ora aperitivului, ș'apoi să se ducă undeva la vr'o grădină, să ia dejunul împreună.

— De mâine 'ncolo ș'asa ni se schimbă orele de canțierie; ni le pune dimineața, — zice Chimițoglu; — să zicem c'am început-o de astăzi.

— Ba pe mine să mă ierți, — măcăiește înțepat de colo Pripășeanu; — la mine vorba muscalului: slujba-slujba, drujba-drujba; eu mă duc, băeți.

— Și eu, — și eu, — aruncă vorba grăbit Ibriceanu și Clipici, scoțând ceasornicele din buzunar și punându-le la loc fără să se mai uite la ele.

— Da' cine v'a poftit nene? — se pleacă Chimițoglu la urechea lui Bumbuleț. Pe urmă tare:

— Apoi atunci, salutare, fraților, — salutare, la revedere și mersi.

Lui Ibriceanu și lui Clipici le întinde mâna, — iar lui Pripășeanu îi face numai un semn din cap, uitându-se urât.

— Opt cu a brânzii, murmură, pe când cei trei ies pe ușa băcăniei. Apoi întorcându-se spre tovarășul ales dela început:

— Eu zic, frate Bumbuleț, să mergem undeva, așa la o fleică, ceva ușor, să n'o întindem, că ne ia lumea la ochi, — îl auziși și pe ăla...

— Tocmai mă gândeam și eu: să mergem la o fleică 'n Cișmigiu ș'atâta tot. Nu că mi-e de gura lui Pripășeanu, da' am ceva treabă acasă dup'amiazi.

În Cișmigiu, la birtul din dosul bufetului, era răcoare, și un loc destul de retras și singuratic; totuș, de astădată, când cei doi întârziați la aperitive intrară și se îndreptară spre un chioșc mai la o parte, zăriră în fund alți trei mușterii, doriitori par'că de asemenea d'a se feri de ochii lumii. — „Să știi că nu se mai bolnăvește birtașul de urât”, zise Chimițoglu lui Bumbuleț, repetând o glumă a lor de pe când ochiseră ei locul acesta singuratic și retras. Dar în aceeaș clipă făcu ochii mari, apoi arătând spre chioșcul din fund isbucni într'un răs care făcu pe cei trei mușterii să se întoarcă.

— Tiii, voi erați! — îngână Bumbuleț, recunoscând întâi pe Clipici, apoi pe Ibriceanu și în sfârșit pe însuși Pripășeanu.

— Care va să zică slujba...-drujba? se rânji la ei Chimițoglu apropiindu-se.

— Ia lasă-mă, nene, că m'a apucat o durere de cap de nu mai văd cu ochii, — se oțări Pripășeanu.

șeanu, tot el de către pădure; — să vă fie ale dracului de aperitive!...

— Proaste aperitive, și-a tăiat pofta de... slujbă,
— continuă Chimițoglu ironia-i triumfătoare. Păi hai acu ș'o să-i tragem chiulu' în companie...

Până să vină rândul fleicii pentru care, chipurile, veniseră în Cișmigiu, amicii mai comandară niște ouă cu zeamă, ciorbă, verze cu carne, — în sfârșit tot d'alea cari nu merg fără udătură.

— Și ce oare merge fără ea, nene Bumbuleț? întrebă Chimițoglu începând să i se lege limba de pe la al cincilea pahar.

— Cine dracu ne puse să venim aici? scrâșni Pripășeanu uitându-se chiorăș la el.

— Așa-i, întâri Ibriceanu pe acelaș glas, asta-i buclucaș; ș'o ștergem mai repede de p'aici.

Clipici nu-i auzea, dar pricepea despre ce era vorba și le făcu cu ochiu' a înțelegere.

La fleică îi dădură zor, și pe când Chimițoglu se lupta din răsputeri să pună de acord vârtoșenia bucății de *cureq* cu ascuțișul tocit al cuțitului, o sbughiră câte unul, plătind înăuntru, la bufet.

— Adică ei crede că eu sunt prost, — pufni Chimițoglu după ce reuși să scape de înecul cu ultima dumaticătură de *curea*; — da' putea să plătească și aici, că nu-i țineam. Adio și n'am cuvinte, vorba turcului!

— Adio și... vorba turcului! — îngână și Bumbuleț, care era acum la al zecelea miș-maș. Și unde mai mergem de aici?...

— Da' par'că era vorba că ai ceva treabă p'acasă dup'amiazi, — riscă cellalt, cam cu teamă să nu se prindă vorba.

— Am eu, am, — da' las' o acuma; o mai amân.

Chimițoglu răsufală ușurat.

— Așa-mi plac mie oamenii, da' nu ca ipocritu ăla de Pripășeanu; 'ice că-i *vegetalian*; și bate cârciumile mai abitir ca...

— ...Tine, împlini Bumbuleț.

— Și ca tine, — supraîmplini Chimițoglu.

Iar în clipa următoare se pomeniră unul în brațele altuia.

— Să mai vie o baterie!

*

Se aprinseseră lămpile cam de multșor, când însfârșit Chimițoglu dete răspuns la întrebarea lui Bumbuleț:

— „Ceai că unde mai mergem de-aici? Păi unde să mergem? La „Leul și cărnatu“; mie-mi plac, mă 'nțelegi, locurile retrase. Să nu mă 'ntâlnesc cu lume multă; să mă adăpostesc acolo într'un boschet și să-mi văd de păhărele' meu.. Dacă se 'ntâmplă și ceva lăutari; atât mai bine. Ei cântă, tu stai acolo, nu te știe nimenea, petreci, care va să zică, *incognito*. Cine ce are...

— Ia mai las-o pene, — îi tăia vorba Bumbuleț scoțând să plătească: — tu când te pornești...

— Iacă, nu mai zic nimic.

Și iar s'au împăcat prietenii.

La „Leul și cârnatul“ tămbălău, nu glumă. Dela intrarea în grădin', Bumbuleț se luă cu mâinile de urechi; îl asurzea un *chitarist* dela un boschet din dreapta.

Chimițoglu aruncă și el ochii în partea aceea, — și iar se prinse cu mâinile de burtă. Cui cânta *chitaristul*? Lui Ibriceanu, lui Clipici, lui Pripășeanu.

— Bine mă, ăștia o să zică că ne ținem după ei, — mormăi Bumbuleț îmbufnat Dar Chimițoglu era acum în toane bune: „Las' să zică ei! Dacă ne-a fost scris s'o lungim tot în companie“... Și oprindu-se din râs: Avem cel puțin lăutarii pe gratis!

De unde! că de-aci s'a pornit dihonnia. Chimițoglu ținea una și bună că lui să-l cânte lăutarii ceva național, — de pildă:

Iubește-mă, lele dragă
Până mi-e cămașa neagră,
Că dacă m'oi primeni,
Multe mândre m'or iubi...

Și când *chitaristul* îi făcea pe voie, apăsa și el refrenul, dând din cap în cadență:

Șapte fete dintr'un sat
Ș'o nevestă cu bărbat..

Dar Pripășeanu nu voia să știe d'astea. Lui îi ardea de ceva modern, — ori clasic, — străin ori-

cum, da' numai național nu, că asta e muzică barbară, primitivă... Și dă-i cu repertoriul dela „Pisici“, „Castelul de flori“, — ad'o p'în „Cavaleria Rusticana“, treci prin romanțele la modă acu zece ani: „Si tu m'aimais...“

— Mă! dacă mai cântați de astea, eu mă duc! — se ridică odată dela locul lui Chimițoglu. Și cum nimenea nu-l ia în seamă, și *chitaristul* continuă și el imperturbabil:

Mais tu ne m'aimes pas,
Mais tu...

Odată se ridică și cu pași maestoși se îndreaptă spre esire.

— Bine că scăparăm! — își face cruce Pripășeanu. Când deodată Chimițoglu reappare la intrarea boschetului:

— Așa?... Și zi mă lăsați să plec? Nu mă chiamă nici unul? Nu mă opriți? Nici tu, măi frate Bumbuleț?... Fir'ați ai diacului, credeați c'o să scăpați de mine, ai? Ei, iacă, să știți, tocmai d'aia, nu mă duc! Zi mă:

Dela tine nu mă duc...

Dar Bumbuleț, care a aruncat o privire în urma lui Chimițoglu cum se'ntorcea la boschet, a îngălbenit odată, — și în acelaș timp Clipici a șoptit speriat:

— Madam Bumbuleț!

Tovarășul se strecoară afară, și mai puternice decât strigătul final al chitaristului

Non, non, je sais bien que
tu ne m'aimes pas...

răsună două palme vajnice în tăcerea... adică în sgomotul nopții.

Atunci Chimițoglu, răsturnându-se în jețul de lemn pe care se reinstalase, uită orice dușmănie împotriva ipocritului de Pripășeanu, și bătându-l pe umăr, îi zâmbi ca unui tovarăș ce-și punea în gând să-l aibă de-acuma la ciorba de burtă:

— Aha! asta era treaba de zicea Bumbuleț c'oare dup'amiazi acasă... N'a prea avut inspirație, de-a amânat-o prea mult, săracu...

Pentru ce să te lași de tutun

Titlul acestei neînsemnătoare cronici, mi-a pricinuit totuși oarecare bătaie de cap. După ce m'am oprit asupra lui, mi-a trecut adică prin gând că poate acest articol va încăpea pe mâna unui domn culegător tipograf părăzian al fumatului, care se va apuca să trănțească un semn de întrebare în urma frazei, în intenția autorului afirmative, care stă în fruntea acestor rânduri: „Pentru ce să te lași de tutun?” adică: pen'ce, dom'le? — sau: la ce?

Astfel acest titlu ar ajunge să însemneze tocmai contrariul cuprinsului, a temei adică, „ce ne-am propus a trata în acest mic studiu“.

Spre a evita o astfel de confuziune, aș fi putut să-i zic: „Cauzele pentru cari părăsirea relei deprinderi a fumatului e recomandabilă tinerilor și bătrânilor de ambele sexe.“ Rog însă pe cititor să nu mai întrebe de ce n'am ales un asemenea titlu, mult mai clar ce e drept și înlăturând orice echi-voc, — ci să se întrebe pe el însuși, dacă citește

vr'odată articolele de ziar cu astfel de titluri..... științifice, sau se mulțamește să-și alunece ochii peste ele ?

Va să zică, era de ales aci între două primejdii, și bineînțeles că am ales-o pe cea susceptibilă de a-mi răni mai puțin vanitatea mea de scriitor.

Acuma, știu eu bine că mai este una, și anume: că cititorul o să-și zică: Apoi lasă-mă, că știu eu bine ce-o să-mi îndrugi aicea; o să-mi spui că trebuie să mă las de tutun fiindcă fumatul e vătămător sănătății, după cum am auzit aceasta din gura tuturor doctorilor pe cari i-am consultat pentru orișice fel de boală sau indispoziție, și înăi ales din a acelor cari sunt ei înșiși fumători pasionați, — lucru firesc, căci aceștia au mai multă experiență în materie. O să-mi faci calculul conținutului de nicotină într'un kilogram de tutun și o să-mi arăți în centigrame cantitatea de astfel de otravă în stare de a ucide un cal sau un bou (animale dela cari omul ar putea să ia pildă și în această privință, căci ele nu fumează) — înfârșit o să-mi amănunțești simptomele intoxicărei, acute și cronice, cu nicotină, ș'asa mai departe, — tot lucruri pe cari oricând le pot găsi, dacă vreau, în orișicare „lexicon de conversație“, la litera T sau N.

Ei bine, nu.

Argumentele pe cari voiu să le aduc eu, nu sunt nici decum de această natură, și cu atât mai puțin nu, cu cât știu, și din experiențele altora și din a mea proprie, cum că considerațiile de igienă n'au

convins încă pe nici un fumător, în chip statornic, să se lase de tutun, adică și de tutunul lui propriu și de al altora.

Atuncea o să ziceți poate iar: știu, vrei dar să ne vorbești despre risipa de bani ce se face cu fumatul: atâtea miliarde de lei cari se prefac în fiecare an, pe tot globul, în fum. O să adaogi considerația rarității și deci a scumpetei acestei buruieni în vremea aceasta de după războiul mondial, și de aci...

Nu; n'am să fac nici acest lucru, căci știu și eu că firea omului așa este, ca să alerge cu atât mai mult după obiectele de consumație cele mai inutile, cu cât ele devin mai rare și mai scumpe, și că nici odată nu s'a fumat mai cu furie, ca de când începuse să lipsească tutunul. Acest paradox las să-l mediteze cititorul, căci mi-e de grabă să trec la subiectul meu.

*

Așa dar, să procedez în chipul cel mai didactic, prin exemple.

Dumneavoastră cu toții luați tramvaiul ca să vă întoarceți acasă la ora meselor, — nu pot să mă indoiesc despre aceasta, căci de aceea eu nu găsesc loc nici odată în acel democratic vehicul, — și pentru ca să nu-l scăpați, vă așezați de obicei la aperitiv de preferință la o prăvălie, restaurant, băcănie, din apropierea unei stații, de unde îl puteți vedea venind (tramvaiul). Ei bine, veți fi ob-

servat că, mai în totdeauna, așteptând, vă scoateți tabacherea și începeți să vă răsuciți-o țigară, just în momentul când tramvaiul trece, și nu-l mai puteți sosi la stație; îl scăpați. Aceasta vă nevoiește să mai cereți un rând, și apoi vine rândul altei țigări, care vă joacă aceeași festă. Iată una din urmările funeste ale vițiului fumatului.

Presupunând că obișnuiți țigarete făcute gata, și vă urcați fumând în tramvai, preocuparea de scuturarea cenușii fără inconvenient pentru propria d-voastră haină și pentru cele ale deaproapelui (și nu e unul, ci sunt legiune) vă face să nu dați destulă atențiune siguranței buzunarelor d-voastră, de unde iarăș pot să rezulte neplăceri datorite în definitiv tot numai patimei d-voastră pentru fumat.

Mie mi s'a întâmplat cazul următor: Ca tot românul care n'are, sau nu mai are, slujbă, m'am gândit, firește, să solicit una. Am nimerit în anticamera unui ilustru personaj care, cu o rară indulgență pentru slăbiciunile omeștii, nu interzice accesoriul răbdării, solicitatorilor ce-și așteaptă rândul. După vr'o două ore de așteptare vine și rândul meu, — dar tocmai în acel moment aprinsesem o țigară de lux de dinaintea războiului, pe care mi-o oferise un prieten dela Regie. Imi zic: e păcat de așa raritate, și știți că o țigară aprinsă nu trebuie s'o stingi ca s'o aprinzi pe urmă iar, căci nu mai are nici un haz. Cedez deci rândul meu solicitatorului ce venea în urma mea, ca să-mi savurez în tihnă comoara de țigară. Ei bine, ce

credeți? Solicitatorul căruia îi cedasem locul, și care nu fuma, mizerabilul, venise tocmai pentru aceeași slujbă pe care pusesem ochii eu, — și mi-a suflat-o. O! — „Regret foarte mult, îmi răspunse ilustru personaj, când îi expusei scopul vizitei mele inopinante, — dar tocmai adinaori am promis aceeaș slujbă... Fii sigur însă că la cea dintâi vacanță...” Ei da, asigurările astea le cunoaște fiecare dintre dumneavoastră. Blestemată patimă a fumatului!

Ca să-mi mai uit necazul, iau o gazetă și la „faptele diverse”, lectura d-voastră preferată, citec cazul următor: — „Un vânător (de Duminică probabil) iese la pădure cu doi gonaci, și îi prevestește ca la unsemnal convenit să se ferească din zona primejduită. La numitul semnal, unul din gonaci se și grăbește să o șteargă, dar celalt, un fumător incorigibil, se mai oprește un moment ca să-și facă o țigară. Momentul i-a fost fatal, căci descărcătura puștii vânătorului a luat o direcțiune, ca să zicem așa, opusă, și cu un rezultat cât se poate de usturător pentru imprudentul vițios.

Iată și aci vițiul pedepsit și virtutea recompensată. Ba aci cazul a fost și mai complicat, căci din cauza vițiosului a suferit și un inocent, — acesta a fost vânătorul, care — nedreptatea legilor omeștii! — a fost nevoit să eclereze o simfătoare despăgubire pentru părțile deteriorate ale victimei... patimei fumatului...

Pentru deplina convingere a cititorilor cari au binevoit să mă urmărească, aş mai avea de citat încă o sumedenie de astfel de exemple, menite a inspira orişicui oroarea de acest funest vițiu — cum vedeți cu cât drept cuvânt l-am numit. Dar sunt silit să mă opresc, căci bag de seamă că mi s'a isprăvit tutunul, și trebuie să alerg la tutungerie ca să-mi reînnoiesc provizia.

Pentru ce să te lași de alcool

Iată o problemă ceva mai grea decât aceea pe care am atacat-o cu câteva pagini mai înainte sub titlul: „Pentru ce să te lași de tutun”. Intr'adevăr, dacă pentru tutun, adică împotriva tutunului, ar putea să vină să tragă în cumpană și considerația că omenirea, cel puțin în vechiul continent, a putut trăi nenumărate secole și fără de buruiana dracului (să nu se confunde, Doamne ferește! cu buruiana lui Drake), pe care n'o cunoaștem în Europa decât de vre-o 400 de ani și ceva, — dar în ce privește băutura, originea ei se pierde în noaptea timpurilor, și chiar legenda, ce atribuie lui Noie descoperirea viței de vie, e considerată ca eronată de către știință, care posedă dovezi sigure despre existența și folosirea băuturilor capitoase cu mult înainte de epoca dela care toate cronologiile, începând cu Septuaginta și sfârșind cu Calvisius sau cu cronologia evreiască, socotesc chiar facerea lumii.

Se poate dar zice că băutura e un vițiu nease-

mănat mai inveterat în omenire decât fumatul, — și se știe că cu vișiile așa stă treaba, că cu cât sunt mai inveterate, cu atât sunt mai greu de stâr-pit, deși iarăși, cu cât sunt mai de curând contractate, cu atât tind mai cu putere să se invete-reze.

Am zis „băutura“ fără a mai adăoga și „alcoo-lică“, fiindcă așa e vorba românului, — și această poate să fie o invederare mai mult, și în ce ne privește în special pe noi românii, despre dificul-tatea ce este de a triumfa prin mijloacele propa-gandei, convingerii sau altele, în acest nobil și moral propus, de a desvâța lumea de băutura.

Sub „băutura“ pur și simplu, românul arare ori sau mai nici odată nu înțelege băutura de apă; dimpotrivă, în toate locușiunile sale: „s'a pus pe băutura“, „stă pe mâncare și băutura“, „mâncarea e fudulie, băutura e ce e“, — și atâtea nenumă-rate altele, băutura care va să zică prin excelență, poate să însemneze orice alt lichid potabil, afară de apă. „Apa-i pentru boi, vinu-i pentru noi“, zice așisderea o veche vorbă românească, iar dacă e vorba de Noie, românul nu-l admiră și nu-l pro-slăvește pentru meșteșugul cu care și-a inciocălat corabia adăpostitoare de toate dobitoacele neui-tând nici pe om, cât pentru meritul ce, deși pe nedrept, i se atribuie, de a fi descoperit via, prin ceea ce ar fi „născut veselie“, și pentru care îi acordă distincția cea mai înaltă, de care Maiestatea sa poporul nostru dispune, în totdeauna cu scutire

de orice taxe, aceea de a-l proclama, nu cavalier, baron, conte, marchiz sau prinț, ci adevărat „pui de român“!

Toate acestea le-am înșirat așa dar aci, pentru a invedera enorma greutate a rezolvării, la toate popoarele în genere și în special la noi românii, a problemei pentru care atâția Buni Templieri de pe toată suprafața globului depun o stăruință pe cât de laudabilă, pe atâta, vai! și de zadarnică. Dar oare — ne întrebăm — nesuccesele patente ale acestor sforțări, au să ne lase pe noi, spec-tatori simpatizatori, ca să ne mărginim la constatarea cu regret a dificultăților formidabile cu cari acești inflexibili propagatori luptă, și a iluzorilor sau a efemerelor isbânde cu cari își întrețin zelul, — sau mai de grabă trebuie să ne îndemne, ca fiecare dintre noi, în cercul experiențelor și refle-xiunii noastre, să venim și să căutăm a da o mână de ajutor acestei propagande, căreia cititorul a văzut, din rândurile de mai sus, că nu i-am pre-cupețit nici unul din calificativele cele mai lau-dative.

Hotărându-ne pentru a doua alternativă, venim deci să oferim modesta noastră contribuțiune la merituosul șir al invederărilor cari ne arată alcoo-lismul ca pe un perfid dar vajnic și neîndurat dușman al măruntaielor noastre, al ficatului, plă-mânilor, inimii, răunchilor, creerului individului și al întreg complexului organic al progenerării sale (vezi tabelele antialcoolice). Adică vrem să zicem

o contribuție, în alt sens. Căci dacă numai un perfect tâmpit sau un zănatic disperat ar putea fi în stare ca de bunăvoia lui, fără nici „un concurs fatal de împrejurări”, între cari ar putea intra bunăoară subalimentația cronică de care suferă o parte a populației blagoslovitului nostru pământ, să-și maltrateze organismul cu otrăvuri și cu poșirci abominabile, — noi suntem cu aceia cari merg mai departe și proscriu orice închinare cu paharul, cu plosca sau cu țoiul, orice mic chef sau ziafet, cu o licoare oricât de „generoasă”, și nu se închină decât în fața Sfintei Filoxera și a Sfintei Peronospora.

Vrem adică să alăturăm la tâbela înfricoșătoare a ravagiilor pe cari alcoolismul poate să le provoace în organismul omenesc, o mică schițare, deocamdată, a primejdiilor așa zicând sociale, la cari se expune nedisprețuirea unui pahar, fie chiar și numai din când în când, cu prilejuri cari și se ofer, sau pe cari chiar tu, în câte-o pornire de exuberanță vrednică de osândit, le provoci uneori.

Veți fi observat că nimica din ceea ce „gura lumii” aruncă în spinarea victimelor de cari e întotdeauna avidă, nu prinde mai ușor decât categorisirea de băutor, bețiv, alcoolic, — și că, la noi cel puțin, nimica nu se încearcă mai cu stăruință pentru deprecierea socială a cuiva, decât aruncarea asupra lui a unui asemenea oprobriu. Poți avea toate viciile din lume, poți să fii mincinos, viclean, vițios-sexual, escroc, orice, — nimica nu te coboară

în ochii lumii ca reputația — fie sau nu meritată — de băutor. — „Bun băiat, excelent băiat, talentat băiat, — păcat că bea”... Astfel de șoapte auziț oricând, și mediocritatea nebăutoare, sau și numai ipocrită, n'are o altă armă mai de efect pentru a înlătura concurența și a se impune ca indispensabilă. Triumful mediocrităților fiind însă cea mai mare pacoste ce poate cădea pe capul unei societăți omenesti, iată dar pentru ce, nu numai din punct de vedere individual al tău, dar și din acela al interesului obșteșc, și se recomandă și și se impune, ca să nu bei niciodată... când pot să te mai vadă și alții.

Din viața de toate zilele, mai poți învăța și altele. De pildă: Întâlnești un prieten *tapeur* care vrea cu orice chip să te convingă să i împrumuți un pol. Refuzi cu energie, știind dintr'o veche experiență ce înțeles poate avea, în acest caz, cuvântul „împrumut”. Dar vă opriți la un aperitiv, alcoolul te înduioșează, te anesteziază și nu numai că lași să și se extragă polul fără durere, ci mai plătești și consumația amicului.

Dar anecdota aceea n'o știți? În fața ofițerului stării civile se prezintă o damă cam... între două vârste, și între două frumuseți, la braț cu viitorul cam... nesigur pe picioare.

— Cum? — se indignează magistratul — mi-l aduceți aici în starea aceasta?

— Ce să fac, domnule ofițer — răspunde „viitoarea” —; când e treaz, nu vrea să vină...

Iată dar la câte și ce fel de neplăceri, și chiar primejdii, vă expune uzul, și abuzul chiar întâmplător, de alcool. Dacă spațiul mi-ar îngădui, aș mai putea să înșir multe exemple de acestea, în cari băutura joacă un rol atât de nefast și niște feste atât de deplorabile aceloră cari n'au energia necesară d'a renunța la acest dar, perfid cu care natura a îmbiat slăbiciunile omului. Dar sunt sigur că cititorul își va reaminti și el destule, — și mai sper că va închina un pahar în sănătatea celui ce i-a atras atenția asupra lor.

Pe toate fețele

Despre statistică s'a spus, că se poate dovedi cu ea orice: numai să știi cum s'o învirtești, cum să operezi cu cifrele, — și afacerea e aranjată. Unii au spus și despre canoanele bisericesti ce ar prezinta aceeași elasticitate, uneori comodă dar alteori pricinuitoare de mari dispute și vrajbe; ai putea să dovedești adică, cu citate din ele, despre orice reformă că e canonică, sau anticanonică, — și despre orice înalt slujitor al bisericii că face să fie caterisit cu răii, sau vrednic este să fie categorisit între sfinți.

Acestea vor fi sau nu vor fi așa, nu e de competența noastră să ne amestecăm. Dar nu credem că ar putea să fie ceva mai variabil ca învârtire în toate chipurile, decât acel rezultat al experienței, al „înțelepciunii popoarelor“, care sunt proverbele, locuțiunile, zicătorile, pildele și cum se mai numesc.

Oricine poate să găsească, în acea comoară de citate, câte unul pentru felul său de a vedea, ori-

care ar fi felul acela. Nu e nimic ce nu poți să justifici cu un proverb, cu o zicătoare, cu o pildă, din câte lucruri poți să săvârșești pe lumea asta, din câte atitudini poți să iei față de viață și față de oameni, din orice linie de purtare și ai alege, fie îndeobște, fie în împrejurări anumite.

Așa, de pildă, s'o iau chiar de aci de unde a-junseiu. Dacă aș mai lungi introducerea aceasta, aș putea să zic: s'o luăm încet fiindcă „graba strică treaba”; dar dacă prefer s'o scurtez, găsesc și atunci un proverb cu care să mă justific: „vorbă multă, sărăcie”.

— „Ce poți face astăzi, nu lăsa pe mâne”, îmi zice îndemnul d'a continua și d'a sfârși cronica aceasta. Dar dacă n'aș avea destul chef de lucru, aș putea să ripostez: stai frate, că „cu încetul se face oțetul...” Atâta numai, că n'aș vrea să iasă cronica prea acră.

Îți place, sau nu-ți place, cum începe un lucru, îți zici, încântat, sau deziluzionat: „ziua se cunoaște de dimineață”; dar dacă s'a întâmplat să te înșeli în aprecierea d-tale, găsești ș'atunci scăparea: „să nu judeci ziua, până n'a apus soarele”.

Mai ales pe vreme de campanie electorală are trecere multă zicătoarea: „vorba dulce, mult aduce”; asta e când aduce cu adevărat ceva; dar dacă se întâmplă s'o sfeclești, atunci are și adversarul cu ce să-ți riposteze: „toată paserea pe limba ei pier!”

„Tăcerea e de aur”, — o fi și asta ceva; dar: „până nu țipă copilul, mă-sa nu-i dă să sugă”.

— „Calul de dar nu se caută în dinți”, — nu; dar troienii tot ar fi făcut bine să examineze ceva mai de aproape faimosul cal de lemn înainte de a sparge zidurile ca să-l aducă în cetate; căci: „mă tem de greci și când aduc daruri”, a spus marele preot al Troei Laocoon; — spre nenorocirea lor, troienii au ascultat de prima din aceste două zicători, probabil fiindcă Virgil n'o născocise încă pe a doua.

Indemnul la filantropie se coprinde în zicători ca: „Nici un bine nu e pierdut”, — „nici o faptă fără răsplată...” Dar răii neastâmpărați au născocit și ei: „fă bine și așteaptă rău”, — „pe cine nu-l lași să moară, nu te lasă să trăiești...” Așa că, ori de te lasă inima, ori de nu te lasă, să faci binele, în comoara înțelepciunii popoarelor justificarea și-o găsești deopotrivă.

„Picătură cu picătură se face lacul”, zice avarul strângându-și bănișorii pe fundul lăzii; „să aduni la tinerețe ca să ai la bătrânețe”, să fii cruțător căci „dacă dai, n'ai...” — Dar risipitorul: — „c'un rac, tot sărac”, — „odată trăește omul!” — „ce-am avut și ce-am pierdut!...”

Lașul își justifică atitudinea prudentă în toate împrejurările, zicând: „Capul plecat, sabia nu-l taie”, — și: „decât leu mort, mai bine măgar viu”. — Dar inimosul, mândru și îndrăzneț, are și el cita-tul lui: „Decât un an cioară, mai bine o zi șoim!”

— „Unde-i unul nu-i putere“, — zice acela care încercând un lucru nu-i merge și ar dori ajutorul deaproapelui. Dacă însă se întâmplă să nu iasă afacerea după dorință, hop cealaltă zicală: „Unde-s multe moașe, rămâne copilul cu buricul netăiat“.

— „Piatra care se rostogolește nu prinde mușchiu“, pilduește omul așezat neastâmpăratului: dar și acesta e numai decât gata cu riposta: — „Fierul care stă pe loc, ruginește“.

— „Ce-i în mână nu-i minciună“, — și „nu da vrabia din mână pentru cioara din par“, — căci „mai bine azi un ou decât mâine un bou“, — zic toți cei chibzuiți, prudenți și circumspecți. — Dar când le abate s'o mai ia și pe coarda cealaltă, găsesc ș'acolo zicătoarea: „cine nu îndrăznește nimic, nu dobândește nimic...“

— „Obraznicul mănâncă praznicul!“ — „Norocul e al celor îndrăzneți!“ — Da, așa este; dar dacă se întâmplă s'o pățești, atunci cine e de vină că nu ți-ai adus aminte cum tot înțelepciunea popoarelor spune: „tôt cè faci, fă cu socoteală și gândește-te la sfârșit“, căci „cine sare multe garduri, mai nimerește și în câte-un par...“

— „Ori Stan, ori căpitan“, — se avântă câte unul; altul însă, care preferă s'o ia mai domol, se gândește la sfatul: „ține calea de mijloc...“

Dela părinți la copii se pot întâmpla trei lucruri: sau să fie și copiii tot la fel, sau să întreacă, într'o destoinicie sau alta, într'o ștregărie sau alta, pe părinții lor, sau însfârșit să însemneze o decă-

dere a speței sau a spiței, o degenerare, o corcire. Toate trei cazurile înțelepciunea popoarelor le-a prevăzut în pravila ei. Dacă se întâmplă cazul dintâiu, zice: „aschia nu sare departe de trunchiu“; — dacă se întâmplă al doilea: „capra sare masa, iada sare casa“; — dacă se întâmplă al treilea: „Ce folos că tat'său a fost Domn, dacă el nu e om!...“ Astfel, n'ai cum s'o prinzi cu minciuna, comoara aceasta de pilduri. Întâmplesc-se orice s'ar întâmpla.

Până ești tânăr, zici: „Omul dacă îmbătrânește...“ Iar dac'ai îmbătrânit tu însuși, îți aduci aminte de vorba: „Cinstește pe bătrâni, căci poți fi și tu bătrân...“ și zici: „Dacă n'ai un bătrân în casă, să ți-l cumperi.“

Rătăcitorul prin lumea aceasta citează zicătoarea: „Acolo mi-e patria, unde mi-e bine“. Dar patriotul zice: „Acolo mi-e bine unde mi-e patria“, căci „fie pâinea cât de rea, tot mai bine 'n țara mea“.

Democratul zice: „Opinca-i talpa țării“ și „Peștele dela cap se strică“; — dar conservatorul: „unde nu-i cap, vai de picioare“, și „nu clădi casa ta pe nișip“.

Întâlnești pe unul și zici, și crezi: „Cum e turcul și pistolul...“ Mai apoi însă, dacă te-ai înșelat, îți ceri iertare: „Aparențele înșală“. — „Haina face pe om“, ai zis întâi, — dar apoi ți-ai adus aminte că: „nu haina face pe călugăr“, — și desigur aceea-

stă zicătoare nu s'a născocit anume numai pentru călugări.

Dar să mai lăsăm și altora să continue cu pildurile acestea. Noi să sfârșim cu anecdota care credem că arată, mai bine ca orice, cu câtă grijă trebuie să ținem seama de faptul că nu toată lumea se conduce după unele și aceleași... proverbe:

— Un ovreiu trece pe stradă; dintr'o curte, un câine se repede la el cu lătrături furioase. Ovreiul tuști pe trotuarul din față. Acolo, un trecător îl întâmpină: — Ce te sperii, fricosule? Nu știi tu proverbul: „Cănele care latră, nu mușcă?” — La care ovreiu, cu o mult adâncă filosofie, i-a răspuns: „Ba tu știi pruverb; da' nu știi dacă știe și chine”.

Schimbările de nume

Ceea ce francezul numește *une scie* (fierăstrău), ajunsese pentru noi vr'o câțiva într'o vreme, tachinarea colegului nostru Ion Popescu, cu numeroasele și zilnicele întâlniri ale acestui nume la cele mai variate rubrici ale gazetelor, și chiar ale gazetei la care scriam împreună: — Măi Popescule, de ce drăcii te-ai apucat iară? Auzi că te-a prins omul la cotețul cu găini și te-a dat pe mâna sergentului.. A, Popescule, se fac astfel de lucruri? Uite că te-au dat afară dela percepție pentru delapidare de bani publici.. Și cu toate astea, iată-te numit judecător de pace la Călmățui! — Bravo Popescule, felicitările noastre, dar nu știam când te-ai dedat la cultura viței... Iată-te decorat cu „Meritul viticol” clasa a III-a... Bine, bine, înțeleg să cultivi vița, dar ce cauți în viile Domnului? Uite că te-au găsit pe stradă în stare de ebrietate manifestă și te-au

condus la secția respectivă... Un om onorabil ca tine, despre care spune dincoace că ai fost cooptat în consiliul de administrație al băncii „Camăta poporului!” — Dar ce e cumulusul ista nene? Te-au pus și în consiliul Casei meseriilor? — Și șef de birou în aceeași administrație? — Și inspector clasa III-a? — Și medic clasa I-a?... — În loc să te întorci la ocnă, de unde abia fugiși în ziua de Joi ale curenței orele 1. ante meridiane?...

Bine înțeles că toate aceste cinsturi sau ocări se adresau celor mai diferite persoane, cari totuși aveau ceva comun între ele și cu prietenul și colegul nostru; numeie de Ion Popescu.

Mi-am adus aminte de acest lucru citind în ziarul de deunăzi o informație cam așa: „Suntem rugați să atragem luarea aminte a celor în drept asupra faptului că intendentul spitalului din U., d. Ion Popescu, se poartă în mod nepermis cu bolnavii cari vin în contact cu d-sa”... Dacă ar mai fi continuat *fierăstrăul*, ar fi fost să-i zic lui Popescu: — Numai intendent de spital nu fuseși până acuma... Adică ce-ar fi să dai o desmințire în gazetă, precum că Ion Popescu, intendent de spital nu este același și nu trebuie să se confunde cu... Dar, în acest caz, câte coloane de ziar ar trebui să fie pline zilnic cu astfel de desmințiri?!

Din când în când totuși dăm peste câte una, de

pildă (nu cităm decât texte autentice): „D. avocat Ion Popescu din Capitală ne roagă să arătăm că avocatul Ion Popescu, care a fost implicat în fraudele cu bonurile de rechiziție dela Bacău, e altul decât persoana d-sale și că asemănarea de nume e numai o simplă coincidență.” Pe calea unor astfel de rectificări însă, oare unde am ajunge? — „D. Ion Popescu din Capitală, strada Sapienței, ne roagă să arătăm că d-sa nu este una și aceeași persoană cu d. Ion Popescu din strada Prudenței, care...” — „D. Ion Popescu din strada Prudenței No. 13 ne roagă să facem cunoscut că nu este identic cu d. Ion Popescu din aceeași stradă No. 31, despre care...” — „D. Ion Popescu dela No. 31 etagiul I ne atrage atenția că d-sa și d. Ion Popescu dela același număr etajul al III-lea sunt două persoane deosebite...” — „D. Ion Popescu...”

O simplă coincidență, desigur însă și mai curioasă decât toate acestea este și aceea care rezultă din ceastalaltă informație; pe care o culegem din chiar „Monitorul Oficial” (ce e drept cu o mică dar neînsemnată modificare): — „D. Ion Popescu a fost numit impiecat auxiliar cl. II-a în serviciul exterior general al serviciului finanțelor (serviciul serviciului!) în locul d-lui Popescu demisionat...” Popescu în locul lui Popescu! — Tot așa, de-o pildă, dacă ar fi vorba de un proces al d-lui Ion Popescu împotriva d-lui Ion Popescu, — cine va câștiga acest proces? — Popescu, de sigur; și

cine-l va pierde? — Popescu. Intr'un asemenea caz, nimic n'ar fi mai ușor pentru ori și cine să facă pe somnambula extralucidă care prezice trecutul și ghicește viitorul!

Cu toate acestea, lucru ciudat! Atâția Popescu și atâtea și atât de felurite neplăceri din pricina acestor asemănări de nume, și cu toate astea numai arare ori, extrem de arare ori, dăm în lungile pomelnice ale celor cari își cer schimbarea numelui prin ministerul de justiție, peste câte un Popescu ce simte necesitatea de a se numi altfel; cei mai mulți se vede că sunt totuși mulțămiiți, poate unii și mândri, de un nume care de altfel, chiar prin etimologia lui, se poate chema fără îndoială, în sine, cinstit.

Dintr'o listă, de vr'o sută de petiții de schimbări de nume, cel puțin, abia dacă găsim un Popescu, și nici acesta Ion, ci Alexandru Popescu, care „a făcut cerere pentru schimbarea numelui său patronimic de Popescu în acela de...” (nu importă). — În schimb însă, poate ca să nu se strice echilibrul Popeștilor, găsim numai decât o altă cerere în cuprinsul că — „D. Nicolae C. Vasile, domiciliat în comuna... a făcut cerere acestui minister pentru schimbarea numelui său patronimic în cel de... Popescu!” — Iată un om care desigur nu urmărește originalitatea, nu caută să se deosebească, prin numele patronimic cel puțin, de comunul muritorilor...

Cine știe ce i-o fi îndemnând pe alții să ceară schimbări de nume, ce pot aminti și ele pe Popescu numit în slujbă în locul lui Popescu? Cutare nu mai vrea să se numească Vasilescu, ci preferă Grigorescu, celuilalt nu-i place Petrescu, ci vrea mai bine Pavelescu... — Cel puțin, adăogarea unui *escu* în coada unui nume de botez, spre a-i da o înfățișare mai... patronimică, poate fi mai explicabilă. Astfel, avem în lista care ne-a dat subiectul acestei cronici pe: D. Teodor I. Gheorghe care dorește să se numească în viitor Teodor I. Georgescu; d. Matei Ion Ghiță care cere să i se dea voie a se numi Matei I. Ghițescu; sau pe d. Leonte G. Tănase, care vrea să fie cuoscut de-acuma înainte sub numele mai cilibiu de L. G. Tănăsescu.

Dacă e vorba să-și schimbe cineva numele, înțelegem în tot cazul să-și aleagă unul mai puțin comun; de pildă, avem în lista noastră pe d. Constantin M. Niculescu, care-și adaogă porecla de Sudiți (pluralele acestea sunt de mai mult timp acuma la mare modă ca nume patronimice de împrumut) sau pe d. I. M. Vasilescu, care își ia pe de-ăsupra numele unui mare artist al nostru, spre a se numi... În sfârșit toate aceste schimbări și adăogiri de nume sunt poate cele mai raționale, și mulți ar face bine să imiteze exemplele de felul acela, care transformă un nume prea comun, echivalent cu un anonim, într'unul care să-i deosebească

mai mult printre ceilalți concetățeni și contemporani ai lor.

Nu înțelegem, oricum, unele tendințe de-a dreptul contrare ce mai vedem manifestându-se. De exemplu: D. Nicolae Măriuță nu e mulțumit cu numele acesta destul de drăguț și original, ci pretinde să se numească Nicolae Pavelescu! — D. Gheorghe Șandru crede că o să-i fie mai bine dacă o să-l cheme... cum credeți? — Gheorghe Ionescu! Iată o francă și adevărată cădere în anonimat... Insuși un domn Traian Jianu, e nemulțumit cu acest nume celebru, istoric, și i-ar conveni mai bine Traian... Teodorescu!

Din contra, ceea ce înțelegem mai curând și mai perfect decât orice, este când cineva caută să scape de un nume cu sunet sau înțeles urât, sau oricum jenant, — și atunci chiar și quasi-anonimatul e bine-înțeles preferabil. Când te cheamă Gheorghe Spierea Caracudovici, e de înțeles să ceri voie onor. minister să te poți numi pe viitor fie și numai Gheorghe Spirescu; sau când îți zice Nicolae Salam, nu e de mirare să ceri să te cheme Nicolae Florescu (ceea ce ar reveni cam acolo că dacă te-ar chema Ion Cârnat, să ceri să ți se zică Ion... Trandafir sau Ion Patrician). Tot atât de autentică e cererea d-lui Vasile Schiopârlian de a se numi Vasile... Dumitrescu, precum și aceea a d-lui Ion Brăgaru de a i se schimba numele în — (aceasta e într'adevăr culmea an nimatului): — Ion

Ionescu! Poate că pentru a nu fi bănuț după numele său patronimic, că ar fi cam de prin... cadrilater, d. Brăgaru și-a ales numele cel mai românesc cu putință...

Schimbările de nume evreiești sunt și ele de mai multe feluri; ele nu însemnează în totdeauna o romanizare. Astfel, d. Haim Herșu Berensohn cere să i se zică de' acuma Haim *Lupu* Berensohn; adică ce-și schimbă Lupu aicea? Desigur numai numele patronimic nu. D. Iosub Haim Iosub nici măcar atâta: el pretinde să se cheme de astăzi înainte; Iosub Haim... Davidsohn! Iar d. Avram Isac preferă numele de Avram... Bercovici. La ceea ce n'am putea să zicem altceva decât: „De gustibus...”

Dar iată și o dublă schimbare de nume cu care vom termina: „D. Eduard Birmănescu a făcut cerere pentru schimbarea numelui său patronimic de „Birmănescu” în cel de „Marinescu-Slatina” spre a se numi... Aceasta ne aduce aminte de o anecdotă, de care evreii nu trebuie să se supere, căci e opera chiar a unui ironist evreu:

Un israelit se botează și trece la religia protestantă; puțin după aceea își schimbă și această confesiune și devine catolic. Un fost coreligionar, mirat de atâta nestatornicie, îl întreabă ce să însemneze aceasta?... — Foarte simplu, îi răspunde celălalt. Tu știi că dacă un israelit se botează și-l întreabă cineva: „ce ești?” iar el răspunde, depildă:

„catolic“, creștinul nu se lasă într'atâta, ci-l mai întrebă: — „Dar înainte de asta ce-ai fost?“ — Atunci acela trebuie să răspundă: „Israelit“ — „Care va să zică tot jidan“, o să-și audă. — Dar la mine e altfel: mă întrebă: „ce ești?“ — răspund: „catolic“; — „dar nainte de asta ce-ai fost?“ — „Protestant!“

CUPRINSUL:

	Pagina
Lumea prin geam	3
Chipul și oglinda	9
Țiganul	14
File albe	21
Cismarul și criticul său	29
Critică	35
O societate necesară	42
Anticameră	49
„Permis liber“	55
Otel Bristol	62
Omul politicos	68
Cismarul din carte și cel din colț	75
Cariere greșite	84
Curaj civic	91
Pol jemanfișistul	97
N'are nici o importanță	102
Oameni serviabili	111
Afacere bună	117
Mintea lui Pălianoș	125
Duelul lui Corcoduș	131
Păcăleală	138
Poker	143
Paralelism	151
Casa de hârtie	157
Boala lui Bumbuleț	162
În vremea culesului	168
Călcăiul lui Ahile	174
O fleică 'n Cișmigiu	180
Pentru ce să te lași de tutun	187
Pentru ce să te lași de alcool	193
Pe toate fețele	199
Schimbările de nume	205

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ“ S. A.

CĂRȚI APĂRUTE :

	Lei
<i>Goga Octavian</i> , Din umbra zidurilor	9,—
» Poezii — ediția VI-a.	6,—
<i>Giulescu C. A.</i> , Dragostea unui trubadur.	12,—
» Floarea iubirii	4,50
» Priveliști și Amintiri	4,50
<i>Gorovei Artur</i> , Datorii și drepturi — carte pentru săteni	10,—
<i>Gorun Ion</i> , Lume necăjită — Povestiri	12,—
<i>Hodoș Constanța</i> , Aci, pe pământ	6,—
» Martirii	6,—
<i>Holda Manolache</i> , Fete	4,50
<i>Iosif O. Șt.</i> , A fost odată, poveste în versuri	10,—
<i>Locusteanu P.</i> , Suntem nebuni — Schițe umo- ristice	6,—
<i>Lungeanu M.</i> , In Sărbători	15,—
Zile Senine	15,—
<i>Mihail Nicolae D.</i> , Surprins în țară streină (Holzminden)	10,—
<i>Moldoveanu Corneliu</i> , Cântarea Cântărilor.	3,—
<i>Nenișescu I.</i> , Poezii	4,50
<i>Nicolescu N.</i> , <i>Cârlova V.</i> și <i>Stamati C.</i> Poezii și Proză	4,—
<i>Popescu Băjenaru I.</i> , Prin Codrii Ceahlăului, cu numeroase ilustrații și o hartă	12,—
<i>Popescu Spiridon</i> , Zori de Iulie	4,—
<i>Rodica</i> , Zile de sbucium — Impresii din timpul războiului	7,—
<i>Rădulescu Mircea Dem.</i> , Eroice — Sufletul Patriei	12,—
<i>Rădulescu Mircea Dem.</i> , Poeme eroice	4,—
<i>Sadoveanu M.</i> , Cântecul amintirii	14,—
» Dureri înăbușite	18,—
» Mormântul unui copil	12,50
<i>Savel V.</i> , Intre rețele — Insemnări din războiu	6,—
<i>Tâslăuanu Octav C.</i> , Hora obuzelor — Scene și Icoane din războiu	4,—
» 3 luni pe câmpul de războiu	5,—
<i>Vlahuță Al.</i> , Poezii, ediție nouă.	20,—

CEREȚI CATALOGUL CĂRȚILOR „CARTEA ROMĂNEASCĂ“

DE ACELAȘ AUTOR:

	Lei
Lume necăjită, povestiri	12.—
Nu te supăra (sub presă).	—.—
Faust, traducere din Goethe (ed. nouă).	14.—
Robinson în Țara Românească, povestire din zilele noastre	16.—

